

TÜRKİYE KALKINMA BANKASI A.Ş.

**UYGUN YATIRIM ALANLARI
ARAŞTIRMASI**

ERZİNCAN

YUYAA/00/7-12

HAZIRLAYAN

ERDAL ERTUĞRUL
Kıdemli Uzman

ARAŞTIRMA MÜDÜRLÜĞÜ

Mart 1999
ANKARA

TKB MATBAASI

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLolar LİSTESİ	IV
SUNUŞ	VIII
GİRİŞ	1
1. İLİN TANIMI (GENEL BİLGİLER)	3
2. COĞRAFİ KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ	4
2.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı	4
2.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü	6
3. ULAŞIM VE ENERJİ DURUMU	7
3.1. Ulaşım	7
3.2. Enerji	8
4. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI	10
4.1. Nüfus	10
4.2. İstihdam	13
4.3. Eğitim	15
4.4. Sağlık	17
4.5. Tarımsal, Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık	17
4.5.1. Bitkisel Üretim	20
4.5.2. Hayvancılık	30
4.5.2.1. Hayvan Varlığı	31
4.5.2.2. Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayısı.....	34
4.5.2.3. Hayvansal Ürünler ve Verim.....	35
4.5.3. Tarımsal Krediler	39
4.5.4. Ormancılık	40

	Sayfa No
4.6. Madencilik	41
4.7. İmalat Sanayii	44
4.8. Turizm	53
4.9. Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu	57
4.9.1. Ticaret	57
4.9.2. Bankacılık	58
4.9.3. Gelir	63
4.10. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu	71
5. YÖRENİN EKONOMİK GELİŞME YÖNÜNDEN ANALİZİ	81
5.1. Mevcut Durum	83
5.1.1. Coğrafi Durum	83
5.1.2. Demografik Durum	83
5.1.3. Altyapı İmkanları	84
5.1.4. Tarımsal Yapı ve Hayvancılık	86
5.1.5. Sanayi	87
5.1.6. Turizm	88
5.1.7. Ticaret	88
5.1.8. Bankacılık Durumu	89
5.1.9. Teşvik Durumu	89
5.1.10. Sosyo-Ekonomik Durum	91
5.2. Yatırım Ortamını İyileştirmek İçin Alınması Gereken Diğer Önlemler	91
5.3. Yörenin Altyapısını ve Ekonomisini Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar.....	93
6. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI	95
6.1. Değerlendirme Kriterleri	95
6.2. Uygun Yatırım Konuları	96
6.2.1. Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar ..	97
6.2.2. Yurtiçi ve Yurtdışı Talebi Karşılılamaya Yönelik Yatırımlar.....	102
6.3. Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması	103

	Sayfa No
7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	112
EKLER	116
Ek 1. Hayvansal Üretimi Geliştirmede Etkili Olan Faktörler.....	117
Ek 2. İl Sanayi Üretimini Geliştirmeye Etkili Faktörler ve Öneriler.....	126
Ek 3. Yatırımlarda Devlet Yardımlar.....	128
YARARLANILAN KAYNAKLAR	139

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
	No
Tablo 1 : Erzincan İlinin Meteorolojik Göstergeleri.....	6
Tablo 2 : İl Merkezinin Diğer İlçelere ve Önemli Merkezlere Uzaklığı	8
Tablo 3 : Erzincan İli Net Elektrik Tüketimi ve Abone Sayısının Sektörel Dağılımı.....	8
Tablo 4 : Sayım Yıllarına Göre Ülke, Bölge ve İl Nüfusu İle Yıllık Nüfus Artış Hızları..	10
Tablo 5 : İl Nüfusunun Yerleşim Merkezlerine Göre Dağılımı ve Nüfus Yoğunluğu	11
Tablo 6 : Ülke, Bölge ve Erzincan'ın Şehir ve Köy Nüfus Oranları	12
Tablo 7 : Doğu Anadolu Bölgesi İllerinin Net Göç ve Net Göç Hızları.....	12
Tablo 8 : Erzincan İli İktisadi Faal Nüfusun Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı	13
Tablo 9 : İş ve İşçi Bulma Kurumuna Yapılan Başvurular ve İşe Yerleştirilenler	14
Tablo 10 : Erzincan İli Okuma-Yazma Bilen Nüfusun Eğitim Durumuna Göre Dağılımı	15
Tablo 11 : Eğitim Kademelerine Göre Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları.....	16
Tablo 12 : Ülke, Bölge ve İl Yataklı Tedavi Kurumlarının Çalışmaları.....	17
Tablo 13: Toplam Tarımsal İşletme Sayısı ve İşlenen Arazi Miktarını Karşılaştırması... ..	18
Tablo 14 : Erzincan İli Tarımsal Hasılasının Gelişimi, Bölge ve Türkiye Tarımsal Hasılası İçindeki Yeri.....	19
Tablo 15 : İl Arazisinin Kullanıma Göre Dağılımı	20
Tablo 16 : İl Tarım Arazisinin Kullanılış Amaçlarına Göre Dağılımı	20

	Sayfa No
Tablo 17 : Tarım Arazisinin Sulama Biçimleri İtibariyle Dağılımı.....	21
Tablo 18 : Erzincan, Bölge ve Türkiye Bitkisel Üretim Değeri	22
Tablo 19 : Tarla Ürünleri Üretimi ve Verim.....	24
Tablo 20 : Sebze Ürünleri Üretimi ve Erzincan'ın Ülke ve Bölge İçindeki Yeri	26
Tablo 21 : Meyve Ürünleri Üretimi ve Ağaç Sayısı.....	27
Tablo 22 : İl Tarımsal Araç ve Gereç Sayısı	28
Tablo 23 : İl Gübre Kullanımı ve Gübrelenen Alan.....	29
Tablo 24 : İl Tarımsal Mücadele İlaçları Tüketimi.....	30
Tablo 25 : Canlı Hayvan Ürün Değerleri.....	31
Tablo 26 : Yıllar İtibariyle Erzincan İli Hayvan Varlığı.....	32
Tablo 27 : Hayvan Varlığı Bakımından Erzincan'ın Ülke ve Bölge İçindeki Yeri.....	33
Tablo 28 : Yıllar İtibariyle Erzincan'da Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayıları.....	34
Tablo 29 : Sağılan ve Kesilen Hayvan Sayıları ve Erzincan'ın Ülke ve Bölge İçindeki Yeri.....	34
Tablo 30 : Hayvansal Ürün Değerleri.....	36
Tablo 31 : Hayvansal Ürünler Üretimi Erzincan, Bölge ve Ülke İçindeki Yeri.....	37
Tablo 32 : Süt Üretimi ve Hayvan Başına Verim	38
Tablo 33 : Et Üretimi ve Hayvan Başına Karkas Ağırlığı	38
Tablo 34 : Tarımsal Kredilerin Dağılımı ve Türkiye ve Bölge İçindeki Yeri.....	40

	Sayfa No
Tablo 35: Erzincan İli Maden Varlığının Dağılımı ve Niteliği.....	42
Tablo 36 : İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Erzincan'daki İşyeri Sayısı.....	45
Tablo 37 : Erzincan İlindeki Sanayi Tesisleri.....	46
Erzincan İmalat Sanayiindeki İşyeri Sayısı, Çalışılan İşçi-Saat Toplamı, Tablo 38 : Çevirici Güç Kapasitesi, Stok Değişmeleri, Sabit Sermayeye Yapılan İlaveler ve Katma Değer	49
Tablo 39 : Erzincan İli Sanayi Sektörü Hasılasının Yıllar İtibariyle Gelişimi, Türkiye ve Bölge Sanayi Hasılası İçindeki Yeri	50
Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri İşyeri Sayısı ve Tablo 40 : İstihdam Durumu	51
Tablo 41 : Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmelerinde Yaratılan Katma Değer	52
Tablo 42 : Erzincan İlindeki Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli Tesisler	55
Tablo 43 : İldeki Belediye Belgeli Oteller.....	55
Tablo 44 : Yıllar İtibariyle Erzincan İline Gelen Turist Sayısı.....	56
Erzincan'ın Ticaret ve Hizmetler Sektöründe Faaliyet Gösteren Tablo 45 : İşyeri Sayısı ve Türkiye İle Karşılaştırması	58
Tablo 46 : Erzincan İli Toplam Banka Mevduatının Dağılımı.....	59
Tablo 47 : Banka Mevduatı Açısından İlin Bölge İlleri İle Karşılaştırması.....	60
Tablo 48 : Erzincan İli Toplam Banka Kredilerinin Dağılımı.....	61
Tablo 49 : Banka Kredileri Açısından İlin Bölge İlleri İle Karşılaştırması.....	62
Tablo 50 : Kredi/Mevduat Oranı Açısından İlin Bölge İlleri İle Karşılaştırması.....	63

	Sayfa No
Tablo 51 : Erzincan İli GSYİH'sının Yıllar İtibariyle Sektörlere Göre Dağılımı (Cari).....	65
Tablo 52 : Erzincan İli GSYİH'sının Yıllar İtibariyle Sektörlere Göre Dağılımı (Sabit)....	66
Tablo 53 : Erzincan İli GSYİH'sının Yıllar İtibariyle Sektörlere Göre Dağılımı -% (Cari)	68
Tablo 54 : Erzincan İli GSYİH'sının Yıllar İtibariyle Sektörlere Göre Dağılımı-% (Sabit)	68
Tablo 55 : İl GSYİH'sının İlçeler İtibariyle Dağılımı.....	69
Tablo 56 : Erzincan GSYİH'sının Ülke ve Bölge GSYİH'sı İçindeki Yeri.....	70
Tablo 57 : İllerin Kişi Başına GSYİH Sıralaması.....	71
Tablo 58 : Araştırmada Kullanılan Değişkenlerin Erzincan. Bölge ve Türkiye Değerleri	74
Tablo 59 : İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması.....	77
Tablo 60 : Gelişmişlik Endeksine Göre Kademeli İl Grupları.....	78
Tablo 61 : İlçeler İtibariyle Gelişmişlik Sıralaması.....	80
Tablo 62 : Kamu Yatırım Harcamalarının Gelişimi.....	85
Tablo 63 : Erzincan İline Verilen Teşvik Belgelerinin Türkiye ve Bölge ile Mukayesi.....	90
Tablo 64 : İl Kamu Yatırım Harcamaları (Sektörlere Göre).....	93
Tablo 65 : İl Kamu Yatırım Harcamaları (Yatırımcı Kuruluşlara Göre).....	94
Tablo 66 : Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi	105
Tablo 67 : Sanayi ve Hizmetler Sektöründe Önerilen Yatırım Konularının Kuruluş Yeri Faktörlerine Göre Değerlendirilmesi	107
Tablo 68 : Önerilen Yatırım Konularının Tahmini Yatırım Tutarı ve İstihdam Durumu	111

SUNUŞ

Bölgeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıkları ülkemizin en temel sorunlarından birisidir. Gelişmişlik açısından ortaya çıkan bu farklılıklar sadece geri kalmış bölgeler açısından değil, gelişmiş bölgeler açısından da düzeltilmesi gereken çok önemli sorunlara neden olmaktadır. Türkiye Kalkınma Bankası (TKB) söz konusu farklılıkların giderilmesinde, girişimcilere kredilendirme esaslı desteğinin yanısıra bilgilendirme/yönlendirme temelinde de yardımcı olmaya çalışmaktadır.

Özel sektörün yatırım tercih ve kararlarına özellikle yöresel boyutta yardımcı olma temel amacından hareketle sürdürülmekte olan Yöresel Uygun Yatırım Alanları çalışmaları, TKB'nin ülke ve bölge kalkınmasına verdiği bilgi temelli desteklerden birisidir. Böyle bir amaca hizmet etmek gayesiyle hazırlanan bu araştırma raporu, Erzinan ilindeki yatırım dinamiklerini etkileyerek ilin ekonomik kalkınmasına/gelişmesine yardımcı olduğu ölçüde amacına ulaşmış olacaktır. Saygılarımla.

Taci BAYHAN

Yönetim Kurulu Başkanı ve Genel Müdür

GİRİŞ

Bilindiği gibi, **Ekonomik Kalkınma**; bir ülkede toplumun sosyo-ekonomik yapısının değişmesi ve nüfus başına düşen üretim hacminde meydana gelen önemli, reel artış ve refah seviyesinde beliren yükseliştir. Refah seviyesinin dar anlamı ile yükselişinin en iyi ölçüsü, üretimden nüfus başına düşen pay (başka bir ifadeyle kişi başına gelir) da meydana gelen artıştır. Ancak kişi başına gelir düzeyindeki artışlar, tek başına ekonomik kalkınmayı tam anlamı ile ifade edememektedir. Dolayısıyla, refah seviyesini geniş anlamda tanımlayarak (kişi başına düşen reel gelirin önemli ölçüde artması, adaletli gelir dağılımı, beslenme ve sağlık koşullarının artması, eğitim-öğretim olanaklarının artması, vs.); toplumun sosyo-ekonomik yapısındaki değişmeyi bu parametrelerdeki değişmeyi de gözönüne alarak değerlendirmek gerekmektedir.

Ekonomik kalkınmanın başarılabilmesi; kalkınma hedeflerinin iyi belirlenerek sağlam kaynaklara dayandırılmasına ve bu kaynakların harekete geçirilmesine bağlıdır.

Ülkemizin kalkınmasında tarımsal etkinliklerin yanı sıra, sanayileşme yolunda gerçekleştirilen girişimler ve mevcut kaynakların rasyonel ve verimli olarak kullanılmalari kritik bir önem taşımaktadır. Sanayileşme sürecinde mevcut sanayi yapısının geliştirilmesinin yanı sıra, geleceğe yönelik yeni sanayilerin kurulması yolunda gerekli araştırma ve değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Bu bağlamda; kurulacak sanayi tesisleri için bölge, ülke ve uluslararası pazarlar bazında arz-talep analizi yapılması, sanayi dalları arasındaki dikey ve yatay entegrasyon koşullarının incelenmesi ve bu amaçla kurulacak olan sanayinin ileriye ve geriye doğru bağlantılarının araştırılması, hammadde kaynaklarına ve pazara yakınlık gibi faktörlerin gözönüne alınarak doğru kuruluş yerinin seçilmesi, optimum ölçek büyüklüğü ve uygun teknolojinin belirlenmesi ve yörenin işgücü potansiyelinin ve istihdam koşullarının incelenmesi büyük önem taşımaktadır.

Ayrıca geleceğe yönelik sanayilerin kurulabilmesi için yüksek teknolojilerin (elektronik, biogenetik teknolojisi vb.) kullanıldığı sanayi dallarının incelenmesi, talepteki değişmelere çok kısa bir zamanla uyum gösterebilen "**esnek üretim sistemleri**" nin (post-fordist üretim sistemleri) değerlendirilmesi ve uluslararası pazarlarda rekabet gücüne sahip sanayi kollarının saptanması gerekmektedir.

Erzincan ili ekonomik yönden analiz edildiğinde; il ekonomisinde tarım ve hayvancılık sektörünün hakim olduğu görülmektedir. 1998 yılı itibariyle il gayri safi hasılası içinde tarım sektörü %31.2 pay ile birinci sırayı alırken, %22.7 pay ile de sanayi sektörü ikinci sırayı almaktadır (sanayi sektörü içinde Madencilik ve Taş Ocakcılığının payı %16.4'dür). Erzincan ili gayri safi hasılasının Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi içindeki yeri incelendiğinde ise, ilde yaratılan hasılanın Türkiye geneli içerisinde % 0.22 ve Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde ise % 6.65 gibi düşük oranlara sahip olup, büyüklük itibariyle hem Türkiye hem de Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde alt sıralarda yer aldığı dikkati çekmektedir. 1998 yılı itibariyle ilde kişi başına gayri safi hasıla 2.247\$ olarak gerçekleşirken, Erzincan bu değer ile ülke ve bölge değerlerinin altında kalmaktadır.

Erzincan'ın ekonomik olarak bugünkü az gelişmişlik düzeyinden kurtulabilmesi ve Türkiye gayri safi yurtiçi hasılası içinde çok düşük olan %0.22 payının üst düzeylere çıkartılabilmesi için, her şeyden evvel sanayi sektörünün kalkınmanın bir motoru olarak görülerek, tasarrufların ve beraberinde yatırımların bu sektöre akılcı bir şekilde kanalize edilmesi gerekmektedir.

Daha önce de belirtildiği gibi, belirli bir bölgenin ve/veya ilin ekonomik yönden kalkınmasının sağlanabilmesi için fiziki şartların o bölgede hazır olması gerekmektedir. İl de mevcut durumda devam etmekte olan altyapı yatırımların kısa sürede tamamlanması gereklidir. Bu ve diğer fiziki şartlar (insan gücü vb.) tamamlandığında ilde, yatırımlar için uygun ortam sağlanmış olacaktır. İl birinci derecede kalkınmada öncelikli iller arasında yer almaktadır.

Bu araştırma, ekonomik ve sosyal yapısı büyük ölçüde tarımsal kaynak potansiyeline bağlı olan Erzincan ilinde gelecekteki tarımsal ve sınai üretim deseninin yeni alternatiflerle çeşitlendirilmesi konusunda beliren gereklilikten hareketle; çeşitli bulguları saptamak, kullanılmayan potansiyelleri ortaya çıkarmak ve bunların ışığında yapılacak değerlendirmelerle uygun yatırım konularının saptanmasına yöneliktir.

Erzincan ili genelinde öngörülen yatırım konuları, bir ön değerlendirme niteliğinde olup, yatırımlara ve/veya yeni üretim alanlarına yönelme kararı verildiği takdirde, konu ile ilgili daha detaylı araştırmalarla, yapılabilirlik etüdü ve projelerinin hazırlanması gerekmektedir.

1. İLİN TANIMI (GENEL BİLGİLER)

Yüzölçümü.....	: 11.903 km ²
Nüfusu (1997).....	: 280.118 kişi
Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı (1997).....	: Binde -9.29
Nüfus Yoğunluğu (1997).....	: 24 kişi/km ²
Şehirleşme Oranı (1997).....	: % 56.7
Toplam Doğurganlık Hızı (1990).....	: 2.12 kişi
Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü (1990).....	: 5.6 kişi
Okur-Yazarlık Oranı (1990).....	: % 80.79
Üniversite Bitirenlerin Okul Bitirenlere Oranı (1990).....	: % 3.39
Tarım İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (1990).....	: % 62.24
İmalat Sanayinde Çalışanların Toplam İstihdama Oranı (1990).....	: % 4.69
Onbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı (1998).....	: 22.1 adet
İmalat Sanayii İşyeri Sayısı (10+) (1997).....	: 15 adet
Çalışan Başına Düşen İmalat Sanayi Katma Değeri (Cari Fiyatlarla) (1997).....	: 2.2 Milyar TL
İle Verilen Teşvik Belgelerinin Toplam Yatırım Tutarı (Ağustos 2000).....	: 10.2 Trilyon TL
Sanayi Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Yeri (1998 Cari).....	: % 0.31
Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Yeri (1998 Cari).....	: % 0.55
Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Türkiye İçindeki Yeri (1998).....	: % 0.22
Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (1998).....	: 582.158.455 TL
Banka Şube Sayısı (1999).....	: 27 adet
Kişi Başına Banka Mevduatı (1999).....	: 201.084.109 TL
Banka Mevduatının Türkiye İçindeki Yeri (1999).....	: % 0.12
Kişi Başına Banka Kredileri (1999).....	: 73.323.003 TL
Banka Kredilerinin Türkiye İçindeki Yeri (1999).....	: % 0.11
Kredi Mevduat Oranı (1999).....	: % 36.5
Kişi Başına Elektrik Tüketimi (1998).....	: 532 Kwh

2. COĞRAFI KONUM VE İKLİM ÖZELLİKLERİ

2.1. Coğrafi Konum ve Doğal Yapı

Doğu Anadolu Bölgesi'nin batı bölümünün Yukarı Fırat Havzası'nda yer alan Erzincan ilinin yüzölçümü 11.903 km² olup, bu yüzölçümü ile Türkiye topraklarının yaklaşık %1.5'ini kaplar. Erzincan ili 38° 16' ve 40° 45' doğu boylamları ile 39° 02' ve 40° 05' kuzey enlemleri arasındadır. İl merkezinin denizden yüksekliği ise 1.218 m'dir.

İl yönetsel bakımdan, doğuda Erzurum, batıda Sivas, güneyde Tunceli, güneydoğuda Bingöl, güneybatıda Elazığ, Malatya, kuzeyde Gümüşhane, Bayburt ve kuzeybatıda Giresun illeri ile komşudur.

Erzincan ili, genellikle dağlar ve platolarla kaplıdır. Dağlar çeşitli yönlerde belli bir sıra içerisinde uzanır. Güneybatıdan Munzur, kuzeybatıdan Refahiye dağları il alanına girer. Doğudan Erzurum'dan gelerek batıya doğru uzanan Karasu ve Kop dağları, il alanını derinlemesine aralarında geniş düzlükler bırakacak şekilde böler.

Dağ sıraları arasındaki çukurluklarda yer alan ovalar ve düzlükler boğazlarla birbirine bağlanmış durumdadır. Ovalar ile dağ sıraları arası akarsularca yarılmış, dalgalı platolar yerleşmiştir.

Erzincan il topraklarının yaklaşık %60'ını dağlar kaplar. Erzurum'un Aşkale ilçesinden batıya doğru uzanan 60 km uzunluğundaki bir boğazdan geçildikten sonra girilen Tercan düzlükleri, Erzincan ovasına açılan Sansa boğazına dek uzanır. Bu düzlükler, kuzeyden ve batıdan Kop dağlarının uzantılarıyla çevrilidir. Tercan düzlüklerinin bulunduğu ana çukurluğu kuzeyden sıralayan Kop dağları, zor geçit veren dik ve düzenli sıra oluşturarak Erzurum'un kuzeyinde Gavur dağları ile birleşir.

Çukurluğun batısında Mülpet ve Keşiş dağları (Esence dağları) bulunmaktadır. Kop dağları, Çayırılı yöresinin batısında iki kola ayrılır. Birinci kol Erzincan il merkezinin kuzeyine doğru uzanır. İkinci kol güneydoğuya yönelerek, önce Keşiş sonra Mülpet dağlarını oluşturur. Çukurluğu doğudan, 3.070 m yüksekliğindeki Dumanlı ile 2.660 m yüksekliğindeki Mayram dağı (Kılıçkaya dağları) sınırlar. Güneyinde ise Koşan, Murdelor ve Eşilbaba dağları bulunur.

Tercan düzlükleri, batıda Sansa boğazı ile Erzincan ovasına açılır. Tekne biçimindeki Erzincan ovasının kuzeyinde, Tercan çukurluğu ile Erzincan çukurluğunu birbirinden ayıran Keşiş ve Sipikör dağları bulunmaktadır. Güneyde, Munzur dağlarının uzantısı olan Mercan dağı ile Katırtepe ve Karacakale dağları vardır. Erzincan çukurluğu batıdan Refahiye dağlarının uzantısı olan Karacadağ ve Dumanlı dağ ile çevrilmiştir.

Erzincan ovasının kuzeybatısında Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgelerini birbirinden ayıran Refahiye dağları uzanır. Bu sıranın en yüksek noktaları Dumanlı ve Danabeli dağlarıdır. Refahiye ilçesinin doğusunda Çimen dağları, güneyinde Kurtulpe dağları güneybatısında ise Gülen dağları bulunur.

Erzincan ilinde ovalar, doğu batı ve kuzey güney doğrultusunda uzanan dağ sıraları arasındaki çöküntü alanlarında sıralanır. Ovalar birbirine boğazlarla bağlanmıştır. Erzincan ovaları doğal verimliliklerine göre; Erzincan ovası, Tercan ovaları (Miadin ve Pekerç ovaları) olarak sıralanır. Erzincan ovası birinci derecede deprem kuşağındadır.

İl toplam alanının yirmide birini yaylalar kaplar. Güneyde Munzur dağlarının uzantıları üzerinde, özellikle Koşan dağı yöresindeki yaylalar seyrek ve kısa otlarla kaplıdır. Erzurum-Erzincan-Bingöl sınırlarında bulunan Cemal dağlarının, Erzincan'da kalan uzantıları üzerinde de verimli yaylalar bulunmaktadır. Karadağ üzerinde de, Takkuran ve Tahsullu yaylaları bulunmaktadır.

Erzincan ilinin en önemli vadisi Karasu vadisidir. İlde Karasu vadisi kadar önemli olan başka vadilerde vardır. Bunlar her iki yanından Karasu Irmağına katılan akarsuların aktığı vadilerdir. İl topraklarının büyük bir bölümü Karasu Irmağının su toplama havzasında bulunmaktadır. Ancak, Refahiye ilçesinin suları Çukurdere aracılığıyla, Karadeniz su toplama havzasına gitmektedir. İlin Karasu ırmağı dışındaki akarsuları ilkbaharda sellere yol açan kısa dere ve çayırlardır. Karasu ırmağı, Fırat'ın en önemli iki kolundan en önemlisidir.

İl sınırları içerisinde önemli sayılabilecek göl yoktur. Çayırılı ilçesinde Yedigöller, Eğin'nin Soğanlı dağları üzerinde Aygır gölü gibi küçük göller vardır.

2.2. İklim Özellikleri ve Bitki Örtüsü

Doğu Anadolu ve İç Anadolu iklimleri arasında bir “geçiş” niteliği taşıyan Erzincan iklimi; Doğu Anadolu Bölgesi basınç kuşaklarına, ilin yüzey şekilleri ve yükseltilerine göre yer yer farklılıklar gösterir. İl karasal iklim özelliğine sahiptir. Bölgede yer alan Elazığ ve Malatya dışındaki diğer tüm illerden daha ılıman bir iklimi vardır.

Erzincan ilinin meteorolojik istasyon bulunan ilçelerinin uzun dönem meteorolojik ölçümleri Tablo 1’de verilmektedir.

TABLO 1: ERZİNCAN İLİNİN METEOROLOJİK GÖSTERGELERİ

Meteorolojik Göstergeler	Merkez	Kemah	Refahiye	Tercan
Ortalama Sıcaklık (C)	10,6	11,1	6,8	8
En Yüksek Sıcaklık (C)	40,5	39,5	36,4	37,6
En Düşük Sıcaklık (C)	-32,5	-28,9	-36,2	-36,6
Ortalama Donlu Gün Sayısı	110,5	98,8	151,4	131,5
Ortalama Nisbi Nem (%)	59	52	65	65
En Düşük Nisbi Nem (%)	3	4	5	6
Ortalama Yağış Miktarı (mm)	366,6	369,2	535,9	426,4
Ortalama Yağışlı Gün Sayısı	103,5	60,6	87,7	95,9
Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı	41,5	57,8	83,8	74,2
En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm)	74	60	177	88

KAYNAK : Erzincan Meteoroloji İşleri Gen. Müd.

Tablodan da görüldüğü gibi, ilde ölçüm yapılan ilçeler itibariyle ortalama sıcaklığın en yüksek olduğu ilçeler Merkez ve Kemah, ortalama donlu gün sayısı, nispi nem, karla örtülü gün sayısı ve yağış miktarı fazla olan ilçeler Refahiye ve Tercan’dır. Ortalama yağışlı gün sayı açısından ise Merkez ilçe ilk sırada yer almaktadır.

Erzincan ili, doğal bitki örtüsü yönünden oldukça yoksuldur. İlde akarsu boylarında görünen kavak ve söğütlerin dışında genel olarak kısa ömürlü cılız otsu bitkiler yaygındır. Ormanlar seyrek ve ortadan kalkmış durumdadır. Refahiye ve Kemah çevresinde meşe, gürgen, diş budak ve sarı çama rastlanmaktadır. İl topraklarının yaklaşık %76.57’si erozyona maruzdur.

3. ULAŞIM VE ENERJİ DURUMU

3.1. Ulaşım

İl sınırları içerisinde en önemli karayolu uluslararası E-80 transit karayoludur. İl doğu-batı yönünde uluslararası karayoluyla Erzurum ve Sivas illerine, kuzeyde standart karayolu ile Karadeniz'e, güneyde ise Pülümür-Tunceli üzerinden güney illerine bağlantılıdır. İlde Kemah-İliç karayolu projesi devam etmektedir. Proje tamamlandığında ilin doğu-batı yönünde uluslararası E-80 karayoluna alternatif bir hat oluşturacaktır.

Erzincan ilinde 254 km devlet yolu, 327 km asfalt, 228 km stabilize olmak üzere toplam 555 km il yolu bulunmaktadır. İl genelinde toplam 4.080 km köy yolunun; 351 km asfalt, 1.493 km stabilize, 563 km hamyol ve 1.673 km tesviye yoldur. Yolu olmayan köy bulunmamaktadır. İl genelinde asfalt yolu olan köy ünite sayısı 297'dir.

Türkiye'nin kuzey demiryolu hattını oluşturan Haydarpaşa-Kars bağlantısı Erzincan'dan geçmektedir. İl hudutları içerisinde demiryolu uzunluğu 243 km'dir. Erzincan'dan Haydarpaşa yönüne giden posta treni, İzmir-Diyarbakır ve Van bağlantılarını ayrıca Erzincan-Sivas üzerinden Samsun-Zonguldak bağlantılarını temin etmektedir.

Erzincan garına hergün Haydarpaşa'dan Doğu Ekspres, Ankara'dan Mavi Tren gelip, Erzurum'a gitmekte, aynı trende Erzurum'dan gelip Sivas yönüne hareket etmektedir. .

Erzincan havaalanı sivil ve askeri hava trafiğine hizmet vermek üzere 1988 yılında hizmete girmiştir. 1993 yılında da Havaalanı Terminal binası hizmete açılmıştır. Halen Ankara'dan İstanbul-İzmir-Antalya bağlantılı olarak haftanın 4 günü tarifeli seferler yapılmaktadır.

Erzincan il merkezinin ilçelerine ve önemli merkezlerine olan uzaklığı Tablo 2'de verilmektedir.

TABLO 2: İL MERKEZİNİN DİĞER İLÇELERE VE ÖNEMLİ MERKEZLERE UZAKLIĞI

İL ADI	UZAKLIK (Km)	İL ADI	UZAKLIK (Km)
ADANA	745	KAYSERİ	439
ANKARA	689	MALATYA	364
ARDAHAN	433	SİVAS	246
BİNGÖL	275	TRABZON	242
BAYBURT	154	TUNCELİ	130
BURSA	1.047	İLÇE ADI	UZAKLIK (Km)
ELAZIĞ	263	ÇAYIRLI	114
ERZURUM	188	İLİÇ	153
GAZİANTEP	611	KEMAH	52
GÜMÜŞHANE	144	KEMALIYE	194
IĞDIR	481	OTLUKBELİ	142
İSTANBUL	1.037	REFAHIYE	71
İZMİR	1.269	TERCAN	88
KARS	390	ÜZÜMLÜ	16

KAYNAK : İl Planlama Müdürlüğü

3.2. Enerji

Erzincan ili elektrik enerjisi ihtiyacını enterkonnekte sistemden (ulusal enerji ağı) temin etmektedir. İl elektrik tüketiminin ve abone sayısının sektörlere göre dağılımı Tablo 3'de verilmektedir.

TABLO 3: ERZİNCAN İLİ NET ELEKTRİK TÜKETİMİ VE ABONE SAYISININ SEKTÖREL DAĞILIMI

Abone Cinsi	1995		1996		1997		1998	
	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı	Tüketim (MWh)	Abone Sayısı
Meskenler	41.290	77.123	42.858	78.633	47.444	80.263	49.156	81.346
Ticarethaneler	6.737	7.372	7.696	7.695	8.717	7.985	10.192	8.231
Resmi Daireler	9.632	928	9.810	1.420	13.074	1.515	14.661	1.571
Sanayi İşletmeleri	19.961	814	14.350	815	23.552	821	24.460	831
Tarımsal Sulama	-	-	16.809	77	19.852	85	20.090	88
Aydınlatma	-	-	12.733	548	13.815	574	16.279	601
Diğerleri	38.757	3.207	14.788	2.198	13.274	2.344	13.211	2.472
ERZİNCAN TOPLAM	116.377	89.444	119.044	91.386	139.728	93.587	148.049	95.140
D. ANADOLU BÖL.	2.108.801	1.141.998	2.339.408	1.162.672	2.743.269	1.229.472	2.879.272	1.279.905
TÜRKİYE	67.393.903	19.469.575	74.156.600	20.580.341	81.884.912	21.123.531	87.704.617	21.990.051
ERZ. /D. ANA. BÖL. (%)	5,52	7,83	5,09	7,86	5,09	7,61	5,14	7,43
ERZİNCAN/TÜRKİYE (%)	0,17	0,46	0,16	0,44	0,17	0,44	0,17	0,43

KAYNAK : TEDAŞ İstatistikleri, 1995, 1996, 1997, 1998

İl elektrik tüketimi 1995 yılında 116.377 Mwh iken, 1998 yılında %27.2 gibi bir artış göstererek 148.049 Mwh olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem itibariyle sektörlere göre

artış ise sanayi işletmelerinde %22.5, ticarethanelerde %51.3, resmi dairelerde %52.2 ve meskenlerde %19 olduğu görülmektedir. İl abone sayısı ise 1995 yılında 89.444 kişi iken, 1998 yılında %6.4 gibi bir artış göstererek 95.140 kişi olmuştur.

1998 yılı itibariyle il elektrik tüketiminin %33.2'si meskenlerde, %16.5'i sanayi işletmelerinde, %13.6'sı tarımsal sulamada, %11'i aydınlatmada, %8.9'u diğerleri ve %6.9'u ise ticarethanelerde gerçekleşmiştir.

Erzincan ili elektrik tüketiminin Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi içindeki yeri incelendiğinde ise, 1995 yılı itibariyle, il toplam elektrik tüketimi Türkiye elektrik tüketiminin %0.17'sini, Doğu Anadolu Bölgesi elektrik tüketiminin ise %5.52 gibi düşük bir kısmını oluşturduğu görülmektedir. 1998 yılı itibariyle ilde kişi başına düşen elektrik tüketimi 532 Kwh olurken, bu değer Türkiye genelinde 1.383 kwh olarak gerçekleşmiştir. Bölgede ilk üç sırayı Elazığ (1.623 kwh), Malatya (731 kwh) ve Mardin (564 kwh) illeri yer alırken, Erzincan ili dördüncü sırada yer almaktadır.

1998 yılı itibariyle Erzincan ili abone sayısının sektörel dağılımı incelendiğinde ise, toplam abone sayısının %85.5'ini meskenler, %8.7'sini ticarethaneler ve %0.9 gibi küçük bir kısmını da sanayi işletmelerinin oluşturduğu görülmektedir.

4. EKONOMİK VE SOSYAL YAPI

4.1. Nüfus

1997 Genel Nüfus Tespiti sonuçlarına göre Erzincan ilinin toplam nüfusu 280.118'dir. Nüfus büyüklüğüne göre 61. sırada (80 il arasında) yer alan Erzincan ilinin yıllık nüfus artış hızı binde -9.29'dur. Nüfus sayım yıllarına göre ülke, bölge ve il nüfusundaki gelişmeler ve yıllık nüfus artış hızları Tablo 4'de verilmektedir.

TABLO 4: SAYIM YILLARINA GÖRE ÜLKE, BÖLGE VE ERZİNCAN NÜFUSU İLE YILLIK NÜFUS ARTIŞ HIZLARI

YILLAR	TÜRKİYE (1)		DOĞU ANADOLU (2)		ERZİNCAN (3)		(3)/(1)	(3)/(2)
	NÜFUS	ARTIŞ HIZI (%0) (*)	NÜFUS	ARTIŞ HIZI (%0) (*)	NÜFUS	ARTIŞ HIZI (%0) (*)	%	%
1955	24.064.763	27.75	2.702.620	-	215.592	17,26	0,90	7,98
1960	27.754.820	28.53	3.089.927	27.15	243.005	23,94	0,88	7,86
1965	31.391.421	24.63	3.523.470	26.60	258.586	12,43	0,82	7,34
1970	35.605.176	25.19	3.982.338	24.79	276.122	13,12	0,78	6,93
1975	40.347.719	25,01	4.433.683	21.70	283.683	5,40	0,70	6,40
1980	44.736.957	20.65	4.770.981	14.77	282.022	-1,17	0,63	5,91
1985	50.664.458	24.88	5.170.031	16.19	299.985	12,35	0,59	5,80
1990	56.473.035	21.71	5.346.208	6,72	299.251	-0,49	0,53	5,60
1997	62.865.574	15,08	5.614.907	6,90	280.118	-9,29	0,45	4,99

(*) : Yıllık Nüfus Artış Hızını kapsamaktadır.

KAYNAK : DİE, "1990 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri
DİE, "1997 Genel Nüfus Tespiti Kesin Sonuçları"

Tablodan da görüldüğü gibi, 1997 yılında Erzincan il nüfusu Türkiye nüfusunun %0.45'ini ve bölgenin ise %4.99'luk bir kısmını oluşturmaktadır. İlin ülke nüfusu içerisindeki payı 1955 yılında %0.90 iken, yıllar itibariyle azalışlar sonucu 1997 yılı itibariyle bu oran %50 oranında azalmıştır. İl nüfusu bölge nüfusu ile karşılaştırıldığında aynı durum gözlenmektedir.

Yıllık nüfus artış hızı açısından bakıldığında, 1955'den 1997'ye nüfus artış hızı Türkiye genelinde olduğu gibi Doğu Anadolu Bölgesi'nde de yavaşlamıştır. Ancak bu yavaşlama bölge ve Erzincan ilinde Türkiye genelinden hızlı olmuştur. Erzincan ilinde yıllık nüfus artış hızı 1960 yılında en yüksek değer olan %2.4 ile, 1997 yılında en düşük değer olan % - 0.9 olduğu ve ilde 1980 yılından sonra (1985 yılı hariç) artışın sürekli bir azalma eğiliminde olduğu görülmektedir. 1997 Genel Nüfus Tespitine göre Erzincan nüfusunun yaklaşık %56.7'si il ve ilçe merkezlerinde (şehirlerde), %43.7'si de

bucak ve köylerde yaşamaktadır. İl nüfusunun yerleşim merkezlerine göre dağılımı ve km²'ye düşen kişi miktarı (nüfus yoğunluğu) ise Tablo 5'de verilmektedir.

TABLO 5: ERZİNCAN NÜFUSUNUN YERLEŞİM MERKEZLERİNE GÖRE DAĞILIMI VE NÜFUS YOĞUNLUĞU (1997)

İLÇE ADI	ŞEHİR NÜFUSU	KÖY NÜFUSU	TOPLAM NÜFUS	YÜZÖLÇÜMÜ (Km ²)	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Kişi/Km ²)
MERKEZ	102.304	56.789	159.093	1.756	91
ÇAYIRLI	3.961	7.962	11.923	1.230	10
İLİÇ	2.483	4.258	6.741	1.397	5
KEMAH	2.094	5.964	8.058	2.354	3
KEMALİYE	2.922	4.597	7.519	1.168	6
OTLUKBELİ	2.657	1.110	3.767	250	15
REFAHİYE	6.703	7.681	14.384	1.746	8
TERCAN	10.596	19.981	30.577	1.592	19
ÜZÜMLÜ	25.182	12.874	38.500	410	94
TOPLAM İL	158.902	121.216	280.118	11.903	24
D.ANADOLU BÖL.	3.028.466	2.586.441	5.614.907	145.360	39
TÜRKİYE	40.882.357	21.983.217	62.865.574	774.815	81

KAYNAK : DİE, "1997 Genel Nüfus Tespiti Kesin Sonuçları"

Tablodan da görülebileceği gibi, Erzincan il nüfusunun 158.902'si (%56.7) şehirlerde, 121.216'sı da (%43.3) köylerde yaşamaktadır. Şehir nüfusunun en yoğun olduğu ilçeler ise Merkez, Üzümlü ve Tercan ilçeleridir. Toplam il nüfusunun %56.8'i merkez ilçede yaşamaktadır.

İl nüfus yoğunluğu açısından ise, Üzümlü (94) ve Merkez (91) ilçelerin yoğun olduğu ve Erzincan ilinin ise bölge (39) ve Türkiye (81) çok altında olduğu görülmektedir. Bölge ve ilde dönemler itibariyle nüfus yoğunluğu artışının oldukça yavaş olması il ve bölge nüfuslarının diğer bölge ve illere olan nüfus kaybına, dolayısıyla nüfus artışındaki yavaşlamaya bağlanabilir.

İl nüfusunun yerleşim bölgelerine göre dağılımı incelendiğinde ise, 1975 yılında şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki payının %30, köy nüfusunun ise %70 olduğu dikkati çekmektedir. Aynı yıl Türkiye nüfusunun %41.8'i ve Doğu Anadolu Bölgesi'nin %30.2'si kentsel nüfus içinde yaşamaktaydı. 1980-1985 yılları arasında Türkiye genelinde şehirleşme oranında önceki dönemlere göre daha hızlı artış gözlenirken, Doğu Anadolu Bölgesi bu gelişmeden aynı derecede etkilenmemiş görünmektedir. Bölgede şehirleşmenin en hızlı olduğu iller arasında Erzincan üst sıralarda yer almaktadır.

Türkiye, bölge ve Erzincan il nüfusunun yerleşim yerlerine göre dağılımı Tablo 6'da verilmektedir.

TABLO 6: ÜLKE, BÖLGE VE ERZİNCAN'IN ŞEHİR VE KÖY NÜFUS ORANLARI (%)

YILLAR	TÜRKİYE		DOĞU ANADOLU BÖL.		ERZİNCAN	
	ŞEHİRLER	KÖYLER	ŞEHİRLER	KÖYLER	ŞEHİRLER	KÖYLER
1975	41,8	58,2	30,2	69,8	30,0	70,0
1980	43,9	56,1	32,4	67,6	33,8	66,2
1985	53,0	47,0	36,3	63,7	37,4	62,6
1990	59,0	41,0	42,6	57,4	48,2	51,8
1997	65,0	35,0	53,9	46,1	56,7	43,3

KAYNAK : DİE, "1990 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri
DİE, "1997 Genel Nüfus Tespiti Kesin Sonuçları"

1997 yılı nüfus tespitine göre, il şehir nüfusunun toplam nüfus içindeki payının %56.7 olduğu görülmektedir. Erzincan ilinin şehirleşme oranı Türkiye (%65) genelinin altında, bölge ortalamasının üzerindedir.

Erzincan ilinde yıllar itibariyle gerek kırsal alandan il merkezine, gerekse ilden başka illere önemli oranda göç olmaktadır. Erzincan ili ve diğer illerin 1990 Genel Nüfus Sayımı itibariyle göç durumu Tablo 7'de verilmektedir.

TABLO 7: DOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLLERİNİN NET GÖÇ VE NET GÖÇ HIZLARI (1985-1990)

İller	1990 Nüfusu (*)	İç Göç	Dış Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%) (**)
Kars	578.707	26.759	131.784	-105.025	-181
Tunceli	119.584	9.118	29.450	-20.332	-170
Erzurum	740.945	34.250	122.548	-88.298	-119
Muş	312.081	12.425	46.254	-33.829	-108
Ağrı	362.987	17.162	54.474	-37.312	-103
D. Anadolu Bölgesi	4.606.413	255.871	724.374	-468.503	-102
Erzincan	272.055	24.246	49.820	-25.574	-94
Bingöl	214.566	9.878	29.766	-19.888	-93
Bitlis	272.878	13.606	34.115	-20.509	-75
Malatya	626.177	36.364	71.571	-35.207	-56
Elazığ	445.873	25.880	47.044	-21.164	-47
Van	520.304	22.187	42.967	-20.780	-40
Hakkari	140.256	6.990	11.462	-4.472	-32

KAYNAK: DİE, "1990 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

(*) : 1990 yılı nüfusundan 0-4 yaş nüfusu çıkarılmıştır.

(**) : 1990 yılı nüfusu esas alınmıştır.

Tablodan da görülebileceği gibi, Doğu Anadolu Bölgesi illerinin tamamı net göç veren illerden oluşmaktadır. İle gelen (iç göç) ve ilden giden (dış göç) arasındaki fark olarak

tanımlanan net göçün bölge ve ildeki temel nedeni yeterli iş imkanının yaratılmamasından kaynaklanmaktadır.

Erzincan ili net göç hızı (% -0.94) açısından, bölge ortalamasının (% -0.102) hemen altında yer almaktadır.

4.2. İstihdam

1990 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre, ildeki 12 yaş üstü faal nüfus 135.623 kişi olup, toplam il nüfusunun %45.32'sini oluşturmaktadır. İktisaden faal nüfusun kollarına göre dağılımı incelendiğinde ise, faal nüfusun tarımdaki payının %62.24 olduğu görülmektedir. Bu aynı yıl olan ülke (%53.66) ortalamasından yüksek ve bölge (%71.93) ortalamasından düşük olduğu görülmektedir.

Erzincan, bölge ve ülkedeki iktisaden faal nüfusun faaliyet kollarına göre dağılımı Tablo 8'de verilmiştir.

TABLO 8: ERZİNCAN İLİ İKTİSADİ FAAL NÜFUSUNUN FAALİYET KOLLARINA GÖRE DAĞILIMI

FAALİYET KOLLARI	TÜRKİYE		D. ANADOLU B.		ERZİNCAN	
	İSTİHDAM	PAY (%)	İSTİHDAM	PAY (%)	İSTİHDAM	PAY (%)
Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık	12.547.796	53,66	1.581.564	71,93	84.408	62,24
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	130.823	0,56	4.664	0,21	544	0,40
İmalat Sanayii	2.781.717	11,90	76.754	3,49	6.356	4,69
Elektrik, Gaz ve Su	80.324	0,34	6.076	0,28	475	0,35
İnşaat	1.184.242	5,06	70.210	3,19	5.736	4,23
Ticaret, Lokanta ve Oteller	1.854.306	7,93	80.764	3,67	6.212	4,58
Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	775.427	3,32	45.738	2,08	3.754	2,77
Mali Hiz., Sigorta, Aracı ve Yard. Hiz.	541.742	2,32	14.116	0,64	1.467	1,08
Toplum Hiz., Sosyal ve Kişisel Hiz.	3.344.033	14,30	312.577	14,22	26.232	19,34
İyi Tanımlanmamış Faaliyetler	141.483	0,61	6.442	0,29	439	0,32
T O P L A M	23.381.893	100,00	2.198.905	100,00	135.623	100,00

KAYNAK : DİE, "1990 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Tablodan da görülebileceği gibi, il aktif nüfusunun büyük bir çoğunluğu (%64.24) tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarım sektöründe çalışanların sayısı (1990 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre) 84.408 kişi olup, bunun %55.8'ini (47.102 kişi) kadınlar oluşturmaktadır. Tarım kesiminde çalışanların oranı Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırıldığında, il oranının Türkiye oranının (%53.66) üzerinde, Doğu Anadolu Bölgesi oranının (%71.93) altında olduğu dikkat çekmektedir.

İl imalat sanayinde çalışan nüfusun toplam istihdam içerisindeki payı incelendiğinde ise, bu oranın %4.69 ile Türkiye ortalamasının (%11.90) çok altında, Doğu Anadolu Bölgesine ait olan oranın (%3.49) ise üstünde olduğu görülmektedir.

1990 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre il genelinde aktif nüfusun %44.58'ini ücretsiz aile işçisi oluştururken, %32.3'ünü ücretli, %22.63'ünü kendi hesabına çalışan kişiler ve %0.48 gibi oldukça düşük bir kısmını da işveren kesimi oluşturmaktadır. Erzurum il nüfusunun %62.28'ini erkek, %37.52'sini de kadın nüfus oluşturmaktadır.

Erzurum ili İş ve İşçi Bulma Kurumu'nun verileri incelendiğinde, 1998 yılı itibariyle kuruma 2.433 kişinin başvuruda bulunduğu ve bunların 1.308 kişinin kendilerine uygun bir işe yerleştirildiği görülmektedir. Tablo 9'da Erzurum İş ve İşçi Bulma Kurumu Müdürlüğü'ne yapılan başvurular ve işe yerleştirilenlerin sayısı Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 9: İŞ VE İŞÇİ BULMA KURUMUNA YAPILAN BAŞVURULAR VE İŞE YERLEŞTİRİLENLER (1998)

	ERZURUM	D.ANADOLU B.	TÜRKİYE
YIL İÇİNDE YAPILAN BAŞVURU	2.433	20.125	430.407
- ERKEK	2.083	17.515	332.868
- KADIN	350	2.610	97.539
YIL İÇİNDE ALINAN AÇIK İŞ	1.322	18.718	235.360
- ERKEK	1.202	17.421	184.824
- KADIN	120	1.297	50.536
YIL İÇİNDE İŞVERRENE YAPILAN TAKDİM	3.111	22.438	393.853
- ERKEK	3.012	21.463	326.459
- KADIN	99	975	67.394
YIL İÇİNDE İŞE YERLEŞTİRME	1.308	18.225	218.354
- ERKEK	1.189	17.104	169.073
- KADIN	119	1.121	49.281
DEVREDEN İŞGÜCÜ	3.885	39.922	646.813
- ERKEK	3.461	35.158	548.402
- KADIN	424	4.764	98.411
DEVREDEN İŞGÜCÜNDEN İŞSİZLER	2.199	33.747	465.235
- ERKEK	1.948	29.521	386.016
- KADIN	251	4.226	79.219

KAYNAK : İş ve İşçi Bulma Kurumu, İstatistik Yıllığı-1998

4.3. Eğitim

1990 Genel Nüfus sayım sonuçlarına göre Erzincan ilinde 6 yaş ve üzeri nüfusun içinde okuma-yazma bilenlerin oranı %80.79'dur. Bu oran erkeklerde %89.39, kadınlarda ise %71.35'dir. Doğu Anadolu ve Türkiye geneli açısından incelendiğinde ise; 6 yaş ve üzeri nüfusun içinde okuma-yazma bilenlerin oranı Doğu Anadolu Bölgesi'nde %68.16 iken, Türkiye genelinde %80.46'dır. Tablo 10'da okur-yazarlık ve bitirilen son öğretim kurumuna göre nüfus dağılımı verilmektedir.

TABLO 10: ERZİNCAN İLİ OKUMA - YAZMA BİLEN NÜFUSUN EĞİTİM DURUMLARINA GÖRE DAĞILIMI

	Türkiye		Doğu Anadolu		Erzincan	
	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)	Nüfus	(%)
OKUMA YAZMA BİLMEYEN NÜFUS	9.587.981	19,50	1.410.794	31,82	50.920	19,20
Erkek	2.779.172	11,18	422.524	18,85	14.707	10,60
Kadın	6.808.809	28,01	988.270	45,10	36.213	28,65
OKUMA YAZMA BİLEN NÜFUS	39.555.483	80,46	3.021.432	68,16	214.228	80,79
Erkek	22.066.860	88,78	1.818.600	81,13	124.047	89,39
Kadın	17.488.623	71,95	1.202.832	54,89	90.181	71,35
- BİR ÖĞRETİM KUR. MEZUN OLMAYAN	7.817.536	19,76	803.005	26,58	43.269	20,20
- BİR ÖĞRETİM KUR. MEZUN OLAN	31.720.315	80,19	2.217.590	73,40	170.935	79,79
- İlkokul	22.681.303	71,50	1.636.441	73,79	121.693	71,19
- Ortaokul ve dengi	3.714.984	11,71	258.252	11,65	22.215	13,00
- Lise ve dengi	3.818.149	12,04	248.847	11,22	21.215	12,41
- Yüksekokul ve Fakülte	1.497.345	4,72	73.820	3,33	5.787	3,39
- Öğrenim kurumu bilinmeyen	8.534	0,03	230	0,01	25	0,01
- MEZUN OLUP OLMADIĞI BİLİNMEYEN	17.632	0,04	837	0,03	22	0,01
OKUMA YAZMA BİLİP BİLMEDİĞİ BİLİNMEYEN	19.646	0,04	864	0,02	20	0,01
OKUMA-YAZMA ÇAĞINDAKİ NÜFUS	49.163.110	100,00	4.433.090	100,00	265.168	100,00
Erkek	24.856.528	50,56	2.241.646	50,57	138.767	52,33
Kadın	24.306.582	49,44	2.191.444	49,43	126.401	47,67

YNAK : DİE, "1990 Genel Nüfus Sayımı" Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri

Erzincan ilinde okuma-yazma bilen nüfus içerisindeki bir öğretim kurumundan mezun olanların oranı %79.8, bir öğretim kurumundan mezun olmadan okuma-yazma bilenlerin oranı %20.2'dir. 1990 Nüfus Sayımına göre, bir öğretim kurumundan mezun olanların %71.19'u ilkokul, %13'ü ortaokul ve dengi meslek okulu, %12.41'i lise ve dengi okul mezunu %3.85'i ise yüksekokul ve fakülte mezunları oluşturmaktadır.

Erzincan ilinde bir öğretim kurumundan mezun olanların okul türlerine göre dağılımı Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi açısından incelendiğinde; ilde ilkokuldan mezun olanların oranı Türkiye geneli ile yaklaşık aynı, ortaokul-dengi ve lise dengi okullardan mezun olanların oranı Türkiye ve bölgenin üzerinde, yüksekokul ve fakülteden mezun olanların oranı ise bölgenin üzerinde ve Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir.

Tablo 11’de Erzincan ilindeki okul, öğrenci, öğretmen sayısı Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

**TABLO 11: EĞİTİM KADEMELERİNE GÖRE OKUL, ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYILARI
(1997/1998 Öğretim Yılı)**

EĞİTİM KADEMELERİ	TÜRKİYE	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	ERZİNCAN	ERZİNCAN (1999/2000)
OKULÖNCESİ				
- Okul Sayısı	7.532	742	41	54
- Öğrenci Sayısı	181.458	8.115	722	1.020
- Öğretmen Sayısı	10.186	558	49	68
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	18	15	15	15
İLKÖĞRETİM				
- Okul Sayısı	45.639	7.169	304	239
- Öğrenci Sayısı	9.101.523	830.782	31.679	32.034
- Öğretmen Sayısı	302.982	26.678	1.576	1.628
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	30	31	20	20
GENEL LİSELER				
- Okul Sayısı	2.555	226	20	18
- Öğrenci Sayısı	1.074.643	85.048	4.180	4.615
- Öğretmen Sayısı	70.454	4.349	294	322
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	15	20	14	14
MESLEKİ VE TEKNİK LİSE				
- Okul Sayısı	3.013	233	25	13
- Öğrenci Sayısı	891.418	46.522	3.979	3.659
- Öğretmen Sayısı	65.911	4.307	370	400
- Öğretmen Başına Düşen Öğrenci	14	11	11	9

KAYNAK : - DPT, İller ve Bölgeler İtibariyle Çeşitli Göstergeler, Şubat 1999
- İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü

Erzincan ilinde 1997/1998 öğrenim yılında, öğretmen başına düşen öğrenci sayısı bakımından Türkiye ve bölge ile karşılaştırıldığında yaklaşık aynı seviyede olduğu görülmektedir.

İlde, Atatürk Üniversitesine bağlı Erzincan Hukuk Fakültesi ve Eğitim Fakültesi bulunmaktadır. Bu fakültelerle birlikte 3’ü merkez ilçede, Refahiye, Kemaliye ve Tercan ilçelerinde bulunan 3 okul olmak üzere toplam 6 meslek yüksek okulu bulunmaktadır.

4.4. Sağlık

Erzincan ilinde 1998 yılı itibariyle 8'i Sağlık Bakanlığı'na ve 1'i SSK'ya ait 9 adet yataklı tedavi kurumu faaliyet göstermektedir. İl, bölge ve ülkede yataklı tedavi kurumlarının 1998 yılı itibariyle çalışmaları Tablo 12'de verilmektedir.

TABLO 12: ÜLKE, BÖLGE VE İL YATAKLI TEDAVİ KURUMLARININ ÇALIŞMALARI (1998)

	TÜRKİYE	D.ANADOLU	ERZİNCAN
YATAK SAYISI			
-Kadro	148.987	10.720	621
-Fiili	129.925	8.629	475
HEKİM SAYISI			
-Uzman Hekim	25.383	1.005	38
-Pratisyen Hekim	18.207	1.045	43
HASTANE SAYISI	1.138	107	9
POLİKLİNİK MUAYENE SAYISI	95.728.565	5.785.902	466.700
YATAN HASTA SAYISI	4.640.357	330.755	18.117
AMELİYAT SAYISI			
- Büyük	642.614	30.524	1.179
- Orta	472.174	28.130	1.020
- Küçük	323.391	13.750	505
DOĞUM SAYISI	855.016	66.751	2.921
10.000 nüfusa düşen yatak sayısı	23,2	19.8	22.1
Yatak başına düşen nüfus	434	504	453
YATAK İŞGAL ORANI (%)	59.0	23.2	49.3

KAYNAK : T.C. Sağlık Bakanlığı-1998 (MSB'na ait bilgileri kapsamaz)

Erzincan ilinde 46 sağlık ocağı, 92 sağlık evi, Ana Çocuk Sağlık Merkezi, Verem Savaş Dispanseri ve 3. Ordu Komutanlığına ait 200 yataklı askeri hastane ile Kızılay dispanseri bulunmaktadır. İlde onbinkişiyeye düşen yatak sayısı 22.1, yatak başına düşen nüfus 453 ve yatak işgal oranı ise %49.3'dür.

4.5. Tarımsal, Hayvansal Etkinlikler ve Ormancılık

Tarımsal üretim açısından ikili bir yapı gösteren Erzincan'da, zengin ova bölgelerinde bitkisel üretim çeşitlilik göstermektedir. Ovaları çevreleyen dağlık ve sulama olanaklarından yoksun olan yörelerde ekilen başlıca ürünler, buğday ve arpadır. Bu yörelerde yer alan geniş çayır ve meralar, hayvancılığın yer yer ön plana geçmesine yol açmaktadır.

Erzincan ilinin tarım açısından en zengin yöresi Erzincan Ovası'dır. Ovada modernleşmenin ilk adımları 1950'lerde atılmış olmakla birlikte makineleşmenin asıl

hız kazandığı dönem 1960'lı yıllardır. Sanayi bitkilerinin üretimiyle birlikte gübreleme, sulama gibi modern girdilerin yoğun bir biçimde kullanılmaya başlamasına neden olmuş ve ovada önemli verimlilik artışları sağlanmıştır.

İlde yapılan bitkisel üretimin değer olarak %61'e yakın bir kısmı tarla grubu ürünlerden oluşmaktadır. Bu anılan grup içinde de tahılların (%40) ve endüstri bitkilerin (%37) önemli oranda pay aldığı dikkati çekmektedir. Meyve ve sebzeçiliğin bitkisel üretim içinde payı değer olarak %24'ünü meyveler ve %15'ini ise sebzeler oluşturmaktadır.

1991 Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre Erzincan ilinde toplam tarımsal işletme sayısı 26.251 olup, bunların işledikleri arazi miktarı 1.449.550 dekadır. İlde toplam işletme sayısı içinde; %5.1'inin arazisi bulunmamakta, 1-19 dekar arazi genişliğine sahip işletmelerin payı %34.3, 20-99 dekar arazi genişliğine sahip işletmelerin payı ise %15'dir. Tablo 13'de arazi genişliğine göre Türkiye, bölge ve Erzincan ilinin tarımsal işletme sayısı ve işledikleri arazi miktarı karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 13: TOPLAM TARIMSAL İŞLETME SAYISI VE İŞLENEN ARAZİ MİKTARININ KARŞILAŞTIRMASI

İşletme Büyükülüğü	TÜRKİYE				BÖLGE (*)				ERZİNCAN			
	İşletme		Arazi		İşletme		Arazi		İşletme		Arazi	
	Adet	%	Dekar	%	Adet	%	Dekar	%	Adet	%	Dekar	%
Arazisi Olmayan	101.610	2,5	-	-	6.809	2,9	-	-	1.347	5,1	-	-
5'den Az	251.686	6,2	667.059	0,3	12.084	5,1	33.379	0,2	2.695	10,3	5.640	0,4
5 – 9	381.287	9,4	2.511.091	1,1	24.893	10,5	163.395	1,2	2.366	9,0	15.433	1,1
10 – 19	752.156	18,5	10.042.501	4,3	41.780	17,7	547.866	4,0	3.930	15,0	53.327	3,7
20 – 49	1.274.609	31,3	38.668.961	16,5	64.961	27,5	1.952.684	14,2	7.020	26,7	222.358	15,3
50 – 99	713.149	17,5	46.750.693	19,9	45.333	19,2	2.913.514	21,2	4.768	18,2	311.536	21,5
100 – 199	383.323	9,4	49.216.633	21,0	26.056	11,0	3.292.590	24,0	2.574	9,8	333.873	23,0
200 – 499	173.774	4,3	46.487.432	19,8	12.462	5,3	3.421.612	24,9	1.396	5,3	406.723	28,1
500 – 999	24.201	0,6	14.982.493	6,4	1.692	0,7	1.034.250	7,5	155	0,6	100.660	6,9
1.000 – 2.499	10.266	0,3	13.856.621	5,9	209	0,1	264.850	1,9	-	-	-	-
2.500 – 4.999	1.930	0,0	6.538.082	2,8	-	-	-	-	-	-	-	-
5.000 +	441	0,0	4.789.427	2,0	2	-	103.625	0,8	-	-	-	-
TOPLAM	4.068.432	100,0	234.510.993	100,0	236.281	100,0	13.727.765	100,0	26.251	100,0	1.449.550	100,0

(*) DİE Tarımsal 5. Bölge'yi kapsamaktadır.

KAYNAK: 1991 Genel Tarım Sayımı, DİE

Tablodan da görüldüğü gibi, işletme büyüklüğü 20-49 dekar olan grubun Türkiye işletme sayısı içinde %31.3'lük, Bölge işletme sayısı içinde %27.5'lik, Erzincan ilinin

işletme sayısı içinde %26.7'lik paya sahiptir. İşletme büyüklüğüne göre işletmelerin tasarrufunda bulunan araziye bakıldığında, Türkiye'de işletme büyüklüğü 100-199 olan grup %21, Bölgede 200-499 olan grup %24.9 ve Erzincan ilinde 200-499 olan grup %28.1'lik en büyük paya sahip olduğu görülmektedir.

Erzincan ili Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (GSYİH) rakamları incelendiğinde, il GSYİH içerisinde en yüksek pay tarım sektörüne ait olduğu görülmektedir. Ancak, GSYİH içinde tarım sektörünün payı (cari fiyatlarla) 1987 yılında %35.9 iken, 1998 yılında %31.18'e kadar gerilemiştir. Erzincan ili tarımsal hasılasının yıllar itibariyle gelişimi Tablo 14'de verilmektedir.

TABLO 14 : ERZİNCAN İLİ TARIMSAL HASILASININ GELİŞİMİ, BÖLGE VE TÜRKİYE TARIMSAL HASILASI İÇİNDEKİ YERİ (MİLYAR TL - CARİ FİYATLARLA)

FAALİYET KOLU	1987	1992	1994	1996	1997	1998
- Çiftçilik ve Hayvancılık	81,9	962,1	3.227,9	12.857,3	23.236,3	49.855,8
- Ormancılık	1,8	21,7	54,2	160,5	204,2	453,6
- Balıkçılık	0,7	4,1	8,0	64,2	124,2	218,3
Erzincan Tarım Has. (1)	84,4	987,9	3.290,1	13.082,1	23.564,7	50.527,7
Erzincan GSYİH İçi. Payı (%)	35,9	32,3	29,5	32,9	27,11	31,18
D. Anadolu B. Tarım Has. (2)	878,2	10.181,6	37.055,2	143.219,4	273.929,2	604.804,7
Türkiye Tarım Hasılası (3)	13.314,3	163.826,6	598.168,8	2.489.773,6	4.170.001,1	9.113.454,1
(1)/(2) (%)	9,61	9,70	8,88	9,13	8,60	8,35
(1)/(3) (%)	0,44	0,60	0,55	0,53	0,57	0,55

KAYNAK : DİE

Tablodan da görüldüğü gibi, cari fiyatlarla 1987 yılında 84.4 milyar TL olan Erzincan il tarımsal hasılası, 1987-1998 döneminde yaklaşık 599 kat artarak 1998 yılında 50.527,7 milyar TL düzeyine yükselmiştir. Ancak sabit fiyatlarla il tarımsal hasılası incelendiğinde aynı dönem itibariyle yaklaşık olarak %6.05 düzeyinde azalışın olduğu dikkati çekmektedir.

İl tarımsal hasılası içinde en yüksek payı çiftçilik ve hayvancılık sektörü oluşturmaktadır. 1998 yılı itibariyle (cari fiyatlarla) tarımsal hasıla içerisinde çiftçilik ve hayvancılık sektörünün payı %98.7, ormancılık ve balıkçılığın toplam payı ise %1.3 gibi çok düşük bir düzeydedir.

Erzincan ili tarımsal hasılasının Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye toplam tarımsal hasılası içerisindeki payları incelendiğinde ise; 1987 yılı Doğu Anadolu Bölgesi

tarımsal hasılası içinde %9.61 olan Erzincan'ın payının 1998 yılı itibariyle %8.35 düzeyine indiği ve yine Türkiye toplam tarımsal hasılası içinde %0.44 olan Erzincan'ın payının 1998 yılı itibariyle %0.55 düzeyine yükseldiği görülmektedir. Toplam 1.190.300 hektar yüzölçüme sahip olan Erzincan il topraklarının dağılımı Tablo 15'de verilmektedir.

TABLO 15: İL ARAZİSİNİN KULLANIMA GÖRE DAĞILIMI (1999)

Arazi Cinsi	Alan (Ha)	Pay (%)
Tarım Arazisi	202.701	17,03
Çayır-Mera	452.565	38,02
Orman ve Fundalık	106.534	8,95
Tarım Dışı Arazi	428.500	36,00
Toplam	1.190.300	100,00

KAYNAK: İl Tarım Müdürlüğü

Tablodan da görüldüğü gibi, il arazisinin %38.02'sini çayır-meralar ve %36'sını ise tarım dışı araziden oluştuğu görülmektedir. İldeki arazinin %17.03'ünü tarım arazisi olarak kullanılmaktadır. Orman ve fundalıkların oluşturduğu alan ise %8.95'dir. İlin en geniş tarım alanları; Erzincan Ovası, Mercan Ovası, Çadirkaya ve Çayırli Ovaları tarım bakımından elverişli alanlar olarak sıralanabilir.

4.5.1. Bitkisel Üretim

Erzincan ilinin 1.190.300 hektarlık toplam alan içerisinde %17.03'lük bölümü tarım alanıdır. İl tarım arazisinin kullanım amaçlarına göre dağılımı Tablo 16'da verilmektedir.

TABLO 16: İL TARIM ARAZİSİNİN KULLANILIŞ AMAÇLARINA GÖRE DAĞILIMI (1999)

Arazi Cinsi	Alan (Ha)	Pay (%)
Tarla Arazisi	194.409	95,91
- Ekilen	108.241	53,40
- Nadas	86.168	42,51
Sebzelikler	3.776	1,86
Meyvelikler	3.577	1,76
Bağlar	939	0,46
Toplam Tarım Arazisi	202.701	100,00

KAYNAK: İl Tarım Müdürlüğü

İl toplam tarım arazisinin %95.91'lik bölümü (194.409 ha) tarla alanı olarak kullanılmakta olup, toplam tarım arazisi içerisinde ise %53.40'ı ekilen ve %42.51'i ise nadasa bırakılan arazilerden oluşmaktadır. Toplam tarım arazisi içerisinde tarla arazisi

haricinde sebzelikler %1.86'lık, meyvelikler %1.76'lık ve bağlar ise %0.46'lık paylar ile çok küçük bir kısmını oluşturmaktadır.

İlde toplam sulanabilir tarım arazisi 137.857 hektar olup, toplam tarım alanının %68.01'ini oluşturmaktadır. Sulanabilir tarım arazisinin 47.076 hektarı devlet sulaması, 40.143 hektarı da halk sulaması yöntemiyle olmak üzere toplam 87.219 hektar alan sulanmaktadır. Bu ise toplam sulanabilir arazinin %63.27'ini teşkil etmektedir. Erzincan ilinde tarım arazisinin sulama biçimleri itibariyle dağılımı Tablo 17'de verilmektedir.

TABLO 17: TARIM ARAZİSİNİN SULAMA BİÇİMLERİ İTİBARIYLA DAĞILIMI (1999)

Arazi Cinsi	Alan (Ha)	Pay (%)
Sulanabilir Arazi	137.857	68,01
Sulanan Arazi	87.219	43,03
- Devlet Sulaması	47.076	23,22
- Halk Sulaması	40.143	19,80
Toplam Tarım Arazisi	202.704	100,00

KAYNAK: İl Tarım Müdürlüğü

İlde tarım bakımından Erzincan ovası batı kesimlerinde ve Üzümlü ilçesinde bağ ve bahçelik alanları yaygındır. Yükseklik arttıkça kuru tarım egemen olmaya başlar. İlde ekonomik bakımından yetiştirilen bitkisel ürünler ise, buğday, arpa, çavdar, kuru fasulye, şekerpancarı, kuru soğan, patates ve yem bitkileridir.

Bitkisel üretimin önemli dallarından biri olan sebzeçilik ve meyvecilik ise aile işletmeciliği şeklinde ve küçük alanlarda yapılmaktadır. 1998 yılı itibariyle ilde üretilen bitkisel ürünlerin üretim değeri toplamı 30.534,2 milyar TL. olup, bunun %62.45'ini (19.068 milyar TL.) tarla ürünleri üretimi, %24.47'sini (7.472,6 milyar TL) meyve ürünleri ve %13.1'ini (3.993,2 milyar TL.) ise sebze ürünleri üretimi oluşturmaktadır.

Bitkisel üretim değeri, pazarlanan ürün değeri ile incelendiğinde ise, il bitkisel üretim değerinin 14.346,2 milyar TL'lık bölümünün pazarlandığı ve bunun %65.3'ünü tarla ürünleri, %20'sini meyve ürünleri, %14.7'sini ise sebze ürünleri üretiminin teşkil ettiği dikkati çekmektedir.

TABLO18: ERZİNCAN, BÖLGE VE TÜRKİYE BİTKİSEL ÜRETİM DEĞERİ (1998)

	Türkiye				Doğu Anadolu Bölgesi				Erzincan			
	Üretim		Pazarlanan		Üretim		Pazarlanan		Üretim		Pazarlanan	
	Ton	Milyon TL.	Milyon TL.	(%)	Ton	Milyon TL.	Milyon TL.	(%)	Ton	Milyon TL.	Milyon TL.	(%)
Toplam	103.369.284	7.265.715.277	5.662.371.076	77,9	5.657.259	313.177.632	223.627.021	71,4	706.833	30.534.180	21.963.791	71,9
Tarla ürünleri	68.284.658	3.544.345.173	2.641.791.487	74,5	4.609.505	184.929.283	133.549.757	72,2	584.008	19.068.408	14.346.229	75,2
Tahıllar	33.060.972	1.572.084.532	943.260.915	60,0	1.992.964	92.851.932	55.537.877	59,8	142.292	6.631.240	3.906.645	58,9
Baklagiller	1.599.360	228.867.554	160.349.245	70,1	81.573	13.351.920	9.071.349	67,9	14.755	3.239.928	2.060.131	63,6
Endüstriyel Bitkiler	23.496.928	976.186.302	943.967.159	96,7	2.156.431	48.434.669	47.363.471	97,8	390.461	6.540.612	6.379.059	97,5
Yağlı Tohumlar	2.407.398	169.529.954	158.491.090	93,5	7.362	610.860	570.896	93,5	0	0	0	0,0
Yumru Bitkiler	7.720.000	597.676.831	435.723.078	72,9	371.175	29.679.902	21.006.164	70,8	36.500	2.656.628	2.000.394	75,3
Sebzeler	21.151.592	1.710.222.179	1.383.885.223	80,9	469.536	34.040.183	27.295.545	80,2	62.017	3.993.151	3.218.581	80,6
Yaprağı Yenen Sebzeler	1.598.750	131.993.953	101.469.200	76,9	51.978	3.088.017	2.429.236	78,7	1.534	84.410	65.850	78,0
Baklagil Sebzeler	603.000	107.682.746	76.943.900	71,5	18.470	2.943.594	2.095.773	71,2	2.178	343.563	265.055	77,1
Meyvesi Yenen Sebzeler	18.246.500	1.397.146.475	1.145.141.990	82,0	380.105	25.497.481	20.874.370	81,9	55.455	3.310.985	2.695.139	81,4
Soğans, Yumru, Kök Sebz.	620.830	63.857.022	51.569.549	80,8	18.983	2.511.091	1.896.166	75,5	2.850	254.193	192.537	75,7
Diğer Sebzeler	82.512	9.541.983	8.760.584	91,8	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Meyveler	13.933.034	2.011.147.925	1.636.694.366	81,4	578.218	94.208.166	62.781.719	66,6	60.808	7.472.621	4.398.981	58,9
Yumuşak Çekirdekli	2.921.500	281.511.108	213.849.888	76,0	93.470	9.315.416	6.925.581	74,3	22.264	2.191.677	1.613.061	73,6
Taş Çekirdekli	3.109.600	562.694.032	421.779.445	75,0	376.330	61.200.984	40.066.790	65,5	22.800	2.181.403	1.070.289	49,1
Turunçgiller	1.943.475	160.261.066	151.464.698	94,5	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0
Sert Kabuklular	826.000	394.189.091	355.836.499	90,3	27.450	11.579.407	7.791.298	67,3	1.376	632.294	414.903	65,6
Üzümü Meyveler	4.153.870	524.419.618	405.778.899	77,4	80.968	12.112.359	7.998.050	66,0	14.368	2.467.247	1.300.728	52,7
Çay	978.589	88.073.010	87.984.937	99,9	0	0	0	0,0	0	0	0	0,0

KAYNAK: DİE

Tablo 18’de 1998 yılı itibariyle Erzincan ili bitkisel üretim değerinin dağılımını, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırması verilmektedir.

Erzincan ili bitkisel üretim değerinin yapısı incelendiğinde, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi’nde de aynı yapının görüldüğü anlaşılmaktadır. Yani, üretim değeri ve pazarlanan değer olarak ilk sırada tarla ürünleri, ikinci sırada meyve ürünleri ve üçüncü sırada da sebze ürünleri yer almaktadır. Ancak, ilde pazarlanan tarla ürünleri değerinin Türkiye ve Bölge genelinin üstünde olduğu görülmektedir.

1998 yılı itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi’nde pazarlanan bitkisel üretim değerinin %59.2’sini tarla ürünleri, %28.1’ini meyveler, %12.7’sini sebzeler, Türkiye genelinde ise, %46.7’sini tarla ürünleri, %23.5’ini sebzeler, %27.7’sini de meyvelerden oluştuğu dikkati çekmektedir.

Tarla Ürünleri Üretimi

Erzincan ili tarımsal ürünler üretimi içerisinde en önemli gelir kaynağı tarla ürünleri üretimi oluşturmaktadır. İlde 1998 yılı itibariyle 584.008 ton tarla ürünleri üretilmiş ve üretilen bu ürünlerin toplam değeri 19.068 milyar TL’dir. Üretimin %75.2’si pazarlanmış olup, pazarlanan üretimin değeri ise 14.346 milyar TL’dir.

İlde tarla ürünleri üretiminde ağırlıklı payı (üretim değeri olarak) tahıl ürünleri üretimi %34.8 pay ile ilk sırayı almaktadır. Tarla ürünleri üretiminde tahıldan sonra ikinci önemli ürün grubu ise %34.3 pay ile endüstriyel bitkilerden şekerpancarı teşkil etmektedir. Tarla ürünleri içerisinde yumru bitkilerinin (soğan ve patates) payı %13.9 ve baklagillerin (fasulye vb.) payının ise %17.0 paylara sahip olduğu görülmektedir.

Erzincan’da uygulanan tarla tarımında ağırlıklı olarak hububatlardan; buğday, arpa, çavdar, baklagillerden; fasulye ve nohut endüstri bitkilerinden; şeker pancarı ve yumru bitkilerden ise soğan ve patates ürünleri yer almaktadır.

Erzincan ili tarla ürünleri üretiminin Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye üretimi içerisindeki yeri 1998 yılı itibariyle Tablo 19’da verilmektedir.

TABLO 19: TARLA ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE VERİM (1998)

Ürünler	TÜRKİYE		D. ANADOLU BÖLGESİ		ERZİNCAN		ÜRETİM PAYI	
	Üretim (1) (Ton)	Verim (Kg/Ha)	Üretim (2) (Ton)	Verim (Kg/Ha)	Üretim (3) (Ton)	Verim (Kg/Ha)	(3)/(1) (%)	(3)/(2) (%)
Toplam	68.284.658		4.609.505		584.008		0,86	12,67
Tahıllar	33.060.972		1.992.964		142.292		0,43	7,14
Buğday	21.000.000	2.256	1.386.014	19.616	94.342	1.726	0,45	6,81
Arpa	9.000.000	2.446	582.178	21.712	43.754	2.209	0,49	7,52
Çavdar	232.000	1.746	15.120	10.026	4.116	1.259	1,77	27,22
Yulaf	310.000	1.959	5.567	12.235	0	0	0,00	0,00
Mısır	2.300.000	4.219	3.545	27.661	80	8.889	0,00	2,26
Darı	4.700	1.567	136	5.344	0	0	0,00	0,00
Pirinç	189.000	3.156	404	7.952	0	0	0,00	0,00
Baklagiller	1.599.360		81.573		14.755		0,92	18,09
Bakla	42.500	1.932	106	4.515	0	0	0,00	0,00
Bezelye	3.100	2.138	70	959	0	0	0,00	0,00
Nohut	625.000	949	35.802	11.940	534	1.345	0,09	1,49
Fasulye	236.000	1.390	33.035	23.176	12.361	1.609	5,24	37,42
Mercimek (Yeşil)	100.000	926	2.341	9.137	17	850	0,02	0,73
Mercimek (Kırmızı)	440.000	1.018	1.226	4.650	0	0	0,00	0,00
Fiğ	140.000	599	8.272	3.799	1.843	634	1,32	22,28
Burçak	5.000	833	4	18	0	0	0,00	0,00
Endüstriyel Bitkiler	23.496.928		2.156.431		390.461		1,66	18,11
Tütün	250.556	912	12.237	8.158	0	0	0,00	0,00
Şeker pancarı	22.282.539	44.481	2.142.528	352.130	390.461	35.094	1,75	18,22
Pamuk (kütü)	2.304.503	3.046	4.166	4.173	0	0	0,00	0,00
Pamuk (saf)	882.154	1.166	1.666	1.669	0	0	0,00	0,00
Yağlı Tohumlar	2.407.398		7.362		0		0,00	0,00
Susam	34.000	499	133	1.198	0	0	0,00	0,00
Ayçiçeği	860.000	1.496	4.888	5.388	0	0	0,00	0,00
Çiğit	1.334.778	1.764	2.341	2.345	0	0	0,00	0,00
Yumru Bitkiler	7.720.000		371.175		36.500	36.500	0,47	9,83
Soğan (kuru)	2.270.000	21.653	42.705	137.981	20.399	20.399	0,90	47,77
Sarımsak (kuru)	80.000	7.273	865	38.181	0	22.691	0,00	0,00
Patates	5.250.000	25.889	327.174	237.310	16.101	15.161	0,31	4,92
Hayvan pancarı	120.000	46.172	431	17.958	0	0	0,00	0,00

KAYNAK: DİE

Tablodan da görüldüğü gibi, Türkiye tarla ürünleri üretimi içerisinde ilde üretilen en önemli ürün olarak %5.24 pay ile fasulye olduğu görülmektedir. Diğer ürünlerin payları ise düşük düzeydedir.

Erzincan ili tarla ürünleri üretiminin, Doğu Anadolu Bölgesi üretimi içerisinde %18.09'lük payla baklagiller (fasulye %37, fiğ %22), %18.1'lik payla endüstriyel bitkileri (şekerpancarı), %9.83'lük payla yumru bitkiler (soğan %48) ve %7.14'lük payla tahıllar (%27.2 çavdar, %6.8 buğday ve arpa %7.5) grupları önemli bir yer tutmaktadır.

Sebze Ürünleri Üretimi

Erzincan ili tarımsal ürünler üretimi içerisinde sebze ürünleri üretimi gelir kaynağı olarak son sıralarda yer almaktadır. İlde 1998 yılı itibariyle 62.017 ton sebze ürünleri üretilmiş ve bu ürünlerin toplam değeri 3.393 milyar TL'dir. Üretilen sebze ürünlerinin %81'i pazarlanmış olup, pazarlanan sebze ürünlerinin değeri 3.219 milyar TL'dir.

İl sebze ürünleri üretiminde ağırlıklı payı (üretim ve pazarlama değeri açısından) meyvesi yenen sebzeler (domates, hıyar, karpuz, kavun vb.) oluşturmaktadır. Meyvesi yenen sebzelere ait üretim değeri il sebze ürünleri üretiminin %81.4'ünü teşkil etmektedir.

Erzincan il sebze ürünleri üretimi Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye açısından incelendiğinde ise, Türkiye geneline göre çok düşük paylara sahip olduğu, Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde baklagil sebzelerde %11.79'lük (barbunya ve fasulye), meyvesi yenen sebzelerde %14.6'lık (hıyar, bamya, kabak, domates vb.), soğansı, yumru ve kök sebzelerde %15.0'lık (havuç, soğan, turp) ve yaprağı yenen sebzelerde ise %2.9'lük (nane, lahanana) önemli paylara sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 20'de Erzincan ili sebze ürünleri üretiminin Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye sebze ürünleri üretimi ile mukayeseli olarak verilmektedir.

**TABLO 20: SEBZE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE ERZİNCA'NIN
ÜLKE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (1998)**

Ürünler	ÜRETİM (TON)			PAY (%)	
	Türkiye (1)	D. Anadolu Bölgesi (2)	Erzincan (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Toplam Sebze Alanı (hektar)	783.183	24.588	3.787	0,48	15,40
Toplam Üretim	21.151.592	469.536	62.017	0,29	13,21
Yaprağı Yenen Sebzeler	1.598.750	51.978	1.534	0,10	2,95
Lahana (baş)	612.000	48.360	1.406	0,23	2,91
Lahana (yaprak)	100.000	332	32	0,03	9,64
Marul (göbekli)	195.000	740	23	0,01	3,11
Marul (kıvrıkcık)	105.000	56	1	0,00	1,79
İspanak	191.000	1.869	59	0,03	3,16
Pırasa	302.000	46	0	0,00	0,00
Pazı	8.000	34	0	0,00	0,00
Semizotu	1.850	5	0	0,00	0,00
Tere	1.300	46	0	0,00	0,00
Nane	4.600	34	5	0,11	14,71
Maydanoz	33.000	456	8	0,02	1,75
Baklagil Sebzeleri	603.000	18.470	2.178	0,36	11,79
Fasulye	455.000	16.424	1.034	0,23	6,30
Bakla	47.000	369	6	0,01	1,63
Bezelye	52.000	27	0	0,00	0,00
Barbunya fasulye	39.000	1.650	1.138	2,92	68,97
Meyvesi Yenen Sebzeler	18.246.500	380.105	55.455	0,30	14,59
Bamya	24.500	59	19	0,08	32,20
Balkabağı	65.000	1.259	343	0,53	27,24
Kavun	1.885.000	50.455	4.113	0,22	8,15
Karpuz	3.930.000	124.558	7.113	0,18	5,71
Kabak (sakız)	262.000	4.870	1.396	0,53	28,67
Hıyar	1.475.000	46.939	15.000	1,02	31,96
Patlıcan	915.000	9.410	581	0,06	6,17
Domates	8.290.000	126.497	25.240	0,30	19,95
Biber (dolmalık)	390.000	10.782	1.157	0,30	10,73
Biber (sivri)	1.010.000	5.276	493	0,05	9,34
Soğans, Yumru ve Kök Sebzeler	620.830	18.983	2.850	0,46	15,01
Sarımsak (taze)	26.000	206	5	0,02	2,43
Soğan (taze)	210.000	16.174	2.599	1,24	16,07
Havuç	232.000	987	168	0,07	17,02
Turp (bayır)	21.000	785	68	0,32	8,66
Turp (kırmızı)	130.000	616	0	0,00	0,00
Yerelması	630	7	0	0,00	0,00
Şalgam	1.200	208	10	0,83	4,81

KAYNAK: DİE

Meyve Ürünleri Üretimi

Erzincan ili tarımsal hasıla içerisinde gelir kaynağı açısından ikinci sırada meyve ürünleri gelmektedir. İlde 1998 yılı itibarıyla 60.808 ton meyve ürünleri üretilmiş ve bu ürünlerin toplam değeri 7.472.6 milyar TL'dir. İl tarımsal üretim değerinin %24.5'ini oluşturan meyve üretim değeri içinde en yüksek payı %33 ile üzüm meyveler almaktadır.

İl meyve ürünleri üretiminin Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye üretimi içindeki yeri Tablo 21'de verilmektedir.

TABLO 21: MEYVE ÜRÜNLERİ ÜRETİMİ VE AĞAÇ SAYISI (1998)

Ürünler	TÜRKİYE (1)		DOĞU ANADOLU BÖLGESİ (2)		ERZİNCAN (3)		ÜRETİM PAYI	
	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	Ağaç Sayısı (Adet)	Üretim (Ton)	(3)/(1) (%)	(3)/(2) (%)
Toplam	593.804.700	13.933.034	15.471.530	578.218	2.225.966	60.808	0,44	10,52
Yumuşak Çekirdekli	55.549.300	2.921.500	3.200.446	93.470	715.521	22.264	0,76	23,82
Armut	13.072.000	360.000	1.173.386	28.138	305.581	9.344	2,60	33,21
Ayva	3.828.000	95.000	124.320	2.072	13.060	240	0,25	11,58
Elma	38.000.000	2.450.000	1.897.511	63.091	396.880	12.680	0,52	20,10
Muşmula	359.300	5.000	5.229	169	0	0	0,00	0,00
Taş Çekirdekli	147.585.000	3.109.600	9.772.376	376.330	1.101.016	22.800	0,73	6,06
Erik	8.465.000	200.000	372.211	8.243	87.075	2.283	1,14	27,70
İğde	486.000	5.600	34.211	231	2.050	5	0,09	2,16
Kayısı	12.710.000	490.000	7.513.224	335.752	226.690	7.177	1,46	2,14
Zerdali	2.537.000	50.000	831.131	13.197	676.656	10.997	21,99	83,33
Kiraz	9.310.000	195.000	357.659	6.780	31.940	814	0,42	12,01
Kızılcık	1.422.000	14.000	57.431	879	4.870	88	0,63	10,01
Şeftali	13.920.000	410.000	267.205	5.644	22.065	358	0,09	6,34
Vişne	5.285.000	95.000	339.304	5.604	49.670	1.078	1,13	19,24
Sert Kabuklular	346.366.000	826.000	1.593.011	27.450	76.898	1.376	0,17	5,01
Antep fıstığı	43.550.000	35.000	151.897	274	1.500	3	0,01	1,09
Ceviz	4.645.000	120.000	837.456	22.593	57.513	1.321	1,10	5,85
Badem	4.288.000	36.000	432.613	4.158	17.710	51	0,14	1,23
Fındık	291.430.000	580.000	170.175	421	175	1	0,00	0,24
Üzüm	16.603.400	4.153.870	905.697	80.968	332.531	14.368	0,35	17,75
Çilek	9.200	120.000	292	2.813	0	0	0,00	0,00
Dut	2.985.000	65.000	851.121	21.528	328.279	7.578	11,66	35,20
İncir	9.840.000	255.000	31.683	377	3.342	13	0,01	3,45
Nar	2.820.000	55.000	16.866	137	300	2	0,00	1,46
Trabzon huması	516.000	10.500	6.027	51	610	2	0,02	3,92
Üzüm	541.000	3.600.000	19.323	56.062	943	6.773	0,19	12,08

KAYNAK: DİE

Erzincan ili meyve üretiminin Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye içindeki yeri incelendiğinde, ilin özellikle çoğu ürünlerde Doğu Anadolu Bölgesi içindeki payının yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Türkiye genelinde ise zerdali ve dut üretiminde önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Erzincan ili tarımsal alet ve makine varlığı incelendiğinde; 1998 yılı itibariyle ilde 3.826 traktöre karşılık, 3.598 adet tarım arabası, 9.610 adet krema makinası, 1.054 adet kültüvator, 351 adet kimyevi gübre dağıtıcısı bulunmaktadır.

Tablo 22'de, 1998 yılı itibariyle Erzincan ilinde bulunan tarımsal araç ve gereç sayısı Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli ile mukayeseli olarak verilmektedir.

TABLO 22: İL TARIMSAL ARAÇ VE GEREÇ SAYISI (1998)

Tarımsal Araç ve Gereç Adı	MİKTAR (Adet)			Pay (%)	
	Türkiye	D.Anadolu	Erzincan	(3)/(1)	(3)/(2)
	(1)	Bölgesi (2)	(3)		
Karasaban	188.505	38.593	3.263	1,73	8,45
Hayvan pulluğu	320.425	20.668	1.027	0,32	4,97
Kulaklı traktör pulluğu	849.396	38.237	3.272	0,39	8,56
Döner kulaklı traktör pulluğu	19.425	894	254	1,31	28,41
Ark pulluğu	46.065	1.785	249	0,54	13,95
Diskli traktör pulluğu	57.867	1.636	339	0,59	20,72
Diskli anız pulluğu (Vanvey)	35.851	969	75	0,21	7,74
Anız pulluğu	21.001	775	28	0,13	3,61
Toprak frezesi (Rotovator)	30.166	382	2	0,01	0,52
Kültüvator	383.488	20.059	1.054	0,27	5,25
Merdane	57.201	2.694	163	0,28	6,05
Diskli ve diğer tırmıklar	174.152	13.705	497	0,29	3,63
Dişli tırmık	348.581	11.948	1.097	0,31	9,18
Karma tırmık	25.588	4.095	460	1,80	11,23
Ot tırnığı	67.696	25.142	243	0,36	0,97
Hayvanla çekilen çapa makinası	9.336	1.325	24	0,26	1,81
Traktörle çekilen çapa makinası	118.070	898	67	0,06	7,46
Hayvanla çekilen tahıl mibzeri	2.382	119	0	0,00	0,00
Tahıl mibzeri	81.222	2.434	10	0,01	0,41
Kombine tahıl mibzeri	139.212	1.220	108	0,08	8,85
Pancar mibzeri	8.751	1.013	84	0,96	8,29
Üniversal mibzer	69.787	95	4	0,01	4,21
Patates dikim makinası	8.170	198	1	0,01	0,51
Çiftlik gübre dağıtıcısı	1.620	120	3	0,19	2,50
Kimyevi gübre dağıtıcısı	278.240	6.725	351	0,13	5,22
Orak makinası A6	66.260	3.929	420	0,63	10,69
Biçer bağlar makinası	4.721	531	74	1,57	13,94
Balya makinası	7.884	443	20	0,25	4,51
Harman makinası	134.778	10.312	803	0,60	7,79
Tınaz makinası	23.975	5.657	680	2,84	12,02
Döven	78.487	16.190	6.318	8,05	39,02

TABLO 22'NİN DEVAMI

Tarımsal Araç ve Gereç Adı	MİKTAR (Adet)			Pay (%)	
	Türkiye	D.Anadolu	Erzincan	(3)/(1)	(3)/(2)
	(1)	Bölgesi (2)	(3)		
Sapdöver	88.772	11.563	690	0,78	5,97
Kendi yürür biçer döver	12.564	452	2	0,02	0,44
Pancar sökme makinası	7.296	652	53	0,73	8,13
Kombina pancar sökme makinası	2.297	11	5	0,22	45,45
Hayvanla çekilen çayır biçme makinası	1.829	1.614	0	0,00	0,00
Traktörle çekilen çayır biçme makinası	30.686	8.638	132	0,43	1,53
Slaj makinası	1.348	51	6	0,45	11,76
Mısır slaj makinası	2.317	32	2	0,09	6,25
Mısır daneleme makinası	5.693	43	3	0,05	6,98
Selektör	3.543	206	12	0,34	5,83
Yem kırma makinası	16.158	691	76	0,47	11,00
Sırt pulverizatörü	555.647	8.613	1.592	0,29	18,48
Sed., mot. Pulv., toz. kom. atamı.	15.771	488	24	0,15	4,92
Kuyruk milinden hareketli pulverizatör	202.101	3.046	122	0,06	4,01
Motorlu pulverizatör	65.760	2.297	334	0,51	14,54
Tozlayıcı	36.549	179	30	0,08	16,76
Atomizör	98.623	910	133	0,13	14,62
Santrüfuj pompa	84.271	3.797	275	0,33	7,24
Motopomp (elektrik motorlu)	136.990	5.262	58	0,04	1,10
Motopomp (termik motorlu)	197.514	2.619	147	0,07	5,61
Derin kuyu pompa	76.062	1.431	152	0,20	10,62
Yağmurlama tesisi	165.697	1.034	168	0,10	16,25
Krema makinası	300.148	100.711	9.610	3,20	9,54
Kuluçka makinası	999	34	3	0,30	8,82
Cıvıv makinası	1.554	35	3	0,19	8,57
Süt sağma makinası(sabit)	5.697	164	1	0,02	0,61
Süt sağma makinası(seyyar)	74.217	573	43	0,06	7,50
Tarım arabası(Römork)	886.972	42.836	3.598	0,41	8,40
Su tankeri (tarımda kullanılan)	152.290	2.172	40	0,03	1,84
Traktör	902.513	43.294	3.826	0,42	8,84

KAYNAK: DİE

Tarımsal Mücadele

İlde kullanılan kimyasal ve çiftlik gübre ile tarımsal mücadele ilaçları tüketimi ise yıllar itibariyle Tablo 23 ve 24'de verilmektedir.

TABLO 23: İL GÜBRE KULLANIMI VE GÜBRELENEN ALAN

Kullanılan Gübre	1996	1997	1998	1999
Kimyasal Gübre (Ton)	26.502	26.000	31.503	27.308
- Saf N	14.156	13.737	19.614	15.526
- Saf P ₂ O ₅	11.700	12.058	11.320	11.443
- Saf K ₂ O	646	205	569	338
Çiftlik Gübresi (Kuru) Ton	26.799	296.000	297.000	298.000
Gübrelenen Arazi (Ha)	178.660	90.734	91.724	-

KAYNAK: İl Tarım Müdürlüğü

TABLO 24: İL TARIMSAL MÜCADELE İLAÇLARI TÜKETİMİ (Kg)

İlaçlar	1995	1996	1997	1998
İnsektisitler	26.622	25.093	4.453	36.729
Fungusitler	65.891	66.113	4.414	5.741
Herbisitler	12.432	16.085	16.987	19.813
Akarasitler	14.350	14.530	2.416	1.725
Kışlık ve Yazlık Yağlar	701	701	550	761
Toplam	119.996	122.522	28.820	64.769

KAYNAK: İl Tarım Müdürlüğü

4.5.2. Hayvancılık

İl doğal otlaklar bakımından oldukça zengin bir yapıya sahiptir. Munzur dağı üzerinde bulunan geniş otlaklar, Melan yaylaları, Kemaliye ilçesindeki Sarıçiçek yaylaları ve Refahiye ilçesindeki Çimen yaylaları bitki örtüsü bakımından zengin olduklarından özellikle küçükbaş hayvancılık için uygun alanları oluştururlar. İlde hayvancılık daha çok koyun ve keçi gibi küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine dayanmaktadır. İl alanının yaklaşık % 38'i çayır-meralardan oluşmaktadır. Ancak ilde mera ve otlaklar yeteri kadar verimli olmadığından ahır hayvancılığı hakim durumundadır.

Hayvancılığın yaygın olduğu başlıca ilçeler, Merkez, Tercan, Çayırli ve Refahiye'dir. İlde 1970'li yıllardan sonra besicilik ve süt sığırcılığı gelişmeler görülmüş ve süt ve et üretimine yönelik bazı tesisler kurulmuştur.

1998 yılı itibariyle ildeki canlı hayvan üretim değeri toplamı 22.724,5 milyar TL olup, bunun % 53.7'sini (12.204.9 milyar TL) sığır/dana, % 39.4'ünü koyun/kuzu ve %6.9'unu ise diğer hayvanlar oluşturmaktadır.

Canlı hayvan üretim değeri, pazarlanan ürün değeri ile incelendiğinde ise, il canlı hayvan değerinin 7.632,9 milyar TL'lik bölümünün pazarlandığı ve bunun %50.6'sının sığır/dana, %40,6'sının koyun/kuzu ve %8.8'inin ise diğer hayvanların teşkil ettiği görülmektedir.

Tablo 25'de 1998 yılı itibariyle Erzincan ili canlı hayvan ürün değeri dağılımı, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 25: CANLI HAYVAN ÜRÜN DEĞERLERİ (1998)

	Türkiye			Doğu Anadolu Bölgesi			Erzincan		
	Üretim	Pazarlanan		Üretim	Pazarlanan		Üretim	Pazarlanan	
	Milyon TL	Milyon TL	(%)	Milyon TL	Milyon TL	(%)	Milyon TL	Milyon TL	(%)
CANLI HAYVAN	2.455.210.848	891.411.869	36,3	420.038.810	146.158.449	34,8	22.724.463	7.632.920	33,6
Koyun/Kuzu	550.041.137	193.102.076	35,1	155.487.678	55.386.431	35,6	8.942.526	3.098.744	34,7
- Merinos	18.267.396	6.391.465	35,0	11.475	3.935	34,3	8.686	2.944	33,9
- Yerli	531.773.741	186.710.611	35,1	155.476.203	55.382.496	35,6	8.933.840	3.095.800	34,7
Keçi	117.647.531	44.529.167	37,8	16.531.075	6.286.170	38,0	796.015	297.242	37,3
-Kıl Keçisi	110.562.683	42.135.700	38,1	16.527.206	6.284.831	38,0	796.015	297.242	37,3
-Tiftik Keçisi	7.084.848	2.393.467	33,8	3.869	1.339	34,6	0	0	0,0
Sığır/Dana	1.481.223.323	479.211.511	32,4	229.173.376	74.067.124	32,3	12.204.970	3.858.547	31,6
-Kültür	366.155.345	118.292.125	32,3	21.757.177	7.055.352	32,4	1.991.764	642.248	32,2
-Kültür Melezi	694.008.369	225.396.672	32,5	83.723.363	27.205.809	32,5	7.345.796	2.288.300	31,2
-Yerli	421.059.609	135.522.714	32,2	123.692.836	39.805.963	32,2	2.867.410	927.999	32,4
Manda	18.870.566	4.986.422	26,4	2.154.259	570.195	26,5	252.110	66.370	26,3
Tavuk	268.046.864	158.147.650	59,0	12.909.003	7.616.312	59,0	342.534	202.095	59,0
- Et Tavuğu	194.756.619	114.906.405	59,0	9.158.528	5.403.532	59,0	4.110	2.425	59,0
- Yumurta Tav.	73.290.245	43.241.245	59,0	3.750.475	2.212.780	59,0	338.424	199.670	59,0
Hindi	13.300.597	7.847.353	59,0	1.742.322	1.027.970	59,0	131.893	77.817	59,0
Ördek	1.958.650	1.155.604	59,0	290.748	171.541	59,0	11.312	6.674	59,0
Kaz	4.122.180	2.432.086	59,0	1.750.349	1.032.706	59,0	43.103	25.431	59,0

KAYNAK: DİE

Erzincan ili canlı hayvan üretim değerinin yapısı incelendiğinde, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi'nde de aynı yapının görüldüğü anlaşılmaktadır. Yani, üretim değeri ve pazarlanan değer olarak ilk sırada büyükbaş, ikinci sırada küçükbaş hayvanlar ve son sırada diğer hayvanların yer aldığı görülmektedir.

1998 yılı itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi'nde pazarlanan canlı hayvan üretim değerinin %50.7'sini sığır/dana, %37.9'unu koyun/kuzu ve %11.4'ünü ise diğer hayvanlar, Türkiye genelinde ise, %60.3'ünü sığır/dana, %22.4'ünü koyun/kuzu ve 17.3'ünü ise diğer hayvanlardan oluştuğu dikkati çekmektedir.

4.5.2.1. Hayvan Varlığı

İlde hayvan varlığı açısından, küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin hakim olduğu ve yıllar itibariyle hayvan varlığında azalışların olduğu görülmektedir. Tablo 26'da il hayvan varlığının yıllar itibariyle gelişimi verilmektedir.

TABLO 26: YILLAR İTİBARIYLA ERZİNCAN İLİ HAYVAN VARLIĞI

Hayvan Türü	Hayvan Varlığı (Baş)				
	1994	1995	1996	1997	1998
Koyun	643.890	641.250	620.100	424.900	442.370
Koyun(merinos)	0	0	0	370	330
Koyun(Yerli)	470.000	466.095	448.490	315.344	325.224
Kuzu(Merinos)	0	0	0	150	90
Kuzu(Yerli)	173.890	175.155	171.610	109.036	116.726
Kıl keçisi	70.110	82.330	88.060	48.760	50.850
Kıl keçisi	51.561	61.205	56.785	37.082	38.295
Kıl keçisi Oğlağı	18.549	21.125	31.275	11.678	12.555
Sığır	130.520	131.030	127.260	107.540	107.580
Sığır(Kültür)	4.642	5.048	5.242	6.868	7.896
Sığır(Kültür melezi)	45.075	46.835	46.200	42.675	44.211
Sığır(Yerli)	47.934	44.798	40.390	27.824	24.681
Dana(Kültür)	1.298	1.652	1.998	2.902	3.864
Dana(Kültür melezi)	13.705	15.375	15.550	14.045	14.619
Dana(Yerli)	17.866	17.322	17.880	13.226	12.309
Manda	3.840	3.470	3.380	2.640	2.500
Manda	2.876	2.579	2.507	2.015	1.856
Manda Yavrusu	964	891	873	625	644
At	4.460	4.420	4.360	3.000	3.240
Katır	2.360	2.340	2.350	1.100	1.160
Eşek	5.570	5.480	5.370	2.370	2.450
Tavuk	740.659	334.944	300.000	282.700	299.529
Et Tavuğu	405.155	0	2.000	2.600	4.220
Yumurta Tavuğu	335.504	334.944	298.000	280.100	295.309
Hindi	40.625	41.313	44.300	41.500	42.920
Ördek	3.780	3.955	4.470	4.000	4.450
Kaz	14.009	14.255	14.810	14.100	15.600
Arı Kovanı	73.037	78.780	80.456	79.434	83.690

KAYNAK: DİE, Tarımsal Yapı İstatistikleri

Tablodan da görüldüğü gibi, 1998 yılı itibariyle 493.220 küçükbaş hayvan, 110.080 büyükbaş hayvan mevcudu bulunmaktadır. Yıllar itibariyle gerek küçükbaş ve gerekse büyükbaş hayvan varlığında önemli oranlarda azalışların olduğu görülmektedir. Ancak büyük baş hayvan varlığı içerisinde kültür ve kültür-melezi ırklarda artışlar olurken, yerli ırk da azalışların olduğu dikkati çekmektedir. İl hayvancılığı içerisinde arıcılık önemli bir faaliyet olup yıllar itibariyle artışlar görülmektedir.

1998 yılı itibariyle il hayvan varlığının Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye içindeki yeri Tablo 27'de verilmektedir.

TABLO 27: HAYVAN VARLIĞI BAKIMINDAN ERZİNCAN'IN ÜLKE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (1998)

Hayvanlar	MİKTAR (Adet)			PAY (%)	
	Türkiye (1)	D.Anadolu Bölgesi (2)	Erzincan (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
-Koyun	29.435.000	8.979.790	442.370	1,50	4,93
Koyun(Merinos)	652.463	446	330	0,05	73,99
Koyun(Yerli)	20.747.457	6.278.816	325.224	1,57	5,18
Kuzu(Merinos)	222.537	144	90	0,04	62,50
Kuzu(Yerli)	7.812.543	2.700.384	116.726	1,49	4,32
-Kıl keçisi	7.523.000	1.276.320	50.850	0,68	3,98
Kıl keçisi	5.458.415	928.194	38.295	0,70	4,13
Kıl keçisi Oğlağı	2.064.585	348.126	12.555	0,61	3,61
-Tiftik keçisi	534.000	270	0	0,00	0,00
Tiftik keçisi	396.647	170	0	0,00	0,00
Tiftik keçisi Oğlağı	137.353	100	0	0,00	0,00
-Sığır	11.031.000	2.361.610	107.580	0,98	4,56
Sığır(Kültür)	1.109.528	85.392	7.896	0,71	9,25
Sığır(Kültür melezi)	3.001.633	448.375	44.211	1,47	9,86
Sığır(Yerli)	3.051.208	987.084	24.681	0,81	2,50
Dana(Kültür)	623.472	49.118	3.864	0,62	7,87
Dana(Kültür melezi)	1.693.367	254.225	14.619	0,86	5,75
Dana(Yerli)	1.551.792	537.416	12.309	0,79	2,29
-Manda	176.000	20.640	2.500	1,42	12,11
Manda	127.281	15.248	1.856	1,46	12,17
Manda Yavrusu	48.719	5.392	644	1,32	11,94
-At	330.000	79.820	3.240	0,98	4,06
-Katır	133.000	16.650	1.160	0,87	6,97
-Eşek	603.000	78.620	2.450	0,41	3,12
-Tavuk	236.997.651	11.483.199	299.529	0,13	2,61
Et Tavuğu	167.275.380	8.232.720	4.220	0,00	0,05
Yumurta Tavuğu	69.722.271	3.250.479	295.309	0,42	9,09
-Hindi	3.805.345	597.340	42.920	1,13	7,19
-Ördek	1.339.468	227.978	4.450	0,33	1,95
-Kaz	1.771.327	696.950	15.600	0,88	2,24
-Arı Kovanı	4.199.351	542.139	83.690	1,99	15,44

KAYNAK: DİE

Erzincan ili hayvan varlığının bölge ve Türkiye hayvan varlığı içindeki yeri incelendiğinde, koyunda bölge koyun varlığının %4,93'ünü Türkiye koyun varlığının %1,50'sini, sığırdaki bölge sığır varlığının %4,56'sını Türkiye sığır varlığının %0,98'ini ve arı kovanında bölgenin %15,44'ünü Türkiye'nin ise %1,99'unun il hayvan varlığından oluştuğu görülmektedir.

4.5.2.2. Kesilen ve Sağılan Hayvan Sayısı

Erzincan ilinde kesilen ve sağılan hayvan sayıları incelendiğinde; gerek sağılan ve gerekse kesilen hayvan sayısı içinde ağırlığın özellikle koyun olmak üzere küçükbaş hayvanlarda olduğu görülmektedir. İlde kesile ve sağılan hayvan sayılarının yıllar itibarıyla gelişimi Tablo 28'de verilmiştir.

TABLO 28: YILLAR İTİBARIYLA ERZİNCAN KESİLEN VE SAĞILAN HAYVAN SAYILARI

	Miktar (Baş)				
	1994	1995	1996	1997	1998
Sağılan Hayvan Sayısı					
Koyun	385.760	384.020	367.730	260.617	268.595
Kıl keçisi	43.910	52.260	48.150	30.942	32.332
İnek	79.690	78.970	74.740	63.461	62.855
Manda	2.300	2.080	2.010	1.623	1.528
Kesilen Hayvan Sayısı					
Koyun	40.050	30.280	25.650	24.436	30.467
Kıl keçisi	3.690	2.140	1.850	1.597	1.825
Siğir	12.420	8.390	9.210	9.319	12.231
Manda	220	190	210	258	271

KAYNAK: DİE, Tarımsal Yapı

Erzincan ilinde sağılan ve kesile hayvan sayılarının yıllar itibarıyla gelişimine bakıldığında, gerek sağılan ve gerekse kesilen hayvan sayısının 1994-1998 döneminde önemli oranlarda azalmaların olduğu görülmektedir. Kesilen ve sağılan hayvan sayılarının Türkiye, bölge ve Erzincan içindeki yeri Tablo 29'da verilmiştir.

TABLO 29: SAĞILAN VE KESİLEN HAYVAN SAYILARI VE ERZİNCA'NIN ÜLKE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ (1998)

	MİKTAR (ADET)			PAY (%)	
	Türkiye (1)	D. Anadolu (2)	Erzincan (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Sağılan Hayvan Sayısı					
Koyun	16.776.236	5.194.486	268.595	1,60	5,17
Kıl keçisi	3.988.811	727.938	32.332	0,81	4,44
İnek	5.489.043	1.160.363	62.855	1,15	5,42
Manda	84.893	11.162	1.528	1,80	13,69
Kesilen Hayvan Sayısı					
Koyun	7.899.041	671.092	30.467	0,39	4,54
Kıl keçisi	1.303.793	177.049	1.825	0,14	1,03
Siğir	2.200.475	277.765	12.231	0,56	4,40
Manda	27.257	1.614	271	0,99	16,79

KAYNAK: DİE

Tablo 29'da görüldüğü gibi, ilde sağılan koyun sayısı bölgede sağılan koyun sayısının %5.17'sini ve Türkiye'de sağılan koyun sayısının %1.62'sini oluştururken, ilde sağılan inek sayısı bölge inek sayısının %5.42'sini ve Türkiye'de sağılan inek sayısının %1.15'ini oluşturmaktadır. İlde sağılan manda sayısının bölge ve Türkiye içindeki payı ise sırasıyla %13.69 ve %1.8'dir. Kesilen hayvan sayısına baktığımızda ise, ilde kesilen koyun sayısı bölgede kesilen koyun sayısının %4.54'ünü ve Türkiye'de kesilen koyun sayısının % 0.39'unu oluştururken, ilde kesilen sığır sayısı bölgede kesilen sığır sayısının %4.4'ünü ve Türkiye'de kesilen sığır sayısının % 0.56'sını oluşturmaktadır. İlde kesilen manda sayısının bölge ve Türkiye içindeki payı ise sırasıyla %16.79 ve %0.99'dur.

4.5.2.3. Hayvansal Ürünler ve Verim

1998 yılı itibariyle ildeki hayvansal ürünler üretim değeri toplamı 20.659,6 milyar TL olup, bunun % 68.8'ini (14.219.2 milyar TL) süt, % 13.3'ünü (2.752,1 milyar TL) et, %10.5'ini (2.167.0 milyar TL) bal ve %7.4'ünü ise diğer hayvansal ürünler oluşturmaktadır.

Hayvansal ürünler üretim değeri, pazarlanan ürün değeri ile incelendiğinde ise, il hayvansal ürün değerinin 7.288,3 milyar TL'lik bölümünün pazarlandığı ve bunun %37.1'ini süt, %35,8'ini et, %15.8'ini bal ve %11.3'ünü ise diğer hayvansal ürünlerin teşkil ettiği görülmektedir.

Tablo 30'da 1998 yılı itibariyle Erzincan ili hayvansal ürün değeri dağılımı, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 30: HAYVANSAL ÜRÜN DEĞERLERİ (1998)

HAYVANSAL ÜRÜNLER	Türkiye			Doğu Anadolu Bölgesi			Erzincan		
	Üretim	Pazarlanan		Üretim	Pazarlanan		Üretim	Pazarlanan	
	Milyon TL	Milyon TL	(%)	Milyon TL	Milyon TL	(%)	Milyon TL	Milyon TL	(%)
TOPLAM	2.471.745.183	1.348.731.134	54,6	281.877.895	126.907.248	45,0	20.659.578	7.288.342	35,3
Süt	1.066.216.830	202.581.197	19,0	168.534.798	32.021.612	19,0	14.219.243	2.701.656	19,0
- Koyun Sütü	103.518.713	19.668.555	19,0	30.463.610	5.788.086	19,0	3.038.705	577.354	19,0
- Kıl Keçisi Sütü	30.749.220	5.842.352	19,0	5.818.393	1.105.495	19,0	442.199	84.018	19,0
- Tiftik Keç. Sütü	815.460	154.937	19,0	0	0	0,0	0	0	0,0
- İnek Sütü	922.662.394	175.305.855	19,0	131.298.316	24.946.680	19,0	10.738.116	2.040.242	19,0
- Manda Sütü	8.471.043	1.609.498	19,0	954.479	181.351	19,0	223	42	18,8
Et	763.953.709	721.881.746	94,5	75.964.642	71.575.186	94,2	2.752.119	2.609.183	94,8
- Koyun Eti	194.746.683	181.114.415	93,0	17.145.226	15.945.060	93,0	882.992	821.183	93,0
- Kıl Keçisi Eti	29.019.562	22.054.867	76,0	4.256.083	3.234.623	76,0	47.200	35.872	76,0
- Tiftik Keçisi Eti	855.422	684.338	80,0	0	0	0,0	0	0	0,0
- Sığır Eti	532.597.905	511.293.989	96,0	54.195.760	52.027.930	96,0	1.744.977	1.675.178	96,0
- Manda Eti	6.734.137	6.734.137	100	367.573	367.573	100	76.950	76.950	100
Deri	18.898.092	18.898.092	100	2.060.120	2.060.120	100	107.271	107.271	100
- Koyun Derisi	10.363.421	10.363.421	100	1.002.491	1.002.491	100	64.971	64.971	100
- Kıl Keçisi Derisi	697.102	697.102	100	102.373	102.373	100	1.137	1.137	100
- Tiftik Keç. Derisi	20.469	20.469	100	0	0	0,0	0	0	0,0
- Sığır Derisi	7.721.688	7.721.688	100	949.885	949.885	100	40.269	40.269	100
- Manda Derisi	95.412	95.412	100	5.371	5.371	100	894	894	100
Yapağı	17.918.724	3.404.558	19,0	5.300.256	1.007.049	19,0	194.796	37.011	19,0
Kıl	760.309	737.499	97,0	172.406	167.234	97,0	3.882	3.765	97,0
Tiftik	307.237	298.020	97,0	0	0	0,0	0	0	0,0
Beyaz Et	271.138.319	271.138.319	100	12.219.768	12.219.768	100	381.588	381.588	100
- Tavuk Eti	270.501.944	270.501.944	100	12.158.818	12.158.818	100	381.588	381.588	100
- Hindi Eti	552.125	552.125	100	33.750	33.750	100	0	0	0,0
- Ördek Eti	13.000	13.000	100	4.800	4.800	100	0	0	0,0
- Kaz Eti	71.250	71.250	100	22.400	22.400	100	0	0	0,0
Yumurta	244.530.726	83.140.447	34,0	7.818.164	2.658.176	34,0	749.957	254.985	34,0
Bal	83.912.796	44.473.782	53,0	9.451.243	5.009.159	53,0	2.167.020	1.148.521	53,0
Balmumu	4.108.441	2.177.474	53,0	356.498	188.944	53,0	83.702	44.362	53,0

KAYNAK: DİE

1998 yılı itibariyle Doğu Anadolu Bölgesi'nde pazarlanan hayvansal üretim değerinin %56.4'ünü et, %25.2'sini süt, %9.6'sını beyaz et, %3.9'unu bal ve %4.9'unu ise diğer hayvansal ürünler, Türkiye genelinde ise, %53.5'ini et, %20.1'ini beyaz et, %15.0'ını süt, %6.2'sini yumurta ve %5.2'sini ise diğer hayvansal ürünlerden oluştuğu dikkati çekmektedir.

Erzincan ili hayvansal ürünler üretiminin bölge ve Türkiye geneli açısından karşılaştırması ise Tablo 31'de verilmektedir.

TABLO 31: HAYVANSAL ÜRÜNLER ÜRETİMİ ERZİNCAN, BÖLGE VE ÜLKE İÇİNDEKİ YERİ

	Miktar (Ton)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	D.Anadolu (2)	Erzincan (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Süt	9.970.531	1.659.410	124.251	1,25	7,49
Koyun sütü	813.078	278.638	24.443	3,01	8,77
Kıl keçisi sütü	240.121	52.672	3.557	1,48	6,75
İnek sütü	8.832.059	1.318.958	96.249	1,09	7,30
Manda sütü	79.815	9.142	2	0,00	0,02
Et (1)	532.504	58.000	2.102	0,39	3,62
Koyun eti	144.703	13.809	692	0,48	5,01
Kıl keçisi eti	22.775	3.305	40	0,18	1,21
Siğir eti	359.273	40.569	1.313	0,37	3,24
Manda eti	4.762	317	57	1,20	17,98
Deri (adet)	12.447.592	1.236.764	49.085	0,39	3,97
Koyun derisi	8.584.518	735.973	33.370	0,39	4,53
Kıl keçisi derisi	1.391.964	194.283	1.994	0,14	1,03
Siğir derisi	2.395.325	304.733	13.423	0,56	4,40
Manda derisi	29.983	1.775	298	0,99	16,79
Yapağı	44.368	12.983	545	1,23	4,20
Kıl	2.981	586	14	0,47	2,39
Beyaz et	487.488	21.011	623	0,13	2,97
Tavuk eti	486.682	20.932	623	0,13	2,98
Hindi eti	680	45	0	0,00	0,00
Ördek eti	22	6	0	0,00	0,00
Kaz eti	104	28	0	0,00	0,00
Yumurta (2)	867.992	24.823	2.423	0,28	9,76
Bal	67.490	7.952	1.797	2,66	22,60
Balmumu	3.324	312	77	2,32	24,68

KAYNAK: DİE

(1)Mezbaha,kombina ve kurban bayramı kesimlerini kapsar.

(2)16000 adet yumurta 1 ton kabul edilmiştir.

Tablodan da görüldüğü gibi, il hayvansal üretiminin bölge içindeki en önemli ürünleri %22.6'lık pay ile bal, %24.68'lik ile bal mumu, %17.98'lik pay ile manda eti ve derisi, %7.49'luk pay ile süt ve %3.62'lik payla et teşkil etmektedir.

İl hayvansal ürünler üretiminin Türkiye geneli içerisindeki yerine bakıldığında, koyun sütü, bal ve bal mumu önemli ürünler arasında olduğu dikkat çekmektedir.

Erzincan ilinde sağılan hayvanların üretim ve verim durumu incelendiğinde ise; inekten yılda ortalama olarak 1.531 kg/baş süt verimi alındığını, koyundan birim başına 91 kg/baş verim, keçiden birim başına 110 kg/baş süt verimi alındığı görölmektedir. Yine kesilen hayvan başına verim (karkas ağırlığı) düzeyine bakıldığında; kesilen sığırların birim karkas ağırlığının 107 kg, koyunların 28 kg, keçinin 22kg ve mandanın ise 210 kg olduğu dikkati çekmektedir.

Erzincan ili küçükbaş ve büyükbaş hayvanların verim düzeyleri Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye ile mukayeseli olarak Tablo 32 ve 33'de verilmektedir.

TABLO 32: SÜT ÜRETİMİ VE HAYVAN BAŞINA VERİM (1998)

Hayvan Türü	Türkiye		D. Anadolu Bölgesi		Erzincan	
	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)	Üretim (Ton)	Verim (Kg)
Koyun	813.078	48,5	278.638	53,6	24.443	91,0
Kıl keçisi	240.121	60,2	52.672	72,4	3.557	110,0
İnek	8.832.059	1.609,0	1.318.958	1.136,7	96.249	1.531,3
Manda	79.815	940,2	9.142	819,0	2	1,3

KAYNAK: DİE

TABLO 33: ET ÜRETİMİ VE HAYVAN BAŞINA KARKAS AĞIRLIĞI (1998)

Hayvan Türü	Türkiye		D. Anadolu Bölgesi		Erzincan	
	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (Kg)	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (Kg)	Üretim (Ton)	Karkas Ağırlığı (Kg)
Koyun	144.703	18,3	13.809	20,6	692	22,7
Kıl keçisi	22.775	17,5	3.305	18,7	40	21,9
Sığır	359.273	163,3	40.569	146,1	1.313	107,4
Manda	4.762	174,7	317	196,4	57	210,3

KAYNAK: DİE

Sağılan ve kesilen hayvan varlığının verim düzeyi bölge ve ülke geneli açısından mukayese edildiğinde sağılan hayvanlardan koyun ve keçi de verimlilik düzeyleri ülke genelinden yüksek, sığır da ise düşük olduğu ve bölge genelinde ise yüksek olduğu görölmektedir. Kesilen hayvan bakımından manda, koyun ve keçide il verimlilik düzeyi ülke ve bölge geneline göre yüksek, sığırda ise gerek ülke ve gerekse bölge düzeyine göre düşük olduğu görölmektedir.

4.5.3. Tarımsal Krediler

Tarım sektöründe beklenen üretim seviyelerine ulaşılabilmesi, işletmelerde yetersiz olan işletme sermayesi unsurlarının tam olarak tamamlanması ile söz konusu olabilir. Tarımsal üretimde işletme sermayesindeki eksiklikler modern üretim girdilerinin kullanımını veya entansiteyi ve yatırımın kapasitesini sınırlamaktadır. Oysa ülkemiz tarımının geliştirilmesi, istihdam imkanı yaratılması, işletme gelirindeki riskin azaltılması, işletmelerin daha rantabl çalışabilmeleri ve giderek artan nüfusun yeterli ve dengeli beslenebilmesi bakımından kaçınılmaz bir zorunluluktur. Bu nedenle ülkemiz tarım sektörünün arzulanan düzeye getirilmesi için gerek bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yürüten ve gerekse sadece bitkisel ve sadece hayvansal üretim yapan üreticilerin işletme ve yatırım sermayesi eksikliklerinin giderilmesi önem taşımaktadır. Böylece, mevcut üretim kaynaklarından en etkin yararlanmak suretiyle, tarımsal üretimin ülke ekonomisine katkısı da artırılabilecektir.

Tarımda kredi gereksinimini artıran en önemli nedenler ekonomik ve sosyal nedenlerdir. Bu nedenlerin başlıcaları, tarım işletmelerinin yeterli büyüklükte olmayışı ve sermaye yetersizliği, piyasa içi üretim ve verimliliğin artırılması arzusu, veraset ve intikal işlemleri sonucunda tarım alanlarının küçülmesi ve tarımsal ürün fiyatlarındaki dalgalanmalar olarak sayılabilir.

Bununla beraber Türkiye genelinde ekstansif bir yapı gösteren hayvancılık işletmeleri çağdaş gelişme ve ihtisaslaşmanın gereği olarak giderek entansif bir yapı kazanmaktadır. Özellikle koyun ve sığır besiciliği işletmeleri, süt sığırcılığı işletmeleri ve sanayi tipi üretim yapısı kazanmış broiler ve yumurta tavukçuluğu işletmeleri entansif karakterli olmaları nedeniyle önemli ölçüde sabit ve döner sermayeye gereksinim duymaktadır. Bu açıklamalardan anlaşılacağı gibi, sektör ve onu oluşturan hayvancılık işletmeleri finansman ihtiyacı içinde bulunmaktadır. İşletmelerin altyapı ile ilgili (ahır, ağıl, kümes gibi) işletme sorunlarının çözümünde uzun vadeli krediye gereksinim duyulurken, orta ve kısa vadeli krediler ise hayvancılık işletmesinin döner sermaye, cari ve diğer harcamalardan olan alet ve malzeme alımları için kullanılmaktadır. Özellikle orta ve kısa vadeli krediler besi, süt sığırcılığı ve entansif tavukçuluk işletmelerinin devamlılıklarını sağlayabilmeleri açısından önem taşımaktadır.

Yukarıda da ifade edildiği üzere tarım ve hayvancılık sektörlerinde teknolojik gelişme ve verim artışı, yatırım ile yeterli girdi kullanımına bağlıdır. Çağdaş teknolojilerin uygulanması, ekonomik, sosyal ve doğal olaylar tarımda sermaye ihtiyacını dolayısıyla kredi gereksinimini artıran faktörlerdir.

Erzincan iline verilen tarımsal kredilerin dağılımı ve Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi içindeki yeri Tablo 34’de verilmiştir.

TABLO 34: TARIMSAL KREDİLERİN DAĞILIMI VE TÜRKİYE VE BÖLGE İÇİNDEKİ YERİ

Krediler	Tutar (Milyon TL)			Pay (%)	
	Türkiye (1)	D.Anadolu (2)	Erzincan (3)	(3)/(1)	(3)/(2)
Bitkisel Üretim Kredileri	206.451.408	4.354.234	101.630	0.05	2.33
Hayvansal Üretim Kredileri	348.369.969	58.780.178	4.135.556	1.19	7.04
Kimyevi Üretim Kredileri	33.723.971	144.600	-	-	-
Su Ürünleri Kredileri	10.115.338	73.791	43.501	0.43	58.9
Tarımsal Araç ve Gereçler Krd.	56.646.821	1.390.701	25.005	0.04	1.80
Tarım ve Kredi Koop. Verilen Krd.	478.109.479	44.655.292	3.451.132	0.72	7.73
Tarımsal İçerikli Krediler	995.728.794	8.679.258	-	-	-
Tarımsal Sanayi Kredileri	46.767	23.477	-	-	-
TOPLAM	2.129.079.012	118.101.534	7.756.825	0.36	6.57

KAYNAK: DİE

Erzincan ili tarımsal kredi durumu incelendiğinde, 1999 yılı itibariyle ile 7.756,8 milyar TL tarımsal kredi verildiği ve bu kredi miktarının bölgeye verilen kredilerin %6.57’sini Türkiye toplam tarımsal kredilerin ise %0.36 gibi düşük bir bölümünü oluşturduğu görülmektedir. İl bazında verilen bu kredi miktarı, ilin tarımsal hasılası ve yapısı dikkate alındığında yeterli düzeyde olmadığı dikkati çekmektedir. Nitekim, il tarımsal hasılası (1998 yılı itibariyle) bölge tarımsal hasılasının %8.35’ini oluştururken, Türkiye tarımsal hasılasının %0.55’ini teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra, Erzincan iline verilen tarımsal krediler, gerek bölge gerekse ülke tarımsal hasıla oranlarının altında gerçekleşmiştir. Söz konusu bu durum ise, ilin tarımsal kredilerden yeterince yararlanamadığını ortaya koymaktadır.

4.5.4. Ormancılık

Orman ve fundalık alanı il yüzölçümünün % 8.95’ni kapsamakta olup, toplam 106.534 hektardır. Ormanlık alanlar daha çok Refahiye ve Kemah ilçelerinde yoğunlaşmıştır. Mevcut ormanlık alanların büyük bir kısmı bozuk baltalık orman ve koruluklardan oluşmaktadır.

il tarımsal hasıla içinde (1998 yılı cari fiyatlarla) ormancılığın payı %0.9 gibi çok düşük bir düzeydedir. 1998 yılında ormanlardan 1009 m³ tomruk, 1246 m³ maden direği, 20 m³ sanayi odunu, 2700 ster yakacak odun ve 400 ster sıruk üretimi gerçekleştirilmiştir.

4.6. Madencilik

Erzincan yer altı kaynakları bakımından zengin bir ildir. İlde üretilen en önemli maden kromdur. Erzincan ilinde bulunan 1.5 milyon ton krom rezervi Türkiye toplam krom rezervinin yaklaşık %4'ünü oluşturmaktadır.

Bunun yanı sıra İliç ve Tercan ilçelerindeki manganez rezervi Türkiye toplam manganez rezervinin %9.5'ini; Kemaliye, Refahiye ve Çayırılı ilçelerindeki linyit rezervi Türkiye linyit rezervinin % 0.3'ünü; Refahiye ve Çayırılı yöresindeki manyezit rezervi ise Türkiye manyezit rezervinin %20'sini oluşturmaktadır.

Perlit üretiminde ise, Erzincan Mollaköy Perlit işletmesi (100.000 ton üretim kapasitesi) Türkiye'de perlit üretimi yapan 3 kuruluştan birini oluşturmaktadır.

Kemah ilçesinde toplam kapasitesi 1500 ton/yıl tuz işleyen ve mevsimlik olarak çalışan Tekel Tuz İşletmesi bulunmaktadır.

İl Merkez-Bögert ve Ekşisu yörelerinde kaplıca suyu ve Merkez-Horhor yöresinde de maden suyu kaynakları bulunmaktadır.

1992 Genel Sanayi ve İşyeri Sayım sonuçlarına göre Erzincan ili Madencilik ve Taşocakcılığı sanayinde faaliyet gösteren iş yeri sayısı 14 adettir.

1998 yılı cari fiyatlarla 20.643.9 milyar TL olan Erzincan ili Madencilik ve Taşocakcılığı hasılası, il GSYİH içinde payı %12.7 düzeyindedir.

Erzincan ili maden varlığının dağılımı ve niteliği Tablo 35'de verilmektedir.

TABLO 35: ERZİNCAN İLİ MADEN VARLIĞININ DAĞILIMI VE NİTELİĞİ

Madenin Cinsi	Bulunduğu Yer	Kalite (Tenör)	Rezerv (Ton)	Açıklama	
Demir	Kemaliye-Bizmişen	%46-56 Fe	23.000.000	Gör+Muh	
	İliç-Aktuğ	%30-63 Fe	311.800	Gör+Muh	
	İliç-Fındıklı Dere	%64 Fe	125.000	Gör+Muh	
	İliç-Yakuplu	%51-56 Fe	450.000	Gör+Muh+Müm	
Krom	İliç-Rabat Köyü	%40-45 Cr ₂ O ₃	10.000	Gör+Muh	
	İliç-Doğan Köyü	%40-45 Cr ₂ O ₃	10.000	Gör+Muh	
	Kemah-Çalıklar Köyü	%40-48 Cr ₂ O ₃	9.000	Gör+Muh	
	Kemah-Konuksevek Köyü	%38 Cr ₂ O ₃	42.560	Gör+Muh	
	Refahiye-Sakaltutan	%40 Cr ₂ O ₃	30.000	Gör+Muh	
	Refahiye-Alaçayır Köyü	%36 Cr ₂ O ₃	2.000	Gör+Muh	
	Tercan-Pekeriç Köyü	%41 Cr ₂ O ₃	4.416	Gör+Muh	
	Tercan-Hinzır Mah.	%25-46 Cr ₂ O ₃	2.772.342	Gör+Muh	
	Tercan-Sıçankale	%35-43 Cr ₂ O ₃	631.356	Gör+Muh	
	Tercan-Altıntaş	%47 Cr ₂ O ₃	71.150	Gör+Muh	
	Tercan-Sıçankale-Çamlitepe	%40 Cr ₂ O ₃	54.000	Gör+Muh	
	Tercan-Sıçankale GD'su	%38 Cr ₂ O ₃	40.000	Gör+Muh	
	Manganez	İliç-Çöpler 1. Zuhur	%62-86 Mn ₂ O	150.838	Gör+Muh+Müm
		İliç-Çöpler 2.Zuhur	%15.75 Mn	14.000	Gör+Muh+Müm
Kemaliye-Kekikpınarı		%43.94 Mn	24.000	Gör+Muh+Müm	
Kemaliye-Holu Köyü		%28.48 Mn	25.356	Gör+Muh	
Kemaliye-Dilli		%43.94 Mn	24.000	Gör+Muh	
Çayırılı-Karakulak		%52 Mn	100.000	Gör	
Kemah-Çakşur		%53 Mn	Çok az	Gör+Muh	
Manyezit		Refahiye-Ekecik Köyü	%44.31-47.70 MgO	17.300 153.100	Gör. Müm.
	Refahiye-Yukarı Yeniköy	%44.70-46.98 MgO	1.878.000	Gör+Muh	
	Çayırılı-Hico Dere+Susuz Sırtı	%46.01 MgO	1.000	Gör+Muh	
	Çayırılı-Çataksu (Aravans)	%44-46 MgO	4.800.000	Gör+Muh	
Mermer	Çayırılı-Çataksu (Aravans)	-	40.000 m ³	Gör+Muh	
	Çayırılı-Otlukbeli	Eko. Değil	10.000.000	Gör+Muh	

Tablo 35'in devamı

Madenin Cinsi	Bulunduğu Yer	Kalite (Tenör)	Rezerv (Ton)	Açıklama
Perlit	Merkez-Mollaköyü	%7 Na ₂ OK ₂ O	71.500.000	Gör.+Muh.
Asbest	İliç-Avarık	%2 Lif	450.000	Muh.
	İliç-Bağlıca	%18 Lif	1.025	Müm.
	İliç-Dostal	%22-44 Lif	2.000	Müm.
	İliç-Gederek	%20-30 Lif	5.000	Muh.
	İliç-Sarıkonak-Nergislik Mevki	%40-45 Lif	7.750.000	Müm.
	İliç-Sarıkonak	%20-40 Lif	27.000	Gör.+Muh.+Müm.
	İliç-Merkez-Sorgun Çeşmesi	%40 Lif	580	Müm.
	İliç-Yakuplu	%2 Lif	200.000	Muh.
Linyit	Refahiye-Alakilise-Karasu	1.199-2.499 Kcal/Kg	1.000.000	Gör.+Muh.
	Refahiye-Alakilise-Biçer	2.200 Kcal/Kg	2.450.000	Müm.
	Kemaliye- Başpınar	3.000 Kcal/Kg	1.054.000	Gör.+Muh.+Müm.
	Çayırılı-Deliktaş-Çilhoruz	2.648-5.065 Kcal/Kg	1.980.000	Müm.
	Kemah-Karadağ-Erkağan	5.591 Kcal/Kg	6.007.065	Müm.
	Refahiye-Yukarıköst	2.200 Kcal/Kg	9.000.000	Müm.
	Tercan-Kızıılmağara	2.280 Kcal/Kg	5-6.000.000	Müm.
	Merkez-Mecidiyeköy	3.870 Kcal/Kg	150.000	Muh.
Kaplıca Suyu	Merkez-Bөгert	30°C sıcaklık	12.5 lt/sn debi	-
	Merkez-Ekşisu	13°C sıcaklık	18 lt/sn debi	-
Maden Suları	Merkez-Horhor	18.5°C sıcaklık	16.6 lt/sn debi	-

KAYNAK: İl Planlama Müdürlüğü

Not:Rezervler; Gör.(Görünür); Muh.(Muhtemel); Müm. (Mümkün)

Görünür Rezerv:Üç boyutu ile belirlenmiş olan ve bu boyutlar içerisinde devamlılığı konusunda en az risk taşıyan cevher kütlesini belirtir.

Muhtemel Rezerv: İki boyutuyla belirlenmiş olan ve devamlılığı konusunda daha büyük risk taşıyan cevher kütlesini belirtir.

Mümkün Rezerv: Boyutları hiçbir şekilde belirlenmemiş olan ve varlığı ancak ümit edilen cevher kütlesini belirtir.

Kaynak: Rezerv+Potansiyel+Bilinmeyen Kaynaklar (Jeolojik Rezerv). Gerek ekonomik rezerv işletilebilirlik açısından gerek varlığının belirliliği açısından hiçbir şekilde sınırlandırılmamış cevher kütlesini belirtir.

4.7. İmalat Sanayi

Cumhuriyetin ilk yıllarında ilde imalat sanayi hemen hemen yok denecek düzeyde idi. İlde faaliyette olan işletmeler ise genelde küçük ölçekli aile işletmeleriydi. Bu işletmelerin çoğunluğu metal işleme (Bakırcılık gibi) ve tarıma dayalı sanayi dallarında yer alıyordu. 1927 yılında yapılan sanayi sayımına göre tarıma dayalı 138 işyerinde 564 kişi ve çoğu geleneksel bakır işlemeciliği ile uğraşan 110 işyeri bulunmakta ve 195 kişi istihdam edilmekteydi. O yıllarda ağaç işleri, dokuma, maden çıkarma diğer sanayi dallarını oluşturmaktaydı.

1937 yılında Tercan ilçesinin Mercan kasabasında kurulan un fabrikasına, 1955 yılında bir makarna fabrikası birimi eklendi. 1954 yılında Sümerbank İplik fabrikasının açılması ticaret, istihdam ve ilin sosyal yönden gelişmesine önemli bir etken oldu.

1956 yılında açılan Şeker fabrikası bölgede pancar üretiminin yaygınlaşmasını ve dolayısıyla gelişmenin bir ölçüde kırsal kesime yayılmasını sağlamıştır. Özel kesimce 1958 yılında kurulan tek imalathane Çelik Lastik Ayakkabı İmalathanesi idi.

3.Ordu Karargahının Erzincan'da olması ve E-80 uluslararası karayolunun ilden geçmesi ticaretin oldukça gelişmesine neden olmuştur.

1963 yılında üretime geçen Çiftlik Meyve Suları İmalathanesi ve 1965 yılında açılan Ağaoğlu Tuğla Fabrikası ilin özel sektör tarafından yapılan tesisleri arasındadır. 1964 yılında da Sümerbank Erzincan Bez Fabrikasının dokuma bölümü faaliyete geçmiştir.

Erzincanın deprem bölgesi olması, 1970'li yıllarda ki enerji sorunu ve genel olarak bölgenin az gelişmiş olması sanayileşmede önemli engeller oluşturmuyordu. Bu yıllarda az sayıda bazı tesisler kurulmuş ise de bir kısmı 1980'li yılları başında önemli sorunlarla karşı karşıya kalmışlardır. Et ve süt hayvancılığı ve hayvansal ürünler üretimi ile ilgili olarak 1974 yılında kurulan, 1978 yılında kısmen ve 1980 yılında tüm birimleri ile faaliyete geçen Ersan, Türkiye'de özel kesimin et ve et ürünleri ile ilgili en büyük tesislerinden biri olup, şu anda gayrifaal durumdadır.

1984 yılından sonra Merkez ilçede Sezgin Tekstil A.Ş. (Köyteks Hazır Giyim Konfeksiyon Fab.), Kemaliye'de Kemateks Sentetik Çuval Fabrikaları üretime geçmişlerdir.

1992 Genel Sanayi ve İşyeri Sayım sonuçlarına göre Erzincan ili imalat sanayinde faaliyet gösteren iş yeri sayısı 315 adet olup, Türkiye genelindeki iş yeri sayısının %0.17gibi çok düşük bir kısmını oluşturmaktadır. İl imalat sanayinde yer alan firmaların; %34.6'sı orman ürünleri ve mobilya sanayinde; %31.1'i metal eşya, makine ve teçhizat sanayinde; %14.9'u gıda, içki ve tütün sanayinde; %14.9'u dokuma, giyim eşyası ve deri sanayinde ve %4.5'i ise diğer sanayi dallarında (kağıt, kimya, metal vb.) faaliyet göstermektedir.

Tablo 36'da 1985-1992 yıllarında Erzincan ili ve Türkiye genelinde imalat sanayinde faaliyet gösteren iş yerlerinin sektörlere göre dağılımı aşağıda verilmektedir.

TABLO 36: İKTİSADİ FAALİYET KOLLARINA GÖRE ERZİNCAN'DAKİ İŞYERİ SAYISI

İKTİSADİ FAALİYET KOLU	TÜRKİYE		ERZİNCAN	
	1985	1992	1985	1992
İMALAT SANAYİİ	183.573	186.574	508	315
- Gıda, İçki ve Tütün Sanayii	19.528	20.092	74	47
- Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayii	59.082	53.904	111	41
- Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii	37.033	43.317	132	109
- Kağıt, Kağıt Ürünleri ve Basım Sanayii	4.467	6.342	8	6
- Kimya, Petrol, Kömür, Kauçuk ve Plastik Ürünler Sanayii	7.522	4.807	23	3
- Taş ve Toprağa Dayalı Sanayii	5.295	6.553	14	3
- Metal Ana Sanayii	2.395	1.789	2	7
- Metal Eş., Mak.ve Tec., Ulaş. Ar., İl.ve Mes.Ölç. Alet. S.	43.260	46.733	126	98
- Diğer İmalat Sanayii	4.991	3.037	18	1

KAYNAK : DİE, 1992 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı Sonuçları

İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü'nün 1998 yılı raporuna göre, Erzincan ili imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların unvanı, sektörü, faaliyet konusu ve kapasitelerine göre dağılımı Tablo 37'de verilmektedir.

TABLO 37: ERZİNCAN İLİNDEKİ SANAYİ TESİSLERİ

ÜN VANI	YERİ	SEKTÖRÜ	FAALİYET KONUSU	YILLIK KAPASİTE	FİİLİ ÜRETİM
T.Şeker Fab. Erzincan Şek. Fab.	Merkez	Gıda	Kristal Şeker Küp Şeker	37.525 Ton 5.085 Ton	37.525 Ton 5.085 Ton
T.Şeker Fab. Erzincan Mak. Fab.	Merkez	Metal	Pik Döküm Bronz Pirinç Döküm Çelik Konstriksiyon Talaşlı İmalat	10.000 Ton 30 Ton 400 Ton 400 Ton	362 Ton 40 Ton 277 Ton 347 Ton
Baş Un Gıda San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Un Kepek	25.000 Ton 6.500 Ton	7.569 Ton 1.890 Ton
Baş Yem Gıda San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Besi ve Süt Yemi	29.580 Ton	3.629 Ton
Zafer Pamuk Teks. San. A.Ş.	Merkez	Tekstil	İplik Hambaz	1.311 Ton 5.603.400 m	950 Ton 1.250 Ton
Altıntepe Top. San. A.Ş.	Merkez	Toprak	Tuğla	10.159.200 Adet	GAYRİFAAL
Mercan Tar. Ürün. San. A.Ş.	Mercan	Gıda	Un, Kepek	19.440 Ton	6.013 Ton
Doğusan Boru San. A.Ş.	Merkez	Toprak	Asbestli Boru Renkli Beton Kiremit Yer ve Duvar Karosu	25.000 Ton 12.000.000 Adet	16.604 Ton 829.729 Adet -
Fırat Yem San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Karma Yem	24.000 Ton	8.233 Ton
Tunay Çiftliği Enteg. Tavuk. San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Piliç Eti Et ce Kemik Unu	247.500 Adet 44.550 Kg	354 Ton 52.050 Kg
Tanrıverdi Ekmek Fab.	Merkez	Gıda	Ekmek Üretimi	2.800.000 Adet	850.000 Adet
Yıldız Fırını	Merkez	Gıda	Ekmek Üretimi	3.348.000 Adet	1.800.000 Adet
Ahmet SOYAL	Merkez	Toprak	Kireç Taşı Kırma Taş Mıdır Stabilize	22.725 Ton 50.000 Ton 25.000 Ton 35.000 Ton	22.725 Ton 50.000 Ton 25.000 Ton 35.000 Ton
Sümer Hold. A.Ş. Tercan Ayakkabı Fb.	Tercan	Deri	Muhtelif Ayakkabı	547.200 Çift	-
Çakıroğlu Ahşap ve Plas. A.Ş.	Merkez	Mobilya	Kereste PVC Pencere Ahşap Pres Kapı Mutfak Dolabı	2.160 m ³ 5.500 Adet 40.800 Adet 3.000 Adet	- - - -
Ağaoğlu Ekmek Fab.	Merkez	Gıda	Ekmek Üretimi	2.500.000 Adet	-
Ağaoğlu Toprak San. A.Ş.	Merkez	Toprak	Tuğla	27.280.000 Adet	GATRİFAAL
Kemateks Teks. San. A.Ş.	Kemaliye	Dokuma	Sentetik Çuval	10.000.000 Adet	-
Sagro Su Ürün. San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Dondurulmuş Salyangoz Eti Salyangoz Kabuğu Kurbağa Budu	2.304 Ton 51.8 Ton 30 Ton	- - -

TABLO 37'NİN DEVAMI

ÜN VANI	YERİ	SEKTÖRÜ	FAALİYET KONUSU	YILLIK KAPASİTE	FİİLİ KAPASİTE
Nurcan Tekstil A.Ş.	Merkez	Konfeksiyon	Kot Pantolon	100.000.000 Adet	30.000.000 Adet
Anar Emaye Isı Gereç. A.Ş.	Merkez	Metal	Emaye boru, soba	20.000 Adet	2.500 Adet
Ermaş Erzincan Mensucat San. A.Ş.	Merkez-OSB	Tekstil Örne	Tekstil Örne	817 Ton 1.000.000.000 Adet	17 Ton 600.000.000 Adet
Kemah Yem Fabrikası	Kemah	Gıda	Yem	-	GAYRİFAAL
Hıraoğulları Yem San.	Merkez	Gıda	Karma Yem	10 Ton/Saat	5 Ton/Saat
Kamer Kablo San. A.Ş.	Refahiye	Kablo	Elekt. Kablo. ve Bakır İnceltme	1.525 Ton	-
Doğu Halk Holding A.Ş.	Merkez	Mermer	Mermer Granit	280.000 m ³	280.000 m ³
Kervan Un Fabrikası	Merkez	Gıda	Un, Kepek ve Bulgur	22.800 Ton	-
Eksaş San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Ekmek	10.743.360 Adet	10.500.000 Adet
Etüdaş San. A.Ş.	Merkez	Gıda	Karma Yem	-	-
Bakırsan Bakır Had. A.Ş.	Merkez	Metal	Levha Bakır	-	GAYRİFAAL
Salih ÇINAR Kireç Ocağı İşletmesi	Merkez	Toprak	Sönmüş Kireç	-	-
Birlik Madencilik San. A.Ş.	Merkez	Madencilik	Krom Cevheri İstihracı	-	-
İnci Biraderler Koll. Şti.	Merkez	Gıda	Ekmek	-	GAYRİFAAL
Akçay Tel ve Çivi San.	Merkez	Metal	Tel ve Çivi İmalatı	-	-
Karınca Kiremit Tuğla Fab.	Merkez	Toprak	Tuğla	-	-
Köksal Bakır İşleri	Merkez	Metal	Hediyelik Bakır Eşyalar	-	GAYRİFAAL
Kızılay Çadır Dikim Atölyesi	Merkez-OSB	Tekstil	Çadır Dikimi	-	-
Özcam Koll. Şti.	Merkez-OSB	Cam	Isı Cam	65.000 m ²	26.000 m ²
Ünal Madencilik Ltd. Şti.	Merkez-OSB	Madencilik	Krom Konsantre	91.250 Ton	10.950 Ton
Ermersan Ltd. Şti	Merkez-OSB	Toprak	Mermer	-	-
Erzincan Merk. Tel Ürün. Ltd. Şti.	Merkez-OSB	Metal	Tel Ürünleri	1.000.000 m ²	60.000 m ²
Erbağ Canlar Ltd. Şti.	Merkez-OSB	Gıda	Köpek Maması	-	-
Balımtaş A.Ş.	Merkez-OSB	Gıda	Baklagiller Eleme ve Paketleme	-	-
Ricardo A.Ş.	Merkez-OSB	Mobilya	Ağaç Parke	-	-
Doğanay Gıda A.Ş.	Merkez-OSB	Gıda	Meyve Suyu	-	-
Asır Tarım Ürünleri	Merkez	Gıda	Süt ve Süt Mamülleri	20 Ton/Gün	GAYRİFAAL-
Eğinoğlu Et Kombinası	Merkez	Gıda	Et ve Et Ürünleri	250 A/G KB 50 A/G BB	-- -
Balacan Süt Mamülleri A.Ş.	Merkez	Gıda	Kaşar Peyniri	327.272 Kg	-
Ocagaz Tic. San. A.Ş.	Merkez		LPG Dolumu	3.296 Ton	-

KAYNAK: İl Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü ve Erzincan Organize Sanayi Bölge Müdürlüğü

Erzincan Sanayi ve Ticaret Müdürlüğü raporuna göre; il imalat sanayinde kurulu olan tesislerin büyük çoğunluğunun Merkez ilçede olduğu görülmektedir. Erzincan Organize Sanayi Bölgesinde; Entegre Orman Ürünleri, Et ve Et Mamülleri. Peynir İmalatı ve Paketleme, Deri Fab., Plastik Eşya, Tekstil Boyaması, Maden Tozu Üretimi, Plastik Eşya sektörlerinde inşası devam eden tesisler ve Ambalajlama-Paketleme, Mermer Fab., Plastik, Isı ve Makina San., PVC-Ahşap Doğrama, Helva-Reçel, Beton Yapı Elemanları, Süt ve Süt Mamülleri sektöründe proje aşamasında olan firmalarda bulunmaktadır.

İl de bakırcılığın tarihi çok eskilere dayanmakta ve Erzincan yöresi bakır eşyalarla ün kazanmıştır. Ancak, günümüzde küçük ve orta işletmeler tarafından üretilen mamüller iç piyasada pazarlanmakta ve yıllar itibariyle sektöre yönelik talepteki azalışlar nedeniyle bir çok işyeri kapanmak zorunda kalmıştır.

Erzincan ili imalat sanayinin yaratmış olduğu katma değer incelendiğinde; 1997 yılı itibariyle katma değer 3.391 milyar TL olduğu ve bunun %70.8'inin devlet sektöründe, %29.2'sinin ise özel sektör tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir.

İl imalat sanayi katma değerinin DİE tarafından açıklanan sektörlerde; %63.1 pay ile (2.141 Milyar TL) gıda, içki ve tütün sanayi ve %15.8 pay ile (535 Milyar TL.) tekstil sanayinin yer aldığı dikkati çekmektedir. DİE tarafından açıklanmayan sektörlerin (kimya, taş toprak ve metal eşya) il imalat sanayi katma değeri içindeki payı ise %21.1'dir.

Erzincan ili imalat sanayi verileri Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli açısından incelendiğinde ise; yılda çalışılan işçi-saat toplamı açısından Erzincan ili Bölge içerisinde %6.49, Türkiye içerisinde de %0.12 paya sahip olduğu; kurulu çeviri güç açısından Erzincan'ın Bölge içinde %5.53; yaratılan katma değer olarak ise bölge içinde %7.83, Türkiye içinde 0,05 gibi düşük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 44'de Erzincan ili imalat sanayine ait veriler (işyeri sayısı, çalışan işçi-saat toplamı, kurulu çevirici güç kapasitesi, stok değişimleri, sabit sermaye yıl içinde yapılan gayri safi ilaveler, girdi, çıktı, katma değer, çalışanların yıllık ortalama sayısı ve çalışan başına katma değer) bölge ve Türkiye ile mukayese edilerek verilmiştir.

TABLO 38: ERZİNCAN İMALAT SANAYİNDEKİ İŞYERİ SAYISI, ÇALIŞILAN İŞÇİ-SAAT TOPLAMI, ÇEVİRİCİ GÜÇ KAPASİTESİ, STOK DEĞİŞMELERİ, SABİT SERMAYEYE YAPILAN İLAVELER VE KATMA DEĞER (1997)

A: TOPLAM B: DEVLET SEKTÖRÜ C: ÖZEL SEKTÖR (10 +)

		İşyeri Sayısı	Yılda Çalışılan İşçi Saat Toplamı (Bin Saat)	Yıl Sonunda Kurulu Olan Toplam Çevirici Güç (Bg-Hp)	Stok Değişimleri (Milyar TL)	Sabit Sermayeye Yıl İçinde Yapılan Gayri Safi İlaveler (Milyar TL)	Girdi (Milyar TL)	Çıktı (Milyar TL)	Katma Değer (Milyar TL)	Çalışanların Yıllık Ortalama Sayısı	Çalışan Başına Katma Değer (Milyon TL)
ERZİNCAN	A	15	2.424	10.844	1.119	104	5.794	9.185	3.391	1.571	2.158
	B	3	1.550	7.482	458	-	2.833	5.235	2.401	1.051	2.284
	C	12	874	3.362	661	104	2.960	3.950	990	520	1.904
D. ANADOLU BÖLGESİ	A	152	37.351	196.158	22.422	2.939	114.088	157.408	43.320	21.013	2.062
	B	32	20.165	104.960	12.780	231	62.514	85.269	22.755	12.566	1.811
	C	120	17.185	91.198	9.622	2708	51.573	72.139	20.565	8.447	2.435
TÜRKİYE	A	11.348	2.081.408	13.110.011	1.244.490	913.817	9.851.085	16.078.165	6.227.080	1.136.914	5.477
	B	315	225.071	3.261.835	226.224	45.757	1.526.041	2.954.197	1.428.157	146.379	9.757
	C	11.033	1.856.337	9.848.176	1.018.266	868.060	8.325.044	13.123.967	4.798.923	990.535	4.845
ERZİNCAN / D. ANADOLU BÖLGESİ (%)	A	9.87	6.49	5.53	4.99	3.54	5.08	5.84	7.83	7.48	104.66
	B	9.38	7.69	7.13	3.58	-	4.53	6.14	10.55	8.36	126.12
	C	10.00	5.09	3.69	6.87	3.84	5.74	5.48	4.81	6.16	78.19
ERZİNCAN / TÜRKİYE	A	0.13	0.12	0.08	0.09	0.01	0.06	0.06	0.05	0.14	39.40
	B	0.95	0.69	0.23	0.20	-	0.19	0.18	0.17	0.72	23.41
	C	0.11	0.05	0.03	0.06	0.01	0.04	0.03	0.02	0.05	39.30

KAYNAK: DİE, Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 1997

Erzincan ili sanayi sektörünün 1998 yılı itibariyle GSYİH içindeki payı incelendiğinde; il GSYİH içinde sanayi sektörü payının %22.7 olduğu ve sanayi sektörü içerisinde ise en yüksek payın %56.1 ile madencilik ve taşocakçılığına ait olduğu ve bunu %23.8 pay ile imalat sanayi sektörünün izlediği görülmektedir. İl sanayi hasılasına elektrik, gaz ve su sektörünün katkısı ise %20.1'dir.

Erzincan ili sanayi hasılasının Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye sanayi hasılası içindeki yeri analiz edildiğinde, il sanayi hasılasının 1987-1996 dönemi boyunca bölge içindeki payında artışların olduğu, Türkiye geneli içindeki payın da ise pek fazla değişikliğin olmadığı görülmektedir. Ancak, 1997 ve 1998 yıllarında madencilik ve taşocakçılığı sektöründeki hasıla artışı sonucu il sanayi hasılasının bölge ve Türkiye sanayi hasılası içindeki paylarının 1996 yılına göre hemen hemen iki katına çıktığı dikkat çekmektedir. İl sanayi sektörü hasılasının yıllar itibariyle gelişimi ve Türkiye ve D.Anadolu Bölgesi sanayi hasılası içindeki yeri Tablo39'da verilmektedir.

TABLO 39: ERZİNCAN İLİ SANAYİ SEKTÖRÜ HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA GELİŞİMİ, TÜRKİYE VE BÖLGE SANAYİ HASILASI İÇİNDEKİ YERİ (Cari Fiyatlarla) (MİLYAR TL)

	1987	1992	1994	1996	1997	1998
Madencilik ve Taşocakçılığı	4,3	116,4	779,7	2.440,2	15.800,7	20.643,9
İmalat Sanayii	23,2	231,0	759,3	2.546,7	5.036,1	8.749,3
Elektrik, Gaz ve Su	3,5	65,8	170,7	446,2	1.134,6	1.422,2
Erzincan Sanayi Hasılası (1)	31,0	413,2	1.709,7	5.433,1	21.971,4	36.815,4
Erzincan GSYİH İçin. Payı (%)	13,2	13,5	15,3	16,0	25,3	22,7
D.Ana. Böl. Sanayi Has. (2)	542,5	7.309,3	25.426,0	74.837,3	173.011,9	270.946,1
Türkiye Sanayi Hasılası (3)	19.275,7	280.121,8	1.019.767,4	3.716.528,4	7.293.185,6	11.970.299,1
(1) / (2) (%)	5,71	5,65	6,72	7,26	12,70	13,59
(1) / (3) (%)	0,16	1,15	0,17	0,15	0,30	0,31

KAYNAK: DİE

Erzincan sanayi hasılasının, il GSYİH'sı içindeki yerinin yıllar itibariyle gelişimi incelendiğinde ise; il sanayi hasılasının il GSYİH içinde 1987-1996 döneminde %13 ve %16 arasında pay alırken, 1997 ve 1998 yıllarında sırasıyla %25.3 ve %22.7 pay aldığı dikkat çekmektedir.

Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) tarafından yapılan "Doğu Anadolu Bölgesi'nde Küçük ve Orta Ölçekli

Sanayi İşletmeleri Profili” adlı çalışmada Erzincan ilindeki küçük ve orta ölçekli sanayi işletmeleri profili aşağıdaki gibidir:

-- Ölçeksel ve Sektörel Bazda İşyeri Sayısı ve İstihdam

Ölçek aralıkları itibariyle değerlendirildiğinde; Erzincan ilinde küçük ölçekli sanayide (1-49 kişi çalıştıran işletmeler) 322 iş yeri sayısının olduğu ve 731 kişinin istihdam edildiği görülmekte olup, orta ölçekli sanayide (50-199 kişi çalıştıran işletmeler) ise 3 iş yerinin olduğu ve 380 kişinin istihdam edildiği dikkati çekmektedir. Yani il KOS toplam iş yeri sayısının %99'u küçük ölçekli işyeri oluştururken yalnızca %1'i orta ölçekli işyerinden oluşmaktadır. Ancak toplam istihdam açısından incelendiğinde ise, ildeki toplam 3 orta ölçekli işletmelerin toplam istihdamdaki payı %34.2 olduğu dikkat çekmektedir.

Erzincan ilindeki KOS işletmelerinin sayısı ve bu işletmelerin istihdam durumları, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli ile mukayese edilerek Tablo 40'da verilmiştir.

TABLO 40: KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İŞLETMELERİNDE İŞYERİ SAYISI VE İSTİHDAM DURUMU

ÖLÇEK	TÜRKİYE			DOĞU ANADOLU BÖLGESİ			ERZİNCAN		
	İşyeri	İstihdam	%	İşyeri	İstihdam	%	İşyeri	İstihdam	%
Küçük Ölçekli	194.546	721.469	77.2	6.364	16.134	79.7	322	731	65.8
1-9	186.574	545.809	58.4	6.279	14.312	88.7	315	570	78.0
10-49	7.972	175.660	18.8	85	1.822	11.3	7	161	22.0
Orta Ölçekli	2.247	213.676	22.8	36	4.120	20.3	3	380	34.2
50-99	1.405	97.356	10.4	15	1.162	28.2	1	94	24.7
100-199	842	116.319	12.4	21	2.958	71.8	2	286	75.3
TOPLAM	196.793	935.145	100.0	6.400	20.254	100.0	325	1.111	100.0

Erzincan ilinde KOS işletmelerinin yoğun olarak faaliyet gösterdikleri sektörler ise, orman ürünleri ve mobilya sanayi, metal eşya, gıda-içki ve tütün sanayi ve dokuma giyim eşyası ve deri sanayidir. Bu dört sektörde faaliyet gösteren işyeri sayısı 303 olup, toplam KOS işletme sayısının %93.2'sini oluşturmaktadır. İlde KOS işletmelerinin yoğun olarak faaliyette buldukları sektörler aşağıdaki gibidir.

- Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii	109	% 34
- Metal Eşya San.	99	% 30
- Dokuma, Giyim Eşyası ve Deri Sanayii	53	% 16
- Gıda, İçki ve Tütün Sanayii	42	% 13

Erzincan ilinde KOS işletmeleri istihdamında ağırlığı olan 4 sektörde istihdam edilen kişi sayısı 1.015'dir. Bu sektörlerdeki KOS işletmeleri genelinde çalışanlar toplamının %91.4'ünü teşkil etmektedir. İlde KOS işletmeleri istihdamının ağırlıklı olduğu sektörler şunlardır.

- Gıda, İçki ve Tütün Sanayii	350	% 31
- Metal Eşya San.	268	% 24
- Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	218	% 20
- Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayii	179	% 16

-- Ölçeksel ve Sektörel Bazda Yaratılan Katma Değer

Ölçek aralıkları itibariyle değerlendirildiğinde; Erzincan ilinde küçük ölçekli sanayide, 10-49 kişi çalıştıran işletmelerin 20.8 milyar TL katma değer yarattığı görülmektedir. Bunun yanı sıra 1-9 kişi çalıştıran işletmelerin yarattığı katma değere ilişkin veriler bulunmamaktadır. KOS işletmeleri tarafından yaratılan katma değer, Türkiye geneli ve Doğu Anadolu Bölgesi açısından ele alındığında; bölgedeki KOS işletmelerine ait katma değer %24.8'inin küçük ölçekli, %75.2'inin orta ölçekli sanayi işletmelerine ait olduğu Türkiye genelinde ise katma değer %51.6'sının küçük ölçekli, %48.4'ünün de orta ölçekli sanayi işletmelerine ait olduğu görülmektedir. Erzincan ilindeki KOS işletmelerince yaratılan katma değer, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırılarak Tablo 41'de verilmektedir.

TABLO 41: KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ SANAYİ İŞLETMELERİNDE YARATILAN KATMA DEĞER (MİLYAR TL)

ÖLÇEK	TÜRKİYE		DOĞU ANADOLU BÖLGESİ		ERZİNCAN	
	Değer	%	Değer	%	Değer	%
Küçük Ölçekli	37.900	51.6	162.6	24.8	20.8	34.3
1-9	20.700	28.2	-	-	-	--
10-49	17.200	23.4	162.6	24.8	20.8	34.3
Orta Ölçekli	35.600	48.4	492.3	75.2	39.8	65.7
50-99	14.600	19.9	130.3	19.9	7.3	12.1
100-199	21.000	28.5	362.0	55.3	32.5	53.6
TOPLAM	73.500	100.0	654.9	100.0	60.6	100.0

İlde yaratılan katma değer sektörler itibariyle incelendiğinde ise en yüksek katma değerlerin %44.6 pay ile gıda, içki, tütün ve %39.6 pay ile taş ve toprağa dayalı sanayine ait olduğu görülmektedir. Erzincan ilinde yaratılan katma değer sektörlerine göre dağılımı aşağıda verilmiştir.

	Milyar TL	%
- Gıda, İçki ve Tütün Sanayii	27	44.6
- Taş ve Toprağa Dayalı Sanayi	24	39.6
- Metal Eşya Sanayi	9	6.7

Sanayinin sağlıklı ve çevreye zarar vermeksizin gelişmesi açısından organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri büyük önem arz etmektedir. Bunlardan özellikle organize sanayi bölgeleri işletmeler sağlamış oldukları dışsal faydalardan ötürü il sanayisinin gelişmesinde önemli işlevler yerine getirmektedir.

Erzincan ilinin batısında ve şehir merkezine 8.5 km'lik mesafede kurulan Erzincan Organize Sanayi Bölgesi inşasına 1990 yılında başlanmıştır. 1990-1998 döneminde altyapı ve sosyal tesisler ile ilgili projelerin büyük bir kısmı tamamlanmıştır. 373 hektarlık bir alan sahip olan Organize Sanayi Bölgesi'nde büyüklükleri 4.000 ile 40.000 m² arasında değişen 256'sı sanayi parseli olmak üzere 274 parselden oluşmaktadır. Organize Sanayi Bölgesi'nden 23 müteşebbise arsa tahsisi yapılmış ve tahsisi yapılmış yatırımcılardan 9'u tesisini üretime açmıştır. Halen 8 yatırım inşa halinde ve 6'sı ise proje aşamasında bulunmaktadır.

İl merkezinde 3, Refahiye ilçesinde inşa halinde 1 adet, Tercan ilçesinde proje aşamasında 1 adet olmak üzere 5 küçük sanayi sitesi bulunmaktadır.

4.8. Turizm

Tarihi ipek yolu üzerinde yer alan Erzincan ili, yüzyıllar boyu canlı bir tarihi ve kültürel yaşam sürmüştür. İl tarihi eserler ve turizm potansiyeli açısından zengin bir durumda olması gerekirken, büyük depremlere maruz kalması nedeniyle tarihi eserlerin çoğu harap olmuş, ayakta kalanlar ise hasar görmüştür. İl de bulunan tarihi ve turistik yerler ise;

-- **Altıntepe:** Erzincan il merkezine 15 km uzaklıktadır. Günümüze kadar ulaşabilmiş en sağlam Urartu Kentlerinden biridir. Altıntepe kalıntıları tapınak,

saray kompleksi, sütunlu kabul salonu, açık hava tapınağı, üç adet mezar ve depo binasından oluşmaktadır.

-- **Çadırcı Hamamı:** Kitabesine göre, 1548'de Şeyh bin Mahmud tarafından yaptırılmıştır. Klasik Osmanlı hamamı tarzında, haç planlı dört eyvanlı, köşe hücreli yapılardandır.

-- **Nafız Paşa Hamamı:** 1870 yılında Nafız Paşa tarafından yaptırılan hamam, klasik Osmanlı hamamlarının planındadır.

-- **Terzibaba Türbesi:** 1848 yılında vefat eden adı Muhammed Vehbi, mesleğı terzilik olan Terzibaba'nın mezarıdır. Belediye tarafından giriş ve çevresi geleneksel Osmanlı mimarisi şeklinde kesme taşla inşa edilmiştir.

-- **Girlevik Çağlayanı:** Erzincan'ın 29 km güneydoğusunda Çağlayan beldesinde bulunan çağlayan, doğal serinliğı ve güzelliğı ile ünlü bir mesire yeridir.

-- **Ekşisu:** Erzincan-Erzurum yolu üzerinde bulunan, yaz aylarında halkın dinlenme yeridir. Böğert maden suyunun kaynağı olan bu yer aynı zamanda bir çok şifalı sularında merkezidir.

-- **Kaplıca:** İle 14 km uzaklıktadır. Kaplıcanın çeşitli hastalıklara iyi geldiğı tesbit edilmiş olup, 12 kapalı havuzu bulunmaktadır.

-- **Aygır Gölü:** Keşiş dağı üzerinde bulunan göl, tabiat güzelliğinin yanı sıra krater gölü özelliğine de sahip olan piknik ve dinlenme yeridir.

Mevcut Tesisler

Mevcut tesisleri Turizm İşletme Bölgesi ve Belediye Belgeli tesisler olarak iki grupta inceleyebiliriz. Erzincan ilinde Turizm İşletme Belgeli faaliyette bulunan (Büyük Erzincan Belgeli) 1 adet ve Turizm Yatırım Belgeli inşası devam eden 2 olmak üzere 3 tesis bulunmaktadır. İlde Turizm İşletme ve Yatırım Belgeli tesislerin oda ve yatak kapasiteleri aşağıda verilmektedir.

TABLO 42: ERZİNCAN İLİNDEKİ TURİZM İŞLETME VE YATIRIM BELGELİ TESİSLER (1999)

Otel Adı	Türü	Oda Adedi	Yatak Adedi
Büyük Erzincan Oteli	***	88	188
Belediye Oteli	****	-	161
Beyrut Tunç Oteli	*	29	36

KAYNAK: T.C. Turizm Bakanlığı, Erzincan Turizm Müdürlüğü

İlde Turizm İşletme Belgeli tesis sayısının yetersiz olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra ilde Turizm İşletme Belgeli Yıldızlı Turistik Restoran ve Polat Turizm Seyahat Acentaları da bulunmaktadır.

İlde Belediye Belgeli tesisler ise çoğunluğu merkez ilçede olmak üzere (13 adet) toplam 26 adettir. İlde Belediye Belgeli tesislerin ilçelere göre otel adedi, oda ve yatak kapasitesi Tablo 43'da verilmektedir.

TABLO 43: İLDEKİ BELEDİYE BELGELİ OTELLER (1999)

İlçe	Otel Adedi	Oda Adedi	Yatak Adedi
Merkez	13	269	588
Çayırılı	1	4	11
Kemaliye	2	30	70
Refahiye	4	25	74
Tercan	2	23	51
İliç	1	9	18
Kemah	2	19	31
Otlukbeli	1	5	10
Toplam	26	384	853

KAYNAK: T.C. Turizm Bakanlığı, Erzincan Turizm Müdürlüğü

Tablodan da görülebileceği gibi ilde bulunan belediye belgeli otellerin toplam oda sayısı 384 ve yatak kapasitesi ise 853'dür. Belediye belgeli otellerin doluluk oranları %30 ile %60 arasında değişmektedir.

Erzincan iline gelen turist sayısı incelendiğinde, 1990-1994 döneminde (1992 yılı hariç) yaklaşık olarak 9.600 ile 17.000 arasında kaldığı, 1995-1999 döneminde ise, 30.000 ile 40.000 arasında belirgin bir artışın olduğu görülmektedir.

Erzincan ilini ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin yıllar itibariyle gelişimi Tablo 44'de verilmektedir.

TABLO 44: YILLAR İTİBARIYLA ERZİNCAN İLİNE GELEN TURİST SAYISI

Yıllar	Yerli	Yabancı	Toplam
1990	13.275	140	13.415
1991	9.636	58	9.694
1992	-	-	-
1993	12.221	253	12.961
1994	16.906	908	17.814
1995	32.454	528	32.982
1996	40.073	657	40.730
1997	30.511	504	31.015
1998	30.133	562	30.695
1999(*)	32.889	512	33.401

(*) Ekim sonu itibariyle

KAYNAK: T.C. Turizm Bakanlığı, Erzincan Turizm Müdürlüğü

Tablodan da görülebileceği gibi, iline gelen turistlerin büyük bir çoğunluğu yerli turistlerden oluşmaktadır.

Dünyada yeni gelişmekte olan ve giderek yayılan yeni spor türleri, her yaşta insanı izleyici konumdan katılımcılığa yönlendirmektedir. İlde son yıllarda bu spor ve etkinlik alanlarına yönelik çalışmalar yapılmıştır.

Erzincan'a 42 km uzaklıktaki Yıldırım Akbulut tesislerinde yılın 5 ayında kar kış yapma imkanı vardır. Yüksekliği 2200 m olan tesiste, 1.050 m uzunluğunda ve 1 adet teleski bulunmaktadır.

Sağlık turizmi açısından, il merkezine 11 km uzaklıktaki Ekşisu adı verilen Böğert maden suyu, sağlık açısından önemli bir merkezdir. Aynı kaynağa yakın Horhor maden suyu kaynağı da bulunmaktadır.

Erzincan ilinin dağları, barındırdığı av hayvanları, su kaynakları, ormanı, yaylaları ile yaz ve kış turizmi açısından önem taşımaktadır. İl dağ ve doğa yürüyüşü ile kamp imkanları açısından ideal bir alandır.

4.9. Ticaret, Bankacılık ve Gelir Durumu

4.9.1. Ticaret

İlde ticari faaliyetler merkez ilçede yoğunlaşmıştır. Ticaretin önemli bir bölümünü tarım ve hayvancılık ürünleri oluşturmakta, bunlara ek olarak küçük ve orta boy çeşitli işletmeler ile sanayi kuruluşlarının mamülleri ve büyük illerden getirilen ürünlerin pazarlanması şeklinde sürdürülmektedir.

Erzincan ilinden diğer illere; meyve, sebze, kuru bakliyat, et ve et ürünleri, bal, un, tulum peyniri, şeker, iplik, hambez, karma yem, asbestli çimento boru, ve eklentileri, renkli çatı örgü elemanları, el yapımı bakır eşya, halı, hazır giyim eşyası, ayakkabı, tuğla, krom cevheri, mermer, emaye soba ve boru mamülleri pazarlanmaktadır. İlden doğrudan ve diğer iller aracılığıyla dolaylı olarak ihraç edilen ürünler arasında; şeker, tulum peyniri, bakır eşya ve hazır giyim eşyaları sayılabilir.

İl ticaret sektörü ile ilgili işyeri sayısı (sanayi sektörü hariç) 1985 yılında 2.760 iken, bu rakam 1992 yılı itibariyle 2.604'e düştüğü görülmektedir. Tablo 45'de 1985 ve 1992 yılı Genel Sanayi ve İşyeri Sayımı sonuçlarına göre Erzincan ilinde ticaret ve hizmetler sektöründe faaliyet gösteren işyeri sayıları Türkiye ile mukayeseli olarak verilmektedir.

TABLO 45: ERZİNCAN'IN TİCARET VE HİZMETLER SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN İŞYERİLERİNİN SAYISI VE TÜRKİYE İLE KARŞILAŞTIRMASI

İKTİSADİ FAALİYET KOLU	TÜRKİYE		ERZİNCAN	
	1985	1992	1985	1992
TİCARET, OTELCİLİK, LOKANTACILIK	508.325	634.471	2.178	2.086
- Toptan Ticaret	53.443	60.321	172	116
- Perakende Ticaret	370.471	457.014	1.630	1.564
- Lokanta ve Oteller	84.411	117.136	376	406
ULAŞTIRMA, HABERLEŞME VE DEPOLAMA	8.819	14.283	36	40
- Ulaştırma	8.819	14.113	36	40
MALİ KURUM., SİGORTA VE EML. İŞL., YARD. İŞ HİZMET.	32.009	44.160	77	53
- Mali Kuruluşlar	503	481	1	-
- Sigorta Kuruluşları	751	2.690	-	6
- Gayri Menkul ve İş Hizmetleri	30.252	40.508	76	47
TOPLUM HİZMETLERİ, SOSYAL VE KİŞİSEL HİZMETLER	137.508	165.918	469	425
- Eğitim, Sağlık ve Diğer Sosyal Hizmetler	16.037	19.061	64	40
- Kültür-Eğlence Hizmetleri	3.912	4.399	10	4
- Kişilere ve Ailelere Yapılan Hizmetler	117.559	142.200	395	381
TOPLAM	686.148	858.351	2.760	2.604

KAYNAK: DİE, 1992 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı Sonuçları

İlde 1999 yılı sonu itibariyle faaliyet gösteren işyerlerinin kuruluş türlerine göre dağılımı incelendiğinde ise; Merkezi ilde olan 64 ve şubesi ilde olan 24 anonim şirket olmak üzere toplam 88 adet anonim şirket, 275 adet limited ve 20 adet kolektif şirket bulunmaktadır.

1998 yılı itibariyle, il ticaret sektörü gayri safi hasılası 162.033.3 Milyar TL olup, bu hasılanın %90'nını (13.315.3 Milyar TL) toptan ve perakende ticaret, %10'unu (1.471.5 Milyar TL) da otel ve lokanta hizmetleri oluşturmaktadır. Erzincan ili GSYİH'sı içinde ticaret sektörü, tarım, sanayi ve ulaştırma-haberleşme sektöründen sonra (cari fiyatlarla) % 9.1'lik pay ile dördüncü sırada yer almaktadır.

4.9.2. Bankacılık

Erzincan ilinde 1999 yılı sonu itibariyle toplam 10 ayrı banka faaliyet göstermekte olup, bu bankalara ait şube sayısı ise 27'dir. En fazla şubesi olan bankalar; 11 şubeye Ziraat Bankası, 6 şubeye Halk Bankası ve 2'şer şubeye İş Bankası ve

Akbank'dır. Banka şubelerininin 11 tanesi il merkezinde, 5 tanesi Tercan ilçesinde olup, 11 tanesi de diğer ilçelere dağılmış bulunmaktadır.

İlin 1996 yılı itibariyle 8.153 Milyar TL düzeyinde olan mevduat toplamı, 1996-1999 döneminde yaklaşık 7 kat artarak 1999 yılında 55.274 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1996-1999 döneminde il mevduatının gelişimi, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 46'da verilmiştir.

TABLO 46 : ERZİNCAN İLİ TOPLAM BANKA MEVDUATININ DAĞILIMI (MİLYAR TL)

Mevduat Türü	1996	1997	1998	1999
Tasarruf Mevduatı	2.990	5.671	10.121	23.384
Mevduat Sertifikası	11	0	0	0
Resmi Kuruluşlar	204	397	309	509
Ticari Kuruluşlar	307	631	1.006	1.921
Bankalar Mevduatı	0	0	0	0
Döviz Tevdiatı	4.512	8.252	15.287	28.198
Diğer Mevduat	129	400	623	1.262
TOPLAM (ERZİNCAN)	8.153	15.351	27.346	55.274
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	91.153	179.978	338.897	660.418
TÜRKİYE	5.721.670	11.508.057	21.792.195	44.320.449
D. ANADOLU B./TÜRKİYE (%)	1.59	1.56	1.56	1.49
ERZİNCAN/D. ANADOLU B. (%)	8.94	8.53	8.07	8.37
ERZİNCAN/TÜRKİYE (%)	0.14	0.13	0.13	0.12

KAYNAK: Türkiye Bankalar Birliği.

Not (*) : Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler Mevduatı Dahil Edilmemiştir.

Tablodan da görülebileceği gibi, 1999 yılı Erzincan ili toplam mevduatının %51.0'ını döviz tevdiatı, %42.3'ünü tasarruf mevduatı ve %6.7'ini ise diğer mevduat türleri oluşturmaktadır. Yine 1999 yılı itibariyle Erzincan ilinde gerçekleşen 55.274 Milyar TL'lik mevduat, Türkiye toplam mevduatının yaklaşık olarak %0.12 gibi oldukça düşük bir kısmını teşkil etmektedir. Aynı yıl il mevduat toplamı Doğu Anadolu Bölgesi toplam mevduatının %8.37'sini oluşturmaktadır.

İlde kişi başına düşen banka mevduatının Türkiye geneli, Doğu Anadolu Bölgesi toplamı ve diğer iller ile karşılaştırması Tablo 47'de verilmektedir.

TABLO 47: BANKA MEVDUATI AÇISINDAN İLİN BÖLGE İLLERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI (1999)

İLLER	Toplam Banka Mevduatı (Milyar TL.)	Kişi Başına Düşen Banka Mevduatı (TL)	Bölge Sıralaması	1999 Nüfusu *
TUNCELİ	30.534	401.045.498	1	76.136
ELAZIĞ	121.086	230.965.111	2	524.261
ERZİNCAN	55.274	201.084.109	3	274.880
MALATYA	154.812	181.997.087	4	850.629
İĞDIR	23.654	161.804.240	5	146.189
ARDAHAN	18.575	156.346.007	6	118.807
D. ANADOLU BÖL.	660.418	115.982.248		5.694.130
KARS	34.940	110.680.301	7	315.684
ERZURUM	88.568	100.577.793	8	880.592
BİNGÖL	17.370	75.240.080	9	230.861
VAN	51.623	64.300.323	10	802.842
AĞRI	22.575	47.996.173	11	470.350
HAKKARİ	10.937	46.552.708	12	234.938
MUŞ	17.283	39.613.015	13	436.296
BİTLİS	13.187	38.511.410	14	342.418
TÜRKİYE	44.320.449	683.730.649		64.821.504

KAYNAK: Bankalarımız 1999, Türkiye Bankalar Birliği

Not: Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler Mevduatı dahil edilmemiştir.

([^]): $P_n = P_0(1+r)^t$ formülüyle tahmin edilmiştir.

Tablodan da görülebileceği gibi, 1999 yılı itibariyle ilde 201.084.109 TL. olarak gerçekleşen kişi başına düşen banka mevduatı, Doğu Anadolu Bölgesi kişi başına banka mevduatından %73 daha fazla, Türkiye geneli kişi başına banka mevduatının ise %29'u düzeyindedir. Erzincan ili kişi başına banka mevduatı açısından bölge illeri içerisinde 3. sırada yer aldığı görülmektedir.

Banka kredileri açısından Erzincan ilinin mevcut durumu incelendiğinde ise; ilde 1996 yılında 3.528 Milyar TL olarak gerçekleşen banka kredilerinin, yaklaşık 5.7 kat artarak 1999 yılında 20.155 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

1996-1999 döneminde il kredi dağılımı, Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi karşılaştırmalı olarak Tablo 48'de verilmiştir.

TABLO 48: ERZİNCAN İLİ TOPLAM BANKA KREDİLERİNİN DAĞILIMI (MİLYAR TL)

Kredi Türü	1996	1997	1998	1999
İHTİSAS KREDİLERİ	3.019	5.772	11.235	16.545
Tarım	1.100	1.837	4.325	7.547
Gayrimenkul	1.299	2.780	5.038	5.662
Mesleki	257	419	523	889
Denizcilik	0	0	0	0
Turizm	0	0	0	0
Diğer	363	736	1.349	2.447
İHTİSAS DIŞI KREDİLER	509	1.757	3.195	3.610
TOPLAM (ERZİNCAN)	3.528	7.529	14.430	20.155
DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	34.960	78.667	148.242	231.969
TÜRKİYE	3.429.777	7.847.769	12.457.143	18.850.451
D. ANADOLU B./TÜRKİYE (%)	1,02	1,00	1,19	1,23
ERZİNCAN/D. ANADOLU B. (%)	10,09	9,57	9,73	8,69
ERZİNCAN/TÜRKİYE (%)	0,10	0,10	0,12	0,11

KAYNAK: Türkiye Bankalar Birliği.

Not (*) : İller Bankası, Kıbrıs ve Yabancı Ülkeler Kredi Tutarları Dahil Edilmemiştir.

Tablodan da görülebileceği gibi, 1999 yılı itibariyle Erzincan ilinde bankalar tarafından 20.155 Milyar TL kredi verilmiştir. Kullanılan kredilerin %82'si ihtisas kredilerinden, %18'i de ihtisas dışı diğer kredilerden oluşmaktadır.

1999 yılı itibariyle ilde verilen banka kredilerinin toplamı, Türkiye genelindeki banka kredilerinin %0.11 gibi çok küçük bir bölümünü oluştururken, Doğu Anadolu Bölgesi banka kredilerinin toplamının ise %8.69'ünü teşkil etmektedir.

1999 yılında Erzincan'da 73.723.003 TL olarak gerçekleşen kişi başına düşen kredi miktarı, Doğu Anadolu Bölgesi'nin yaklaşık iki katı civarında ve Türkiye geneline göre ise oldukça düşük kalmaktadır. Tablo 49'da kişi başına düşen banka kredisi miktarı, Doğu Anadolu Bölgesi, Türkiye geneli ve diğer iller ile karşılaştırmalı olarak verilmektedir.

TABLO 49: BANKA KREDİLERİ AÇISINDAN İLİN BÖLGE İLLERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI (1999)

İLLER	Toplam Banka Kredileri (Milyar TL)	Kişi Başına Düşen Banka Kredileri (TL)	Bölge Sıralaması	1999 Nüfusu*
KARS	35.460	112.327.372	1	315.684
ARDAHAN	12.433	104.649.032	2	118.807
TUNCELİ	6.049	79.449.715	3	76.136
IĞDIR	10.944	74.861.956	4	146.189
ERZİNCAN	20.155	73.323.003	5	274.880
MALATYA	54.076	63.571.813	6	850.629
D. ANADOLU BÖL.	231.969	40.738.272		5.694.130
ELAZIĞ	20.031	38.208.075	7	524.261
ERZURUM	32.387	36.778.653	8	880.592
MUŞ	8.919	20.442.534	9	436.296
BİNGÖL	4.472	19.370.928	10	230.861
VAN	14.087	17.546.408	11	802.842
BİTLİS	6.005	17.537.043	12	342.418
AĞRI	4.968	10.562.355	13	470.350
HAKKARİ	1.983	8.440.513	14	234.938
TÜRKİYE	18.850.451	290.805.519		64.821.504

KAYNAK: Bankalarımız 1999, Türkiye Bankalar Birliği

Not: Kıbrıs, Yabancı Ülkeler ve İller Bankası Kredileri dahil edilmemiştir.

($\dot{}$): $P_n = P_0(1+r)^t$ formülüyle tahmin edilmiştir.

Tablodan görülebileceği gibi, Doğu Anadolu Bölgesi içindeki iller sıralamasında Erzincan ilinin kişi başına düşen banka kredisi miktarı açısından 4. sırada yer aldığı görülmektedir.

Erzincan ili banka mevduatı ve kredi ilişkisi incelendiğinde; ilde ticari bankaların açtıkları kredilerin, toplam mevduata (TL mevduatı+Döviz Tevdiatı) oranı 1996 yılında %43.3 iken bu oran 1998 yılında %52.8 gibi en yüksek düzeye çıktıktan sonra son yılda gerileyerek 1999 yılında %36.5 olarak gerçekleşmiştir. Kredi/Mevduat oranı açısından 1999 yılı itibariyle Erzincan ili, diğer iller, bölge ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında; ilin Doğu Anadolu Bölgesi ile yaklaşık aynı düzeyde olduğu ve Türkiye genelinin ise gerisinde kaldığı dikkat çekmektedir. Diğer iller arasında ise ortalarda yer aldığı görülmektedir. Söz konusu bu durum ise, Erzincan ilindeki gerek işletmelerin gerekse bireylerin, nakit ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla, bankacılık kesiminden kredi imkanını yeterince kullanmadıklarını ortaya koymaktadır (İlde özellikle firmaların finansman ihtiyaçları kendi özkaynaklarıyla, diğer bir deyişle oto finansman yoluyla karşıladıkları söylenebilir). Başka bir ifadeyle ilde bankacılık kesimince toplanan mevduatlardan başka iller faydalanmakta ve Erzincan'dan diğer illere yönelik bir kaynak transferi

olmaktadır. Nitekim, Türkiye açısından kredi/mevduat oranı incelendiğinde, kredi mevduat oranı son yıllarda düşüş göstererek 1998 yılında %57.2, 1999 yılında ise %42.5 seviyesinde olduğu dikkat çekmektedir.

Tablo 50’da il kredi/mevduat oranının Bölge, Türkiye geneli ve diğer iller ile karşılaştırması verilmektedir.

**TABLO 50: KREDİ/MEVDUAT ORANI AÇISINDAN İLİN
BÖLGE İLLERİ İLE KARŞILAŞTIRMASI (%)**

İLLER	1996	1997	1998	1999
AĞRI	30,9	33,3	22,8	22,0
ARDAHAN	97,0	88,3	68,3	66,9
BİNGÖL	25,9	24,7	21,8	25,7
BITLİS	52,6	31,5	52,5	45,5
DOĞU ANADOLU BÖLESİ	38,4	43,7	43,7	35,1
ELAZIĞ	20,4	22,6	19,7	16,5
ERZİNCAN	43,3	49,0	52,8	36,5
ERZURUM	49,3	46,5	46,6	36,6
HAKKARİ	11,2	19,2	27,6	18,1
İĞDIR	66,0	85,5	63,3	46,3
KARS	82,8	89,8	103,9	101,5
MALATYA	27,1	41,3	50,4	34,9
MUŞ	44,8	58,8	56,9	51,6
TUNCELİ	33,5	31,0	24,8	19,8
VAN	42,3	38,0	36,7	27,3
TÜRKİYE	59,9	68,2	57,2	42,5

4.9.3. Gelir

Erzincan ili gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) rakamları incelendiğinde; 1987 yılında 234.766 Milyon TL olan cari fiyatlarla GSYİH, 1987-1998 döneminde yaklaşık olarak 690 kat artış göstererek 1998 yılı itibariyle 162.033.327 Milyon TL düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. GSYİH’deki artış sabit fiyatlarla (1987 üretici fiyatlarıyla) değerlendirildiğinde, 1987-1998 döneminde %7.59 artış göstererek, 1998 yılında 252.588 Milyon TL olduğu dikkati çekmektedir.

Erzincan ili GSYİH’sının faaliyet kollarına göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 50), 1987 yılı itibariyle (cari fiyatlarla) en yüksek payın %35.9 ile tarım sektörüne ait olduğu ve bunu %18.7 pay ile ticaret, %13.2 pay ile sanayi sektörü, %10.1 pay ile devlet hizmetleri, %9.4 pay ile ulaştırma ve haberleşme sektörü ve %6.2 pay ile inşaat sektörünün izlediği görülmektedir. 1987-1998 döneminde GSYİH’nın

sektörlere göre dağılımında tarım sektörünün yine ilk sırada olmakla beraber payının düştüğü ve devlet hizmetleri ile ulaştırma-haberleşme ve özellikle sanayi sektörü payının yükseldiği, aynı dönemde ticaret sektörünün de il GSYİH içindeki payının azaldığı dikkati çekmektedir.

1998 yılı itibariyle Erzincan ili GSYİH'sı sektörler itibariyle incelendiğinde, cari fiyatlarla 162.033.3 Milyar TL olarak gerçekleşen il GSYİH'sında en yüksek pay 50.527.7 Milyar TL ile yine tarım sektörüne ait olduğu ve tarım sektörünü 36.815.4 Milyar TL sanayi sektörü, 30.320.3 Milyar TL ile devlet hizmetleri, 18.621.3 Milyar TL ile ulaştırma ve haberleşme sektörü ve 14.786.7 Milyar TL ticaret sektörünün izlediği dikkati çekmektedir.

Tablo 51 ve 52'de Erzincan ili GSYİH'sının faaliyet kollarına göre (cari ve sabit fiyatlarla) dağılımı 1987-1998 dönemi itibariyle verilmektedir.

TABLO 51: ERZİNCAN İLİ GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI

(Cari Fiyatlarla) (Milyon TL)

SEKTÖRLER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. TARIM	84.383	142.051	252.549	438.327	650.158	987.896	1.685.546	3.290.144	7.364.158	13.082.128	23.564.754	50.527.715
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	81.961	137.033	245.135	425.683	635.864	962.124	1.636.675	3.227.915	7.234.695	12.857.337	23.236.314	49.855.840
b)Omançılık	1.771	4.125	6.591	10.725	12.117	21.655	42.573	54.216	104.581	160.543	204.243	453.548
c)Balıkçılık	651	893	823	1.919	2.177	4.117	6.299	8.014	24.882	64.248	124.197	218.326
2. SANAYİ	31.023	67.333	128.941	157.643	257.340	413.184	695.465	1.709.664	3.448.226	5.433.061	21.971.373	36.815.430
a)Madencilik ve Taşocaklığı	4.356	26.345	50.483	30.709	67.123	116.388	195.407	779.683	1.420.260	2.440.163	15.800.680	26.643.922
b)İmalat Sanayii	23.210	33.575	67.590	100.951	154.854	231.035	402.133	759.328	1.733.553	2.546.742	5.036.139	8.749.307
c)Elektrik, Gaz ve Su	3.457	7.413	10.868	25.983	35.363	65.761	97.925	170.653	294.413	446.156	1.134.554	1.422.200
3. İNŞAAT	14.603	24.704	31.575	51.386	98.444	173.363	385.412	1.041.642	913.952	2.613.310	3.915.796	3.936.972
4. TİCARET	43.815	65.063	100.333	160.473	220.008	341.437	632.731	1.309.034	2.705.093	4.731.478	8.543.347	14.786.737
a)Toptan ve Perakende Ticaret	41.468	61.358	93.964	149.533	204.563	314.098	583.787	1.194.961	2.488.415	4.347.162	7.735.845	13.315.251
b)Otel, Lokanta Hizmetleri	2.347	3.705	6.369	10.940	15.445	27.339	48.944	114.073	216.678	384.316	807.502	1.471.485
5. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	22.075	36.158	68.982	125.121	191.768	337.299	614.881	1.362.338	2.823.164	4.849.876	9.819.445	18.621.267
6. MALİ KURULUŞLAR	4.719	9.054	17.483	26.065	36.515	67.304	99.257	160.469	420.049	883.008	1.786.647	3.982.089
7. KONUT SAHİPLİĞİ	8.537	10.655	14.033	20.675	41.237	68.822	110.233	188.801	378.295	791.027	1.237.980	2.667.411
8. SERBEST MESLEK VE HİZMETLER	1.800	3.035	7.421	13.750	20.296	32.155	56.541	118.260	232.976	390.266	718.451	1.308.339
9. (EKSi) İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	3.484	7.313	4.260	14.026	28.394	42.895	57.422	124.204	205.338	325.121	718.559	2.015.866
10. SEKTÖRLER TOPLAMI (1-9)	207.470	350.740	617.057	979.414	1.487.372	2.378.565	4.222.645	9.056.148	18.080.574	32.449.033	70.839.234	130.630.092
11. DEVLET HİZMETLERİ	23.629	37.626	93.089	195.201	335.582	655.988	1.242.777	1.999.228	3.241.552	6.939.363	15.497.993	30.330.292
12. KAR AMACI OLM. ÖZEL HİZM.KURŞ.	1.397	1.935	2.802	2.933	3.060	3.189	5.552	4.290	7.796	16.663	31.679	55.375
13. ARA TOPLAMI (10 +11+ 12)	232.496	390.301	712.948	1.177.548	1.826.014	3.037.742	5.470.974	11.059.665	21.329.922	39.405.059	86.368.906	161.015.759
14. İTHALAT VERGİSİ (Alıcı Fiyatlarıyla)	2.270	3.258	4.463	9.810	13.983	23.916	48.369	87.973	177.686	304.759	569.241	1.017.568
15. GAYRİ SAFİ YURTİÇİ HASILA (13 + 14) (Alıcı Fiyatlarıyla)	234.766	393.559	717.411	1.187.357	1.839.997	3.061.658	5.519.343	11.147.639	21.507.608	39.709.818	86.938.147	162.033.327

KAYNAK : DİE

**TABLO 52: ERZİNCAN İLİ GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILASININ YILLAR İTİBARIYLA SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI
(1987 Yılı Üretici Fiyatlarıyla) (Milyon TL)**

SEKTÖRLER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. TARIM	84.383	91.277	88.639	86.038	83.348	82.198	71.989	71.213	73.134	74.758	68.802	79.276
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	81.961	88.395	85.890	83.199	80.921	80.105	69.988	69.184	71.421	73.004	67.332	77.843
b)Ormancılık	1.771	2.145	2.204	2.322	2.042	1.739	1.605	1.684	1.377	1.405	1.106	971
c)Balıkçılık	651	738	546	518	286	355	397	346	336	349	364	462
2. SANAYİ	31.023	32.257	34.823	29.642	31.091	23.469	24.473	34.921	36.837	32.228	56.224	51.820
a)Madencilik ve Taşocaklığı	4.356	8.701	11.011	5.415	8.683	1.397	1.892	13.960	12.999	10.602	31.736	25.934
b)İmalat Sanayii	23.210	19.254	19.577	19.112	17.771	16.203	17.106	15.961	19.263	17.371	20.003	21.944
c)Elektrik, Gaz ve Su	3.457	4.302	4.235	5.115	4.637	5.869	5.475	5.000	4.575	4.255	4.485	3.942
3. İNŞAAT	14.603	12.829	11.432	10.681	11.584	15.137	16.484	24.614	12.993	15.266	7.611	5.143
4. TİCARET	43.815	39.682	33.389	34.105	29.091	27.629	29.475	29.695	31.212	32.017	34.337	35.849
a)Toptan ve Perakende Ticaret	41.468	37.277	31.052	31.408	26.924	25.303	27.001	26.809	28.539	29.231	30.969	32.710
b)Otel, Lokanta Hizmetleri	2.347	2.405	2.337	2.697	2.167	2.326	2.474	2.886	2.673	2.786	3.368	3.138
5. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	22.075	20.948	22.031	25.140	25.651	27.639	31.176	31.384	28.557	30.488	32.199	33.440
6. MALİ KURULUŞLAR	4.719	4.719	4.493	4.515	4.176	3.068	2.953	2.902	2.914	2.677	2.658	3.098
7. KONUT SAHİPLİĞİ	8.537	8.579	8.729	8.991	9.195	9.233	9.307	9.350	9.425	9.703	9.780	9.893
8. SERBEST MESLEK VE HİZMET.	1.800	1.764	1.673	1.652	1.581	1.576	1.655	1.745	1.748	1.781	1.869	1.926
9. (EKSİ) İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	3.484	3.456	3.267	3.282	3.024	2.613	2.126	2.092	2.083	1.877	1.816	2.090
10. SEKTÖRLER TOPLAMI (1-9)	207.470	208.599	201.942	197.482	192.693	187.876	185.386	203.732	194.737	197.041	211.664	218.354
11. DEVLET HİZMETLERİ	23.629	24.740	24.730	24.982	25.076	25.879	26.279	25.924	26.259	25.727	26.752	29.338
12. KAR AMACI OLM. ÖZ. HİZM.KRLŞ.	1.397	1.406	1.431	1.521	1.605	1.298	1.236	1.109	1.206	1.403	1.395	1.320
13. ARA TOPLAMI (10 + 12)	232.496	234.745	228.103	223.986	219.374	215.052	212.902	230.765	222.202	224.171	239.811	249.013
14. İTHALAT VERGİSİ	2.270	1.731	1.413	2.421	2.156	2.243	3.053	2.124	2.390	3.081	3.213	3.575
15. GSYİH (13 + 14) (Alıcı Fiyatlarıyla)	234.766	236.476	229.515	226.406	221.531	217.295	215.955	232.889	224.592	227.252	243.024	252.588

KAYNAK : DİE

İl GSYİH'sını oluşturan ana sektörlerin alt sektörler itibariyle incelendiğinde, tarım sektörü içerisinde (cari fiyatlarla) en yüksek payı çiftçilik ve hayvancılık oluşturmaktadır. 1998 yılı itibariyle 50.527.7 Milyar TL olarak gerçekleşen il tarım sektörü üretimi içinde çiftçilik ve hayvancılığın üretim değeri 49.855.8 Milyar TL olup, aldığı pay %98.7'dir. İl tarım sektörü içinde ormancılığın %0.9, balıkçılığın %0.4 gibi çok düşük paylara sahip olduğu görülmektedir.

1998 yılı itibariyle 36.815.4 Milyar TL olarak gerçekleşen sanayi sektörü üretim değeri il GSYİH'sının %22.7'sini oluşturmaktadır. Sanayi sektörü üretimi içinde en yüksek üretim değeri ise madencilik ve taşocaklığı alt sektörüne aittir. Özellikle 1997 ve 1998 yıllarında il sanayi hasılasının büyük bir bölümünü (İl GSYİH'sının ise %16.4'ünü) oluşturmaktadır. 1998 yılı itibariyle cari fiyatlarla 26.643.9 Milyar TL olarak gerçekleşen madencilik ve taşocaklığı üretim değeri, sanayi üretiminin %72.4'ünü teşkil etmektedir. Sanayi sektörü üretimi içinde imalat sanayi sektörünün payı ise 8.749.3 Milyar TL olup, üretim değeri içindeki payı %23.8'dir. İl sanayi hasılası içerisinde elektrik, gaz ve su sektörünün payı ise 1.422.2 Milyar TL olup, üretim değeri içindeki payı %3.8'dir.

İl GSYİH'sı içindeki payı yıllar itibariyle sürekli azalan ticaret sektörü, 1998 yılı itibariyle cari fiyatlarla üretim değeri 14.786.7 Milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Ticaret sektörü üretim değeri, il GSYİH'sının %9.1'ini teşkil etmektedir. Ticaret sektörü içerisinde en yüksek (%90) pay ise toptan ve perakende ticarete aittir.

Tablo 53 ve 54'de Erzincan ili GSYİH'sının faaliyet kollarına göre (cari ve sabit fiyatlarla - %) dağılımı 1987-1998 dönemi itibariyle verilmektedir.

TABLO : ERZİNCAN İLİ GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILASININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI
(Cari Fiyatlarla) (%)

SEKTÖRLER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. TARIM	35,9	36,1	35,2	36,9	35,3	32,3	30,5	29,5	34,2	32,9	27,1	31,2
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	34,9	34,8	34,2	35,9	34,6	31,4	29,7	29,0	33,6	32,4	26,7	30,8
b)Ormancılık	0,8	1,0	0,9	0,9	0,7	0,7	0,8	0,5	0,5	0,4	0,2	0,3
c)Balıkçılık	0,3	0,2	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
2. SANAYİ	13,2	17,1	18,0	13,3	14,0	13,5	12,6	15,3	16,0	13,7	25,3	22,7
a)Madencilik ve Taşocakçılığı	1,9	6,7	7,0	2,6	3,6	3,8	3,5	7,0	6,6	6,1	18,2	16,4
b)İmalat Sanayii	9,9	8,5	9,4	8,5	8,4	7,5	7,3	6,8	8,1	6,4	5,8	5,4
c)Elektrik, Gaz ve Su	1,5	1,9	1,5	2,2	1,9	2,1	1,8	1,5	1,4	1,1	1,3	0,9
3. İNŞAAT	6,2	6,3	4,4	4,3	5,4	5,7	7,0	9,3	4,2	6,6	4,5	2,4
4. TİCARET	18,7	16,5	14,0	13,5	12,0	11,2	11,5	11,7	12,6	11,9	9,8	9,1
a)Toptan ve Perakende Ticaret	17,7	15,6	13,1	12,6	11,1	10,3	10,6	10,7	11,6	10,9	8,9	8,2
b)Otel, Lokanta Hizmetleri	1,0	0,9	0,9	0,9	0,8	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9
5. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	9,4	9,2	9,6	10,5	10,4	11,0	11,1	12,2	13,1	12,2	11,3	11,5
6. MALİ KURULUŞLAR	2,0	2,3	2,4	2,2	2,0	2,2	1,8	1,4	2,0	2,2	2,1	2,5
7. KONUT SAHİPLİĞİ	3,6	2,7	2,0	1,7	2,2	2,2	2,0	1,7	1,8	2,0	1,4	1,6
8. SERBEST MESLEK VE HİZMET.	0,8	0,8	1,0	1,2	1,1	1,1	1,0	1,1	1,1	1,0	0,8	0,8
9. (EKSİ) İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	1,5	1,9	0,6	1,2	1,5	1,4	1,0	1,1	1,0	0,8	0,8	1,2
10. SEKTÖRLER TOPLAMI (1-9)	88,4	89,1	86,0	82,5	80,8	77,7	76,5	81,2	84,1	81,7	81,5	80,6
11. DEVLET HİZMETLERİ	10,1	9,6	13,0	16,4	18,2	21,4	22,5	17,9	15,1	17,5	17,8	18,7
12. KAR AMACI OLM. ÖZ. HİZM.KRLŞ.	0,6	0,5	0,4	0,2	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
13. ARA TOPLAMI (10 + 12)	99,0	99,2	99,4	99,2	99,2	99,2	99,1	99,2	99,2	99,2	99,3	99,4
14. İTHALAT VERGİSİ	1,0	0,8	0,6	0,8	0,8	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6
15. GSYİH (13 + 14) (Alıcı Fiyatlarıyla)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KAYNAK : DİE

TABLO 54:ERZİNCAN İLİ GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILASININ SEKTÖRLERE GÖRE DAĞILIMI
(1987 Yılı Üretici Fiyatlarıyla) (%)

SEKTÖRLER	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
1. TARIM	35,9	38,6	38,6	38,0	37,6	37,8	33,3	30,6	32,6	32,9	28,3	31,4
a)Çiftçilik ve Hayvancılık	34,9	37,4	37,4	36,7	36,5	36,9	32,4	29,7	31,8	32,1	27,7	30,8
b)Ormancılık	0,8	0,9	1,0	1,0	0,9	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,4
c)Balıkçılık	0,3	0,3	0,2	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2
2. SANAYİ	13,2	13,6	15,2	13,1	14,0	10,8	11,3	15,0	16,4	14,2	23,1	20,5
a)Madencilik ve Taşocakçılığı	1,9	3,7	4,8	2,4	3,9	0,6	0,9	6,0	5,8	4,7	13,1	10,3
b)İmalat Sanayii	9,9	8,1	8,5	8,4	8,0	7,5	7,9	6,9	8,6	7,6	8,2	8,7
c)Elektrik, Gaz ve Su	1,5	1,8	1,8	2,3	2,1	2,7	2,5	2,1	2,0	1,9	1,8	1,6
3. İNŞAAT	6,2	5,4	5,0	4,7	5,2	7,0	7,6	10,6	5,8	6,7	3,1	2,0
4. TİCARET	18,7	16,8	14,5	15,1	13,1	12,7	13,6	12,8	13,9	14,1	14,1	14,2
a)Toptan ve Perakende Ticaret	17,7	15,8	13,5	13,9	12,2	11,6	12,5	11,5	12,7	12,9	12,7	13,0
b)Otel, Lokanta Hizmetleri	1,0	1,0	1,0	1,2	1,0	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,4	1,2
5. ULAŞTIRMA VE HABERLEŞME	9,4	8,9	9,6	11,1	11,6	12,7	14,4	13,5	12,7	13,4	13,2	13,2
6. MALİ KURULUŞLAR	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9	1,4	1,4	1,2	1,3	1,2	1,1	1,2
7. KONUT SAHİPLİĞİ	3,6	3,6	3,8	4,0	4,2	4,2	4,3	4,0	4,2	4,3	4,0	3,9
8. SERBEST MESLEK VE HİZMET.	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8
9. (EKSİ) İZAFİ BANKA HİZMETLERİ	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,2	1,0	0,9	0,9	0,8	0,7	0,8
10. SEKTÖRLER TOPLAMI (1-9)	88,4	88,2	88,0	87,2	87,0	86,5	85,8	87,5	86,7	86,7	87,1	86,4
11. DEVLET HİZMETLERİ	10,1	10,5	10,8	11,0	11,3	11,9	12,2	11,1	11,7	11,3	11,0	11,6
12. KAR AMACI OLM. ÖZ. HİZM.KRLŞ.	0,6	0,6	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,5	0,5	0,6	0,6	0,5
13. ARA TOPLAMI (10 + 12)	99,0	99,3	99,4	98,9	99,0	99,0	98,6	99,1	98,9	98,6	98,7	98,6
14. İTHALAT VERGİSİ	1,0	0,7	0,6	1,1	1,0	1,0	1,4	0,9	1,1	1,4	1,3	1,4
15. GSYİH (13 + 14) (Alıcı Fiyatlarıyla)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

KAYNAK : DİE

Erzincan ili GSYİH'sının ilçeler itibariyle değerlendirildiğinde, GSYİH'ya en büyük katkısı merkez ilçenin yaptığı görülmektedir. 1995 yılı itibariyle 21.507.6 Milyar TL olarak gerçekleşen il GSYİH'sının %66.7'sini Merkez ilçe oluşturmakta ve % 13.4 pay ile Tercan ilçesi, %5.1 pay ile Refahiye ilçesi, %4 pay ile Üzümlü ilçesi izlemektedir. Diğer 5 ilçenin il GSYİH toplam payı ise %10.8'dir.

Erzincan ili GSYİH'sının ilçeler itibariyle dağılımı ve Türkiye içindeki payları Tablo 55'de verilmektedir.

TABLO 55: İL GSYİH'SININ İLÇELER İTİBARIYLA DAĞILIMI (MİLYON TL)

İLÇELER	GSYİH	İL İÇİNDEKİ PAYI (%)	TÜRKİYE İÇİNDEKİ PAYI (%)
Merkez	14.346.426	66.70	0.18
Çayırlı	647.576	3.01	0.01
İliç	589.974	2.74	0.01
Kemah	504.177	2.34	0.01
Kemaliye	422.045	1.96	0.01
Otlukbeli	152.586	0.71	0.00
Refahiye	1.102.386	5.13	0.01
Tercan	2.881.511	13.40	0.04
Üzümlü	860.927	4.00	0.01
TOPLAM	21.507.608	100.00	0.28

KAYNAK: DİE

Erzincan ili GSYİH'sının Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi içindeki yeri incelendiğinde ise; 1998 yılı itibariyle ilde yaratılan hasıla, bölge hasılasının (sabit fiyatlarla) %6.65'ini, Türkiye hasılasının ise %0.22'sini teşkil ettiği görülmektedir. Tablo 56'da il GSYİH'sının Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi içindeki yeri verilmektedir.

**TABLO 56: ERZİNCAN GSYİH'SININ ÜLKE VE BÖLGE GSYİH'SI İÇİNDEKİ YERİ
(1987 Yılı Üretici Fiyatlarıyla) (Milyon TL)**

YILLAR	TÜRKİYE		D. ANADOLU BÖL.		ERZİNCAN		(3)/(1)	(3)/(2)
	GSYİH (1)	Gelişme Hızı (%)	GSYİH (2)	Gelişme Hızı (%)	GSYİH (3)	Gelişme Hızı (%)	(%)	(%)
1987	74.721.925	-	3.054.348	-	234.766	-	0,31	7,69
1988	76.306.292	2,1	3.120.142	2,2	236.476	0,7	0,31	7,58
1989	76.498.311	0,3	3.052.585	-2,2	229.515	-2,9	0,30	7,52
1990	83.578.464	9,3	3.322.031	8,8	226.406	-1,4	0,27	6,82
1991	84.352.830	0,9	3.229.687	-2,8	221.531	-2,2	0,26	6,86
1992	89.400.745	6,0	3.374.391	4,5	217.295	-1,9	0,24	6,44
1993	96.590.370	8,0	3.499.536	3,7	215.955	-0,6	0,22	6,17
1994	91.320.722	-5,5	3.480.573	-0,5	232.889	7,8	0,26	6,69
1995	97.887.800	7,2	3.414.300	-1,9	224.592	-3,6	0,23	6,58
1996	104.745.151	7,0	3.502.966	3,4	227.252	1,8	0,22	6,49
1997	112.631.203	7,5	3.695.228	5,5	243.024	6,9	0,22	6,58
1998	116.113.609	3,1	3.796.435	2,8	252.588	3,9	0,22	6,65

KAYNAK: DİE

Tablodan da görülebileceği gibi, İl GSYİH'nın 1987 yılında bölge içindeki payı %7.69 iken bu değer 1998 yılında %6.65 düzeyine indiği görülmektedir. İl GSYİH'sının (sabit fiyatlarla) gerek Bölge ve gerekse Türkiye genelindeki payının yıllar itibariyle sürekli azaldığı dikkati çekmektedir.

Kişi başına gelir düzeyi açısından Erzincan ili incelendiğinde; 1987 yılı itibariyle 897 \$ olarak gerçekleşen kişi başına gayri safi yurtiçi hasılanın yıllar itibariyle artış göstererek 1998 yılında 2.247 \$ düzeyine yükseldiği görülmektedir.

Tablo 57'de Türkiye, Doğu Anadolu Bölgesi ve bölge illerinin kişi başına düşen gayri safi yurtiçi hasılları verilmektedir.

TABLO 57: İLLERİN KİŞİ BAŞINA GSYİH SIRALAMASI (1998)

İLLER	KB GSYİH (TL)	Gelişme Hızı (%)	KB GSYİH (\$)	Türkiye Sıralaması	Bölge Sıralaması
TÜRKİYE	822.976.986	78,3	3.176	-	-
ELAZIĞ	679.164.645	90,8	2.621	34	1
TUNCELİ	621.059.057	108,9	2.397	43	2
ERZİNCAN	582.158.455	88,5	2.247	49	3
MALATYA	510.830.687	75,5	1.972	52	4
D. ANADOLU BÖL.	387.647.418	-	1.496	-	-
ERZURUM	375.171.281	85,6	1.448	66	5
İĞDIR	347.428.803	97,9	1.341	69	6
KARS	334.202.571	112,1	1.290	70	7
ARDAHAN	318.112.679	104,1	1.228	72	8
BİNGÖL	316.458.306	100,8	1.221	73	9
VAN	314.037.522	95,2	1.212	74	10
HAKKARİ	306.042.488	90,8	1.181	76	11
BİTLİS	278.489.127	78,9	1.075	78	12
MUŞ	214.623.371	84,1	828	79	13
AĞRI	214.224.286	88,4	827	80	14

KAYNAK: DİE

Erzincan ili kişi başına GSYİH rakamları Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi rakamları ile mukayese edildiğinde; 1998 yılı itibarıyla Erzincan ili kişi başına GSYİH'sı 582.158.455 TL ve 2.247 \$ olarak gerçekleşmiştir. İl kişi başına GSYİH rakamlarının bölge kişi başına GSYİH değerinin (387.647.418 TL) üzerinde, Türkiye değerinin ise (822.976.986 TL) altında olduğu görülmektedir. Bölge illeri arasında üst sıralarda (3.sırada) yer almaktadır.

4.10. Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Durumu

Bilindiği gibi, Ekonomik Kalkınma; bir ülkede toplumun sosyo-ekonomik yapısının değişmesi ve nüfus başına düşen üretim hacminde meydana gelen önemli reel artış ve refah seviyesinde beliren yükseliştir. Refah seviyesinin dar anlamı ile yükselişinin en iyi ölçüsü, üretimden nüfus başına düşen pay (başka bir ifadeyle kişi başına gelir) da meydana gelen artıştır. Ancak kişi başına gelir düzeyindeki artışlar, tek başına olarak, ekonomik kalkınmayı tam anlamı ile ifade edememektedir. Dolayısıyla, refah seviyesini geniş anlamda tanımlayarak (kişi başına düşen reel gelirin önemli ölçüde artması, adaletli gelir dağılımı, beslenme ve sağlık koşullarının artması, eğitim-öğretim olanaklarının artması, vs.); toplumun sosyo-ekonomik yapısındaki değişmeyi bu parametrelerdeki değişmeyi de gözönüne alarak değerlendirmek gerekmektedir.

Bu amaçla bu bölümde Erzincan ilinin sosyo-ekonomik yapısı, kişi başına gelir düzeyinin yanı sıra, diğer göstergeler (ekonomik, sosyal, kültürel) açısından ele alınıp değerlendirilecektir. Erzincan ilinin sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi incelenirken; Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nce 1996 yılında yapılmış olan "**İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (1996)**"ndan yararlanılmıştır. DPT tarafından yapılan bu çalışmanın esasları kısa bir şekilde aşağıda özetlenmiştir:

Araştırmada, Aralık-1993'teki idari yapı esas alınmış ve 76 il kapsanmıştır. Kullanılan göstergeler 1990-1993 yıllarına ait olduğundan, bu tarihten sonra il olan, Karabük, Kilis, Yalova, Osmaniye ve Düzce 1993 idari yapısında bağlı buldukları iller içinde değerlendirilmiştir.

Çalışmada, gelişmişliğin mümkün olduğu kadar çok boyutunu hesaba katabilmek için, değişken sayısının güvenilir ve tutarlı veri bulunabildiği ölçüde geniş tutulmasına çalışılmıştır. Araştırmada kullanılan **Temel Bileşenler Analizi** yöntemi, birbiriyle bağımlı olan çok sayıda değişkenin kullanılmasına imkan verdiği için, belirli bir boyutu açıklayan birden fazla değişken kullanılmıştır. Değişkenler; belirli bir dönem içindeki gelişmeleri değil, belirli bir yıldaki mevcut durumu yansıtmaktadır. Dolayısıyla, yapılmış olan analiz bir kesit çalışması niteliğindedir. Araştırmaya, ülke genelinde 76 ilin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerini yansıttığı varsayılan ve gelişmişliğin neden ve/veya sonucu olarak ortaya çıkan 100'e yakın göstergenin çeşitli kurum ve kuruluşlardan temin edilmesi ile başlanmıştır. Bu aşamada göstergelerin tutarlılığı ve güvenilirliği konusunda yapılan ön inceleme ve değerlendirmeler sonunda, il ölçeğinde ancak 58 göstergenin kullanılabilir nitelikte olduğu görülmüştür.

Daha sonra, seçilmiş göstergeler, yardımcı veriler aracılığıyla oranlanarak, değişken haline getirilmiştir. Bu işlem yapılırken, illerin nüfus büyüklüğü etkisini ortadan kaldırmak için, verilerin tamamına yakın bir kısmı il nüfuslarıyla veya bu etkiyi ortadan kaldıracak çeşitli büyüklüklere bölünerek oransal hale getirilmiştir: Böylece, illerin gelişmişliğinin, yüzölçümleri ya da nüfuslarıyla orantılı olarak değil, büyük ölçüde fert başına düşen refah payı olarak değerlendirilmesi sağlanmıştır.

Gelişmişlik, kişiler üzerindeki etkileriyle beraber, ilin sosyo-ekonomik yapısını bir bütün olarak da ilgilendirmektedir. İl genelinde bir birikimi ve gelişme potansiyelini yansıtan

toplam büyüklüğü gösteren değerlerin, ortalama ya da fert başına düşen değerlere göre daha iyi bir gösterge olduğu ileri sürülebilir.

Diğer taraftan, illerin sahip oldukları nüfusun, sosyo ekonomik gelişmeden etkilenen önemli bir unsur olduğu da gözardı edilemez. Gelişme sürecinde, az gelişmiş yerleşim birimlerinden, ekonomik ve sosyal açıdan daha cazip durumda olan yerleşim birimlerine doğru nüfus hareketleri olmaktadır. Gelişmişlik farklılıklarından kaynaklanan nüfus hareketleri sonucu, az gelişmiş illerin nüfusu azalırken, ya da düşük oranlarda artarken, gelişmiş illerin nüfusunda önemli oranda artışlar olmaktadır. Kullanılan tüm değişkenlerin nüfusa oranlanıp, fert başına düşen değerler ölçeğinde kullanılması halinde, nüfusu oldukça fazla olan iller aleyhinde bir durum ortaya çıkmaktadır.

Bu nedenle göstergelerin duyarlılığını artırdığı durumlarda değişkenler, orantılı ya da fert başına düşen değerler olarak, bunun dışında ise iller itibariyle toplam mutlak büyüklükler olarak kullanılmış ve denge sağlanmaya çalışılmıştır. Böylece, bir taraftan nüfusu fazla olan illerin sırf bu nedenle üst sıralarda yer almaları önlenirken, diğer taraftan bu illerin aynı nedenle daha alt sıralarda yer almaları sakıncası giderilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen illerin sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamaları incelenirken, bu husus önemle dikkate alınması gerekmektedir.

Araştırmada kullanılan sosyal göstergeler (demografik, istihdam, eğitim, sağlık, altyapı ve diğer refah göstergeleri) ve ekonomik göstergelere (imalat sanayii, inşaat, tarım ve mali göstergeler) ilişkin değişkenler ile Erzincan, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye'nin sahip olduğu değerler Tablo 58'de verilmektedir.

TABLO 58: ARAŞTIRMADA KULLANILAN DEĞİŞKENLER ERZİNCAN, BÖLGE VE TÜRKİYE DEĞERLERİ

YIL	No.	DEĞİŞKENLER	BİRİM	Türkiye	D.Anadolu B.	Erzincan
		DEMOGRAFİK GÖSTERGELER				
1994	1.	Toplam Nüfus	Kişi	60.576.000	5.405.194	293.033
1990	2.	Şehirleşme Oranı	Yüzde	59.01	42.57	48.17
1985-90	3.	Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı	Binde	21.71	4.58	-0.55
1990	4.	Nüfus Yoğunluğu	Kişi/Km ²	73	37	25
1985-90	5.	Yıllık Net Göç Oranı	Binde	0.00	-90.92	-85.34
1990	6.	Doğurganlık Oranı	Binde	2.65	4.20	2.12
1990	7.	Ortalama Hançalkı Büyüklüğü	Kişi	4.97	7.02	5.50
		İSTİHDAM GÖSTERGELERİ				
1990	8.	Tarım İşkolunda Çalışanların Toplam İstih. Oranı	Yüzde	53.66	71.93	62.24
1990	9.	Sanayi İşkolunda Çalışanların Toplam İstih. Oranı	Yüzde	12.80	3.98	5.44
1990	10.	Ticaret İşkolunda Çalışanların Toplam İstih. Oranı	Yüzde	7.93	3.67	4.58
1990	11.	Mali Kur. İşkolunda Çalışanların Top. İstih. Oranı	Yüzde	2.32	0.64	1.08
1990	12.	Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	Yüzde	38.45	23.47	32.30
1990	13.	Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstih. Oranı	Yüzde	6.37	2.10	2.62
1990	14.	İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	Yüzde	1.34	0.36	0.48
		EĞİTİM GÖSTERGELERİ				
1990	15.	Okur-Yazar Nüfus Oranı	Yüzde	80.46	68.16	80.79
1990	16.	Okur-Yazar Kadın Nüf. Top. Kadın Nüfusa Oranı	Yüzde	71.95	54.89	71.35
1990	17.	Üniversite Bitirenlerin Okul Bitirenlere Oranı	Yüzde	4.72	3.33	3.39
1994-95	18.	İlkokullar Okullaşma Oranı	Yüzde	97.10	93.69	91.29
1994-95	19.	Ortaokullar Okullaşma Oranı	Yüzde	68.65	48.84	64.88
1994-95	20.	Liseler Okullaşma Oranı	Yüzde	46.52	33.37	34.87
		SAĞLIK GÖSTERGELERİ				
1990	21.	Bebek Ölümleri Oranı	Binde	67	74	65
1994	22.	Onbin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	Adet	10.87	6.31	5.94
1994	23.	Onbin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	Adet	1.89	0.69	0.58
1994	24.	Onbin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	Adet	2.36	1.00	1.06
1994	25.	Onbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	H.Yatağı	21.9	13.9	20.1
		SANAYİ GÖSTERGELERİ				
1995	26.	Organize Sanayi Bölgesi Parsel Sayısı	Parsel	5.893	427	38
1993	27.	İmalat Sanayi İşyeri Sayısı	Adet	10.541	142	13
1993	28.	İmalat Sanayi Yıllık Çalışanlar Ortalama Sayısı	Adet	978.983	20.464	1.787
1993	29.	İmalat Sanayi Kurulu Güç Kapasite Miktarı	Bey. Gücü	13.203.135	269.035	17.215
1993	30.	Fert Başına İmalat Sanayi Elektrik Tüketimi	Kws	426	92	46
1993	31.	Fert Başına İmalat Sanayi Katma Değeri	TL	7.596.132	1.044.391	1.506.497
		TARIM GÖSTERGELERİ				
1993	32.	Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri	TL	18.206.054	14.151.309	22.327.563
1993	33.	Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı	Yüzde	100.00	10.004	0.780
		İNŞAAT GÖSTERGELERİ				
1991-95	34.	Daire Sayısı	Adet	1.257.838	42.595	2.795
1991-95	35.	Şehirsel Nüfus Başına Konut Alanı	M ²	1.8470	0.8928	0.8878
		MALİ GÖSTERGELER				
1993	36.	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Payı	Yüzde	100.00	4.191	0.278
1993	37.	Fert Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	TL	33.313.730	15.394.170	18.696.584
1993	38.	Banka Şube Sayısı	Adet	6.242	300	25
1993	39.	Fert Başına Banka Mevduatı	TL	8.680.341	1.932.666	3.876.768
1993	40.	Toplam Banka Mevduatı İçindeki Payı	Yüzde	100	2.019	0.222
1993	41.	Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı	Yüzde	100	1.3394	0.2129
1993	42.	Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Kredi Miktarı	TL	2.458.512	533.009	858.602
1993	43.	Fert Başına Sınai, Ticari ve Turizm Kredi Miktarı	TL	4.928.894	332.635	490.864
1992	44.	Fert Başına Belediye Giderleri	TL	451.613	162.728	224.190
1993	45.	Fert Başına Genel Bütçe Gelirleri	TL	4.538.987	934.656	982.589
1993	46.	Fert Başına Gelir ve Kurumlar Vergisi Miktarı	TL	2.387.023	753.109	732.492
1990-94	47.	Fert Başına Kamu Yatırımları Miktarı	TL	2.232.243	2.258.141	4.609.966
1991-94	48.	Fert Başına Teşvik Belgelili Yatırım Tutarı	TL	2.214.445	696.447	687.596
1993-94	49.	Fert Başına İhracat Miktarı	S	273.12	21.93	1.84
1993-94	50.	Fert Başına İthalat Miktarı	S	323.97	4.40	4.84
		ALTYAPI GÖSTERGELERİ				
1994	51.	Kırsal Yerleşmelerde Asfalt Yol Oranı	Yüzde	22.89	15.90	23.12
1994	52.	Yeterli İçmesuyu Götürülen Nüfus Oranı	Yüzde	74.79	70.86	87.81
1994	53.	TCK Asfalt Yol Oranı	Yüzde	83.41	66.87	62.91
		DİĞER REFAH GÖSTERGELERİ				
1994	54.	Onbin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	Adet	472	170	308
1994	55.	Onbin Kişiye Düşen Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	Adet	628	241	410
1994	56.	Fert Başına Elektrik Tüketim Miktarı	Kws	999	337	403
1994	57.	Fert Başına Telefon Kontör Değeri	Adet	864	409	544
1994	58.	Onbin Kişiye Düşen Faks Sayısı	Adet	14.52	370	9.49

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, ekonomik ve sosyal yapıları temsil eden 58 değişkenin ortak bileşkesi olarak ve temel bileşenler çözümlenmesiyle ortaya çıkarılan temel bileşen değerleri esas alınarak oluşturulmuştur. Bu oluşum sonucunda, Tablo 58'de yer alan, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve sıralamaya esas teşkil eden endeks değerleri elde edilmiştir.

Tablo analiz edilmeden önce, en çok gelişme gösteren ilden, en az gelişmiş ile göre yapılan sıralamayı belirleyen bazı önemli unsurlara değinilmesi, yapılacak değerlendirmelerin daha sağlıklı olmasını sağlayacaktır.

DPT tarafından yapılan araştırmanın genel çerçevesini, kullanılan 58 adet sosyo-ekonomik değişken oluşturmaktadır. Doğal olarak, söz konusu değişkenler ve kullanılış biçimleri, sonuçlar üzerinde büyük ölçüde etkili olmaktadır. Diğer bir deyişle, nihai sıralamalarda, değişkenlerin kullanılış tarzına ve ağırlıklarına göre, çok küçük boyutlarda esnemeler olabilmektedir. Bu kapsamda, sonuçlar üzerinde "esneklik etkisi" olan değişkenlerin değerlendirilmesi ve yorumlanması açısından başlıca unsurların belirtilmesi yararlı olacaktır.

Araştırma kullanılan değişkenlerin büyük bir çoğunluğu, "fert başına düşen" değerleri yansıtmaktadır. Dolayısıyla ekonomik ve sosyal göstergelerin il toplam nüfusuna oranını ifade eden "fert başına düşen" değerler, illerin sıralamadaki konumlarını belirleyen temel etken niteliğindedir.

Diğer taraftan, söz konusu belirleyicilik faktörü, il toplam nüfusunun ya da sosyo-ekonomik göstergelerin mutlak büyüklüğü ile ilgili değildir. Toplam nüfus büyüklükleri birbirine yakın olan illerin sıralamadaki konumları çok farklı olabilmektedir. Bunun yanında, nüfus büyüklükleri düşük düzeyde bulunan bazı illerin sıralamada oldukça üst sıralarda yer aldıkları da görülebilmektedir.

İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasını ve endeks değerlerini belirleyen temel faktörler, illerin sahip oldukları nüfus büyüklüğü, yüzölçümü, ya da şehirleşme oranı gibi birtakım yüzeysel büyüklükler değildir. Sıralamayı belirleyen başlıca faktörler, illerdeki demografi yapının, işgücü talebinin, eğitim ve sağlık hizmetlerinin, fiziki ve sosyal altyapı olanaklarının, üretim seviyesinin ve her şeyden önemlisi gelir düzeyinin, il nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamada sağladıkları başarı olmaktadır. Başka bir anlatımla, illerin sahip olduğu nüfus büyüklüğü, iktisadi ve sosyal faaliyetlerin

dinamizmi ile birebir orantılı değildir. Nitekim, ilk bakışta sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında üst sıralarda yer alan illerin, sıralamadaki yeri ile nüfusu arasında doğru orantı gözlene de, bu durumun genelleştirilmesi mümkün değildir. Buradan bir sonuç çıkarılması gerekirse, denilebilir ki, nüfusu büyük olduğu halde alt sıralarda yer alan illerde, iktisadi yaşama katılım düzeyi düşüktür.

Sıralama değerlendirilirken dikkat edilmesi gereken diğer bir unsur ise, ülke idari bölünüşündeki temel yönetim birimi olan "il" tanımıyla ilgilidir. Zira iller genellikle il merkezleriyle özdeşleştirilmektedir. Araştırmada analiz konusu olan "il" ülke merkezi idare bölümlerinin en büyüğü olan ve ilin merkez ve diğer ilçelerini kapsayan yerleşim birimidir.

İlçeler ise, genellikle bağlı buldukları il merkezinin etki alanında bulunmaktadır. İl merkezinde meydana gelen gelişme, kademeli bir etki alanı hiyerarşisi içinde, belirli oranlarda ilçelere de yansımaktadır. Nitekim, sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksi itibarıyla, il idari sınırları içerisindeki ilçelerden, kademeli bir şekilde artan değerlerle il merkezi düzeyine gelmesi genel bir durumdur. Ancak, bu genellemenin de tüm iller için yapılması mümkün değildir.

Araştırma sonucunda elde edilen, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması, ülke genelinde tüm kesimlerce kabul edilen ancak arzu edilmeyen bir durum olan, mekansal düzeyde sosyo-ekonomik gelişmişlik farklılıklarını analitik ve sayısal olarak ortaya koymaktadır. Tablo 59'dan da görüleceği gibi, Erzincan ili sosyo ekonomik gelişmişlik sıralamasında **-0.369077** endeks değeri ile 76 il içerisinde **47. sırada** yer almaktadır. İlin ekonomik ve sosyal göstergeleri Türkiye ortalamasına göre negatif değerler taşımaktadır.

Tablo 59'da DPT tarafından yapılan çalışma sonucunda ortaya çıkan, illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması ve endeks değerleri verilmektedir.

TABLO 59: İLLERİN SOSYO – EKONOMİK GELİŞİMİŞLİK SIRALAMASI

SIRA NO	İL ADI	ENDEKS	SIRA NO	İL ADI	ENDEKS
1.	İSTANBUL	4.879015	39.	AMASYA	-0.193947
2.	ANKARA	3.324472	40.	KARAMAN	-0.225250
3.	İZMİR	2.707983	41.	AFYON	-0.228109
4.	KOCAELİ	1.745641	42.	NİĞDE	-0.280378
5.	BURSA	1.561681	43.	KASTAMONU	-0.331970
6.	ESKİŞEHİR	1.010243	44.	ÇORUM	-0.338263
7.	ANTALYA	0.979019	45.	GİRESUN	-0.342129
8.	TEKİRDAĞ	0.912105	46.	ARTVİN	-0.361540
9.	ADANA	0.825002	47.	ERZİNCAN	-0.369077
10.	İÇEL	0.692054	48.	SİVAS	-0.408015
11.	MUĞLA	0.625896	49.	AKSARAY	-0.449240
12.	AYDIN	0.572214	50.	KAHRAMANMARAŞ	-0.450686
13.	BALIKESİR	0.566499	51.	BARTIN	-0.472164
14.	KIRKLARELİ	0.554468	52.	TOKAT	-0.481332
15.	KAYSERİ	0.530593	53.	ÇANKIRI	-0.506919
16.	DENİZLİ	0.501473	54.	SİNOP	-0.512526
17.	BİLECİK	0.474944	55.	ORDU	-0.535689
18.	EDİRNE	0.408019	56.	ERZURUM	-0.550649
19.	ZONGULDAK	0.362269	57.	DİYARBAKIR	-0.614462
20.	ÇANAKKALE	0.351583	58.	YOZGAT	-0.639394
21.	İSPARTA	0.337425	59.	ŞANLIURFA	-0.657586
22.	MANİSA	0.308470	60.	TUNCELİ	-0.694920
23.	UŞAK	0.249609	61.	ADİYAMAN	-0.752853
24.	KONYA	0.220072	62.	KARS	-0.754675
25.	GAZİANTEP	0.199953	63.	GÜMÜŞHANE	-0.783385
26.	HATAY	0.189559	64.	BAYBURT	-0.798578
27.	SAKARYA	0.154779	65.	BATMAN	-0.869404
28.	BOLU	0.147192	66.	MARDİN	-0.916083
29.	BURDUR	0.144998	67.	VAN	-0.955459
30.	KIRIKKALE	0.141061	68.	SİİRT	-0.970848
31.	KÜTAHYA	0.093397	69.	İĞDIR	-0.980015
32.	NEVŞEHİR	0.006389	70.	HAKKARİ	-1.053626
33.	ELAZIĞ	-0.024586	71.	BİTLİS	-1.056951
34.	TRABZON	-0.034803	72.	ARDAĞAN	-1.057505
35.	SAMSUN	-0.042239	73.	BİNGÖL	-1.060746
36.	KİRŞEHİR	-0.116527	74.	AĞRI	-1.134534
37.	RİZE	-0.122267	75.	ŞIRNAK	-1.224524
38.	MALATYA	-0.179552	76.	MUŞ	-1.244671

DPT tarafından yapılan "İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması" nda iller ayrıca, kademeli gruplar halinde belirlenerek (eşdeğer gelişmişlik seviyesine sahip iller belirlenerek ülke genelinde homojen alanlar saptanarak) analizi yapılmıştır.

Araştırmada; çözümlenmeler ve değerlendirmeler sonucunda ülke; farklı gelişmişlik düzeylerinde 5 ayrı gruba ayrılmıştır.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik kriterine göre ayrımı yapılan il gruplarının analizinde; değişkenlerin ait oldukları yıl ve parasal büyüklüklerin cari değerleri gözönüne alınarak, genellikle ülke ortalamasına göre aldıkları değerler ve oransal büyüklükler, karşılaştırmalar yoluyla değerlendirilmiştir.

Yapılan analiz sonucunda, Erzincan ili sosyo-ekonomik gelişmişlik endeks değerleri, diğer iller ile karşılaştırıldığında, Erzincan **dördüncü derecede** gelişmiş iller grubu içerisinde yer almıştır.

Tablo 60'dan da görüleceği üzere, dördüncü derecede gelişmişlik grubu içinde Erzincan ili ile birlikte 17 il bulunmaktadır.

TABLO 60: GELİŞMİŞLİK ENDEKSİNE GÖRE KADEMELİ İL GRUPLARI

1.DERECEDE GELİŞMİŞ İLLER	2.DERECEDE GELİŞMİŞ İLLER	3.DERECEDE GELİŞMİŞ İLLER	4.DERECEDE GELİŞMİŞ İLLER	5.DERECEDE GELİŞMİŞ İLLER
1. İstanbul	1. Eskişehir	1. Bilecik	1. Kastamonu	1. Tunceli
2. Ankara	2. Antalya	2. Edirne	2. Çorum	2. Adıyaman
3. İzmir	3. Tekirdağ	3. Zonguldak	3. Giresun	3. Kars
4. Kocaeli	4. Adana	4. Çanakkale	4. Artvin	4. Gümüşhane
5. Bursa	5. İçel	5. Isparta	5. Erzincan	5. Bayburt
	6. Muğla	6. Manisa	6. Sivas	6. Batman
	7. Aydın	7. Uşak	7. Aksaray	7. Mardin
	8. Balıkesir	8. Konya	8. Kahramanmaraş	8. Van
	9. Kırklareli	9. Gaziantep	9. Bartın	9. Siirt
	10. Kayseri	10. Hatay	10. Tokat	10. Iğdır
	11. Denizli	11. Sakarya	11. Çankırı	11. Hakkari
		12. Bolu	12. Sinop	12. Bitlis
		13. Burdur	13. Ordu	13. Ardahan
		14. Kırıkkale	14. Erzurum	14. Bingöl
		15. Kütahya	15. Diyarbakır	15. Ağrı
		16. Nevşehir	16. Yozgat	16. Şırnak
		17. Elazığ	17. Şanlıurfa	17. Muş
		18. Trabzon		
		19. Samsun		
		20. Kırşehir		
		21. Rize		
		22. Malatya		
		23. Amasya		
		24. Karaman		
		25. Afyon		
		26. Niğde		

Dördüncü derecede gelişmiş iller grubu içerisinde yer alan illerin sahip oldukları tipik özellikler şöyle sıralanmaktadır.

- Grupta yer alan illerin tamamı göç vermektedir. Nüfus artış hızı ve yoğunluğu ülke ortalamasının altında, doğurganlık oranı ve ortalama hane halkı büyüklüğü ülke ortalamasının üstünde seyretmektedir.
- Grubu oluşturan illerdeki nüfusun önemli bir bölümü geçimini tarımdan sağlamaktadır. Toplam istihdamın %73'ü tarım sektöründe çalışmakta, buna karşılık istihdamın ancak %5.4'ü sanayi sektöründe çalışmaktadır. Erzincan ili için; tarım sektöründe çalışanların oranı %62.24, sanayi sektöründe çalışanların oranı %5.44'dir.
- İstihdamın büyük bir kısmı tarım ağırlıklı olmasına karşın, kırsal nüfus başına düşen tarımsal ürünler üretimi, ülke ortalamasının altındadır. Bunun başlıca nedeni, tarımsal verimliliğin düşük olmasıdır. Tarım sektöründe önemli ölçüde gizli işsizlik yaşanmaktadır. Erzincan ili tarımsal hasılasının, ülke tarımsal hasılası içindeki payı binde 8 gibi çok düşük bir düzeydedir.
- Orta ve büyük ölçekli üretim yapan imalat sanayi tesislerinin ancak %5'i bu gruptadır.
- Temel sosyal göstergelerden, okur-yazar oranı nispi olarak düşüktür. Benzer şekilde, kadın nüfusun okur-yazarlık oranıyla beraber, okullaşma oranları da düşüktür. Ülke genelindeki okur-yazar nüfus oranı %80.5, grubu oluşturan illerde ortalama %72, Erzincan ilinde ise %80.79'dır.
- Dördüncü derecede gelişmiş iller grubunun GSYİH'dan aldığı pay %9.6 düzeyindedir. Dolayısıyla kişi başına düşen GSYİH değeri ülke genelinden düşüktür. Fert başına düşen GSYİH değeri ülke genel seviyesinin yaklaşık yarısı kadardır.
- Grubu oluşturan illerde gelirin düşük olması nedeniyle, tasarruf ve kredi imkanları yeterli düzeyde değildir. Toplam banka mevduatı içindeki payı %4.9 iken, toplam banka kredileri içindeki payı %5.4'tür. Kişi başına mevduat, ülke

genelinde 100 olarak kabul edildiğinde, bu rakamın grupta 29 düzeyinde olduğu görülmektedir.

- Bu gruptaki iller genel olarak üçüncü derecede gelişmiş iller grubundaki illerin çevresinde yer almaktadır. Üçüncü grupta bulunan illerin çoğunluğu, son dönemlerde imalat sanayi faaliyetlerine dayalı olarak hızlı bir gelişme sürecine girmişlerdir. Nitekim, ülke genelinde mekansal gelişmenin “sıçrama”lardan ziyade “yayıma” dinamikleri ile şekillendiği göz önünde bulundurulduğunda, dördüncü derecede gelişmiş iller grubunun “gelişme eşiğinde” olduğu söylenebilir. Bu açıdan Erzincan ili ele alındığında, ilin üçüncü derecede gelişmiş illerden Elazığ ve Malatya illerine komşu olduğu görülmektedir.

Erzincan ilinin gelişmişlik düzeyi ilçeler itibariyle değerlendirildiğinde ise, Merkez ilçenin, Türkiye genelinde incelenen 858 ilçe içerisinde 111. sırada, il içerisinde ise birinci sırada yer aldığı görülmektedir. Yine, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması açısından Kemaliye ilçesi Türkiye genelinde 375. sırada yer alırken il içerisinde 2. sırada, Üzümlü ilçesinin ise Türkiye genelinde 413. sırada, il içerisinde 3. sırada olduğu dikkat çekmektedir. Otlukbeli ilçesi ise il içerisinde son sırada yer alırken, Türkiye genelinde 614. sırada bulunmaktadır. Erzincan ilinin ilçeler itibariyle gelişmişlik sıralaması Tablo 61’de verilmiştir.

TABLO 61: İLÇELER İTİBARIYLA GELİŞMİŞLİK SIRALAMASI

İlçe Adı	858 İlçe İçinde Gelişmişlik Sırası	İl İçinde Gelişmişlik Sırası
Merkez	111	1
Kemaliye	375	2
Üzümlü	413	3
Tercan	455	4
Refahiye	521	5
İliç	529	6
Kemah	558	7
Çayırlı	595	8
Otlukbeli	614	9

5. YÖRENİN EKONOMİK GELİŞME YÖNÜNDEN ANALİZİ

Bir şehrin yatırımcılar için çekim merkezi olması ülke ve bölgenin gelişmişliği yanında, kendi özel konum ve koşullarına da bağlıdır. Şehirlerin bünyesinde zaman içerisinde meydana gelen değişmelerin bir kısmı kendiliğinden oluşan etkilerle, bir kısmı da yönlendirici etkilerle ortaya çıkmaktadır.

Bazı şehirler kamunun özel desteğine rağmen yeterli bir gelişme performansı gösteremezken, bazı şehirler de kendi iç dinamikleri ile bu gelişme başarısını gösterebilmektedir. Gelişme dinamiğini oluşturan bu unsurlar genel olarak **doğal altyapı, maddi altyapı, kurumsal altyapı ve beşeri altyapıdan** oluşmaktadır. Söz konusu altyapılar birbirlerini tamamlayarak geliştiği ölçüde sosyo-ekonomik düzeyi artan bir şehirden söz edilebilir. Bunu başaramayan şehirler Türkiye’de de olduğu gibi ekonomik gerileme içerisine düşmektedirler.

Söz konusu sosyo-ekonomik gelişmenin büyüklük, yoğunluk ve nitelikleri bir yandan şehrin sahip olduğu nüfus, altyapı ve üstyapı donatımlarına, diğer yandan da bunlar arasındaki bileşim, etkileşim ağı, firmalar arası ileri ve geri bağlantılar ile yerleşim yeri faktörlerine bağlı bulunmaktadır. Dolayısıyla, devlet yatırımlarının dışsal etkileri, belediyelerin kent planlaması, meslek kuruluşlarının uyarıcı ve yönlendirici faaliyetleri bir bütün olarak şehirlerin sosyo-ekonomik düzeyini şekillendirmektedir.

Bir şehrin kurulduğu yerin su kaynakları, deniz, arazi yapısı, orman, maden kaynakları, iklim gibi doğal unsurları doğal altyapıyı; bünyesinde bulundurduğu sosyal sabit sermayeyi ifade eden enerji, yol, ulaşım, haberleşme alanlarındaki yatırımlar, donatımlar ve araçlar, kamusal yönetim, eğitim, sağlık ve sosyal hizmetler alanındaki bina ve donatımlar maddi altyapıyı; merkezi ve yerel kamu yönetimlerinin, güvenlikle ilgili hizmetlerin, sendika, dernek ve gönüllü kuruluşların her türlü iktisadi faaliyete ilişkin örgütlenme biçimleri ile toplumsal davranışları belirleyen her türlü düzenlemeleri kurumsal altyapıyı; işgücünün eğitim düzeyi ile birlikte şehirdeki eğitim, araştırma, kültür ve spor kurumlarının miktar ve kalitesi ise beşeri altyapıyı oluşturmaktadır.

Bir şehrin cazibe merkezi olmasının temel unsurları aşağıdaki gibi sıralanabilir.

- 1. Gelişme mutlaka teknolojik ve örgütsel alanda yeniliklerle birlikte yürütülmelidir.**
- 2. Ulaşımı artırıcı ve yerleşimi kolaylaştırıcı kamusal faaliyetlere süreklilik kazandırılmalıdır.**
- 3. Su ve kanalizasyon dahil, sağlığı koruma hizmetlerinin gecikmesiz artırılması gerekmektedir.**
- 4. İş hayatı, eğitim ve sosyal yaşamla ilgili gereksinimlerin kaliteli bir şekilde sunulması gerekmektedir. Bu olanaklar kaliteli işgücünü ve dış sermayeyi çekmede önemli unsurlardır.**
- 5. Şehrin bitişik kent veya yerleşim alanlarıyla, ülkenin diğer bölgeleriyle ve yabancı ülkelerle mal ve hizmet alışverişlerini çoğaltıcı çabalara özel bir önem verilmelidir. Bir şehrin dış ilişkilerinin artması kendi içindeki sanayiye ve yan sanayileri uyarıcı ve dolayısıyla gelir akımlarını çoğaltıcı bir etkiye sahip bulunmaktadır.**
- 6. Güvenlik altyapısını geliştirici çabalara özel bir önem verilmelidir.**
- 7. Ulusal ve uluslararası ekonomik sistemde ortaya çıkan değişmelerin izlenmesi gerekmektedir. Bu izleme şehir ekonomisinde yönlendirici etkisi olabilecek kurum ve kuruluşlar aracılığı ile gerçekleştirilebilecektir.**

Yöre ekonomilerine en büyük katma değeri sağlayabilecek olan sektör sanayi sektörü olduğu için, yörelerin gelişme dinamiğinde sanayileşme çok özel bir yer almaktadır. Doğal kaynak potansiyeline dayalı sanayi yatırımları dışındaki sermaye yatırımları kuruluş yeri olarak yukarıda bahsedilen altyapı unsurlarının tatmin edici olduğu yöreleri tercih etmektedirler. Genellikle de ticaret ve hizmet sektörlerinin gelişimi sanayiden gelen katma değerlerle sağlanmaktadır.

Sonuç olarak; doğal, maddi, kurumsal ve beşeri altyapı bakımından yeterli, ileri-geri bağlantıları olan ve yeni kurulacak tesislere bu anlamda olanak hazırlayan kuruluşların bulunduğu şehirler gelişme potansiyeli taşımaktadır.

Bu değerlendirmeler ışığında Erzincan ilinin ekonomik gelişme yönünden analizi aşağıda verilmiştir.

5.1. Mevcut Durum

Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Erzincan ili değerlendirilirken, daha önceki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olan ve bir bölgeye yatırım kararı alırken doğrudan ve dolaylı olarak etkili olan unsurlar ortaya konulmuş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi için alınması gerekli önlemler belirtilmiştir.

5.1.1. Coğrafi Durum

Erzincan ili Doğu Anadolu Bölgesi'nin batı bölümünün Yukarı Fırat Havzası'nda yer alır. İlin yüzölçümü 11.903 km² olup, Türkiye topraklarının yaklaşık %1.5'ini kaplar.

Erzincan ili genellikle dağlar (%60) ve platolarla kaplıdır. Güneybatıdan Munzur, kuzeybatıdan Refahiye dağları il alanına girer. Doğudan batıya doğru uzanan Karasu ve Kop dağları il alanını derinlemesine aralarında geniş düzlükler bırakacak şekilde böler. İlde ovalar (Erzincan, Miyadin, Pekiç), doğu batı ve kuzey güney doğrultusunda uzanan dağ sıraları arasındaki çöküntü alanlarında sıralanır. İlde bulunan Karasu ırmağı, Fırat'ın en önemli kollarından birisidir

Doğu Anadolu ve İç Anadolu iklimleri arasında bir "geçiş" niteliği taşıyan Erzincan iklimi; Doğu Anadolu Bölgesi basınç kuşaklarına, ilin yüzey şekilleri ve yükseltilerine göre yer yer farklılıklar gösterir. İl karasal iklim özelliğine sahiptir. Bölgede yer alan Elazığ ve Malatya dışındaki diğer tüm illerden daha ılıman bir iklimi vardır.

İl doğal bitki örtüsü yönünden oldukça yoksundur. Ormanlar seyrek ve ortadan kalkmıştır. İl topraklarının %76'sı erozyona maruz durumdadır. Erzincan ili birinci derecede deprem kuşağındadır.

5.1.2. Demografik Durum

Erzincan ili nüfusu (1997 Genel Nüfus Tespiti sonuçlarına göre) 280.118 olup, bölgenin %4.99'unu ve Türkiye nüfusunun %0.45 gibi çok düşük bir kısmını oluşturmaktadır. İl nüfus artış hızının sayım yılları itibarıyla, bölge ve Türkiye genel nüfus artışının altında kaldığı ve son sayım yıllarında ise negatif değerler aldığı dikkati çekmektedir. İlin son sayım yılında nüfus artış hızı binde -9.29 olarak gerçekleşmiştir.

1997 Genel Nüfus Tespit sonuçlarına göre, il nüfusunun %56.7'si şehirlerde, %43.7'si de kırsal kesimde yaşamakta olup, ilin en yoğun olduğu ilçeler ise Merkez ve Üzümlü ilçeleridir. İldeki bu kentleşme oranı, Türkiye'deki ortalama kentleşme oranının (%65) altında kalmaktadır.

Erzincan ili net göç açığı veren bir ildir. İldeki bu göçün temel nedeni deprem ve yeterli iş imkanlarının yaratılamamasıdır.

1990 Genel Nüfus Sayım sonuçlarına göre ildeki 12 yaş ve üstü faal nüfus 135.623 kişi olup, toplam il nüfusunun %45.3'ünü oluşturmaktadır. İldeki iktisaden faal nüfusun tarımdaki payı %62.2 olup, ülke ortalamasının (%53.7) üzerinde bir değerdir. İl imalat sanayinde çalışanların (%4.7) oranı Türkiye ortalamasının (%11.9) altında kalmaktadır.

5.1.3. Altyapı İmkanları

Erzincan ili gerek teknik altyapı (ulaşım, haberleşme, enerji ve sulama) açısından, gerekse sosyal altyapı (eğitim, sağlık ve kültür) açısından incelenirse; daha öncede belirtildiği gibi, İl sınırları içerisinde en önemli karayolu uluslararası E-80 transit karayoludur. İl doğu-batı yönünde uluslararası karayoluyla Erzurum ve Sivas illerine, kuzeyde standart karayolu ile Karadeniz'e, güneyde ise Pülümür-Tunceli üzerinden güney illerine bağlantılıdır. İlde Kemah-İliç karayolu projesi devam etmektedir. Proje tamamlandığında ilin doğu-batı yönünde uluslararası E-80 karayoluna alternatif bir hat oluşturacaktır.

İlde hava ulaşımı bulunmakta olup, Ankara'dan İstanbul-İzmir-Antalya bağlantılı olarak haftanın dört günü tarifeli uçak seferleri yapılmaktadır. İl dahilinde 243 km demiryolu mevcut olup, yolcu ulaşımı Kars-Haydarpaşa-Kars bağlantılı Doğu Ekspresi ile sağlanmaktadır.

İl genelinde 531 köyün tamamına ve 356 köy altı yerleşim biriminde elektrik bulunmaktadır.

Sosyal altyapı bakımından Erzincan ili incelendiğinde ise, eğitim açısından Doğu Anadolu Bölgesi (%68.16) ve Türkiye geneline (%80.46) göre üst düzeydedir. İlde 6

yaş ve üzeri nüfus içinde okuma-yazma bilenlerin oranı %80.79'dur. İlde üniversite bulunmamakta birlikte, Atatürk Üniversitesine bağlı Hukuk ve Eğitim fakülteleri ve 3'ü merkez ilçede ve Refahiye, Kemaliye, Tercan ilçelerinde birer tane olmak üzere toplam 6 meslek yüksekokulda eğitim yapılmaktadır.

1998 yılı itibariyle ilde 9 hastane bulunmakta ve bu hastanelerde fiili 475 doktor görev yapmaktadır. İlde yatak başına düşen nüfus 453 olup, bu rakam Türkiye genelinin üzerinde, bölgenin ise altındadır.

Erzincan ili kamu yatırım harcamalarının gelişimine bakıldığında, DPT'nin 1998 yılı fiyatlarıyla geriye dönük olarak yaptığı hesaplamalarda, Erzincan ili kamu yatırım harcamalarının 1996 yılında en düşük ve 1995 yılında ise en yüksek değerleri aldığı görülmektedir.

1990-1997 döneminde Erzincan ili kamu yatırım harcamaları tutarı, Doğu Anadolu Bölgesi, Kalkınmada Öncelikli Yörelere (KÖY) ve Türkiye içindeki yeri Tablo 62'de verilmektedir.

TABLO 62: KAMU YATIRIM HARCAMALARININ GELİŞİMİ

Yıllar	Harcama Tutarı (Milyon TL)				Pay (%)		
	Türkiye (1)	D.Anadolu Böl. (2)	K.Ö.Y. (3)	Erzincan (4)	(4)/(1)	(4)/(2)	(4)/(3)
1990	2.401.441.898	78.435.909	366.429.475	4.535.565	0.19	5.78	1.24
1991	2.385.485.616	67.325.382	273.374.414	4.327.607	0.18	6.43	1.58
1992	2.417.654.722	69.679.452	295.809.991	3.957.826	0.16	5.68	1.34
1993	2.481.152.455	84.367.536	220.484.566	15.735.057	0.63	18.65	7.14
1994	1.596.604.050	44.429.480	123.350.611	8.437.453	0.53	18.99	6.84
1995	1.320.520.899	71.819.137	173.425.188	21.205.614	1.61	29.53	12.23
1996	1.661.411.926	71.591.539	249.761.427	2.267.495	0.14	3.17	0.91
1997	2.097.564.915	83.372.275	276.646.892	4.012.943	0.19	4.81	1.45
1990-1997 Toplam	16.361.836.481	571.020.710	1.979.282.564	64.479.560	0.39	11.29	3.26

KAYNAK: DPT, İller ve Bölgeler İtibariyle Çeşitli Göstergeler, Şubat 1999

İlde yapılan kamu yatırım harcamalarının Doğu Anadolu Bölgesi, KÖY ve Türkiye içindeki yeri (1998 yılı fiyatlarıyla) incelendiğinde, ilde 1990-1997 dönemi itibariyle (1993, 1994 ve 1995 yılı hariç) yaklaşık 2.2 ile 4.5 Trilyon TL arasında gerçekleştiği görülmektedir. İl kamu yatırım harcamalarının 1995 yılında 21.2 Trilyon TL, 1993 yılında 15.7 Trilyon TL ve 1994 yılında ise 8.4 Trilyon TL olarak en yüksek değerler aldığı dikkati çekmektedir. İl kamu yatırım harcamaları 1990-1997 toplamı içinde, Doğu Anadolu Bölgesi illerine yönelik yapılan toplam harcamaların %11.29'unu, KÖY illerine yönelik toplam harcamaların %3.26'sını oluştururken, Türkiye genelinin ise %0.39'unu oluşturduğu görülmektedir.

1990-1997 döneminde yapılan kamu yatırım harcamaları toplamının büyüklüğü açısından değerlendirildiğinde, Erzincan ili Türkiye geneli içerisinde 22. sırada yer alırken, Doğu Anadolu Bölgesi illeri (14 il) içerisinde ise 3. sırada yer almaktadır.

1997 yılı itibariyle ilde kişi başına yatırım harcaması 14.3 Milyon TL olarak gerçekleşirken, Doğu Anadolu Bölgesi'nde 14.8 Milyon TL, Türkiye genelinde ise 12.7 Milyon TL olmuştur. Erzincan ili kişi başına kamu yatırım harcaması bakımından Türkiye genelinde 24. sırada yer alırken, Doğu Anadolu Bölgesi içinde 5. sırada yer almaktadır.

5.1.4. Tarımsal Yapı ve Hayvancılık

Tarımsal üretim açısından ikili bir yapı gösteren Erzincan'da, zengin ova bölgelerinde bitkisel üretim çeşitlilik göstermektedir. Ovaları çevreleyen dağlık ve sulama olanaklarından yoksun olan yörelerde ekilen başlıca ürünler, buğday ve arpadır. Bu yörelerde yer alan geniş çayır ve meralar, hayvancılığın yer yer ön plana geçmesine yol açmaktadır. Erzincan ilinin tarım açısından en zengin yöresi Erzincan Ovası'dır.

İl arazisinin kullanımına göre, %17.0'ı tarım alanı, %8.9'u orman ve fundalık alan, %38.2'si çayır-mera, %36.0'ı tarım dışı araziden oluşmaktadır. İl topraklarının üçtebirinden fazlasının tarım dışı alanlardan oluştuğu dikkati çekmektedir. İlde kullanılan tarım arazisinin büyük bir bölümü tarla alanı olarak kullanılmaktadır.

İlde yapılan bitkisel üretimin değer (1998 yılı itibariyle) olarak %61'e yakın bir kısmı tarla grubu ürünlerden oluşmaktadır. Bu anılan grup içinde de tahılların (%40) ve endüstri bitkilerin (şeker pancarı) (%37) önemli oranda pay aldığı dikkati çekmektedir. Meyve ve sebzeçiliğın bitkisel üretim içinde payı değer olarak %24'ünü meyveler ve %15'ini ise sebzeler oluşturmaktadır.

İl doğal otlaklar bakımından oldukça geniş bir alana sahiptir. Ancak ilde mera ve otlaklar yeteri kadar verimli olmadığından ahır hayvancılığı hakim durumundadır. Hayvancılığın yaygın olduğu başlıca ilçeler, Merkez, Tercan, Çayırılı ve Refahiye'dir.

1998 yılı itibariyle ildeki toplam canlı hayvan üretim değerinin % 53.7'sini sığır/dana, % 39.4'ünü koyun/kuzu ve %6.9'unu ise diğer hayvanlar oluşturmaktadır. İlin genel tarımsal yapısının bir parçası olarak hayvancılık, aile işletmeciliği karakterinde ve küçük üniteler şeklinde yapılmaktadır.

İl hayvan varlığı açısından (ürün değeri olarak) bölge içindeki payı %5.4, Türkiye geneli içindeki payı %0.9'dur. Hayvansal ürünler açısından ise bölgenin %7.3'ünü ve Türkiye genelinin %0.8'ini oluşturmaktadır.

İl GSYİH içinde tarım sektörünün payı incelendiğinde ise, cari fiyatlarla 1987 yılı itibariyle %35.9 olan tarım payı, 1987-1998 döneminde düşmesine rağmen, halen GSYİH içinde ilk sırada yer almaktadır. 1998 yılı itibariyle il GSYİH'sı içinde tarım sektörünün payı %31.2 olarak gerçekleşmiştir. İlde hayvansal üretimi geliştirmede etkili olan faktörler ve öneriler Ek 1'de verilmiştir.

5.1.5. Sanayi

Cumhuriyetin ilk yıllarında ilde sanayi yok denecek düzeydeydi. İl imalat sanayine kamu tarafından, 1954 yılında Sümerbank İplik Fabrikası, 1956 yılında Şeker Fabrikası ve 1964 yılında Sümerbank dokuma tesisleri yapılmıştır. Özel sektör tarafından ilk kurulan tesisler ise, un, tuğla, lastik ayakkabı ve et ve süt sektöründe olup, zamanla bu tesisler güç durumlarda kalmış ve hali hazırda tesislerin çoğu düşük kapasitede çalışmakta ve bir kısmı da gayrifaal durumdadırlar.

Erzincan sanayi hasılasının, il GSYİH'sı içindeki payı son iki yıl hariç %13-16 arasında pay alırken, 1987 ve 1988 yıllarında madencilik ve taşocakçılığı sektör hasılasındaki gelişmelerden dolayı %25'ler düzeyine kadar yükselmiştir.

İl imalat sanayinin düzenli gelişimini sağlayacağı düşünülen Erzincan Organize Sanayi Bölgesi 1998 yılında altyapı ve sosyal tesisler ilgili projelerin büyük bir kısmı tamamlanmıştır.

İl merkezinde 3, Refahiye ilçesinde inşa halinde 1 ve Tercan ilçesinde proje aşamasında 1 adet olmak üzere 5 küçük sanayi sitesi bulunmaktadır. İlde sanayi üretimini geliştirmeye etkili olan faktörler ve öneriler Ek 2'de verilmektedir.

5.1.6. Turizm

Erzincan ilinde mevcut durumda yerli kaynaklı ve yetersiz düzeyde bir turizm hareketi ve tesisi bulunmaktadır. Bu yapının değişmesi, yani turizm çeşidi, turist sayısı ve dolayısıyla turizm hasılasının artırılması gerekmektedir. Son yıllarda yeni gelişmekte olan ve giderek yayılan spor türlerine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

1997 yılında dünyanın en gelişmiş kayak merkezlerinde belirlenen kriterler esas alınarak Munzur dağlarının serisinin 3.325 m yükseklikteki Ergan dağı tepesinde kurulması planlanan kış sporları merkezinin fizibilitesi İl Özel İdaresi ve Belediye tarafından yapılmıştır.

Erzincan ilinin dağları, barındırdığı av hayvanları, su kaynakları, ormanı, yaylaları ile yaz ve kış turizmi açısından önem taşımaktadır. İl dağ ve doğa yürüyüşü ile kamp imkanları açısından ideal bir alandır.

5.1.7. Ticaret

Erzincan ilinde ekonomik hayatın yeterli düzeyde gelişmemesinin nedeni ve bunun sonucu olarak ta iç ve dış ticari hareketlerinde durgun bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. İlde ticari faaliyetler merkez ilçede yoğunlaşmıştır.

Erzincan ilinden diğer illere; meyve, sebze, kuru bakliyat, et ve et ürünleri, bal, un, tulum peyniri, şeker, iplik, hambez, karma yem, asbestli çimento boru, ve eklentileri, renkli çatı örgü elemanları, el yapımı bakır eşya, halı, hazır giyim eşyası, ayakkabı, tuğla, krom cevheri, mermer, emaye soba ve boru mamülleri pazarlanmaktadır. İlden doğrudan ve diğer iller aracılığıyla dolaylı olarak ihraç edilen ürünler arasında; şeker, tulum peyniri, bakır eşya ve hazır giyim eşyaları sayılabilir. Erzincan ili GSYİH'sı içinde 1998 yılı itibariyle ticaret sektörünün payı (cari fiyatlarla) %9.1'dir.

İl ekonomisi içindeki diğer sektörlerde (özellikle sanayi ve turizm sektörü) meydana gelecek olumlu gelişmeler il ticaretinin gelişmesini sağlayacaktır.

5.1.8. Bankacılık Durumu

Erzincan ilinde toplam 27 banka şubesi bulunmakta olup bankacılık daha ziyade Merkez ve Tercan ilçelerinde gelişmiştir.

İlde 1999 yılı itibariyle kişi başına düşen banka mevduatı 201.084.109 TL iken, kişi başına düşen banka kredisi 73.723.003 TL'dir. İlde kişi başına düşen banka kredisi açısından Bölge ortalamasının yaklaşık iki katı civarında, Türkiye geneline göre ise oldukça altında kalmaktadır. Kişi başına mevduat açısından ise yine bölgenin üzerinde olup, Türkiye ortalamasının altındadır. Kredi/Mevduat oranı açısından Erzincan ili, bölgenin oranının üzerinde olduğu, Türkiye genelinin gerisinde kaldığı dikkati çekmektedir.

5.1.9. Teşvik Durumu

Bir ülkede yatırımların özendirilmesinde uygulanan teşviklerden en önemlisi yatırım teşvik tedbirleridir. Devlet bölgeler ve/veya iller arasındaki gelişmişlik farkını gidermek amacıyla illere farklı yatırım teşvikleri (başka bir ifadeyle Devlet Yardımları) sağlamaktadır. Yine, Devlet belirli sektörlerin ülke içinde gelişmesini sağlamak amacıyla, gelişimini istediği sektörlerle (özel önem taşıyan sektörlerle) farklı teşvik tedbirlerini (destek unsurlarını) uygulamaktadır.

Yatırımların özendirilmesinde uygulanacak Devlet Yardımları açısından Erzincan ili Kalkınmada Öncelikli Yörelere Listesinde yer almaktadır. Ayrıca 4325 sayılı Kanun kapsamındaki Olağanüstü Hal Bölgesindeki iller içerisinde yer almıştır. Böylece, Erzincan'da yapılacak tüm yatırımlar teşvik belgesine bağlanmak şartıyla devlet yardımlarından ve Olağanüstü Hal Bölgesine tanınan diğer teşvik uygulamalarından azami ölçüde yararlanabilecektir. Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımların finansmanında uygulanabilecek asgari öz kaynak oranı ise, kalkınmada öncelikli yörelere dolayısıyla Erzincan ilinde yapılacak yatırımlarda %20'dir. Yatırım projelerine uygulanan teşvik tedbirleri Ek 3'de "Yatırımlarda Devlet Yardımları" başlığı altında incelenmiştir.

1990-2000 döneminde Erzincan iline verilen yatırım teşvik ve izin belgelerinin sayısı, toplam yatırım tutarı ve istihdam durumu Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi ile karşılaştırmalı olarak Tablo 63'de verilmiştir.

**TABLO 63: ERZİNCAN İLİNE VERİLEN TEŞVİK BELGELERİNİN TÜRKİYE VE DOĞU ANADOLU BÖLGESİ İLE MUKAYESESİ (Milyar TL)
(31.08.2000 itibariyle)**

Yıllar	TÜRKİYE			DOĞU ANADOLU BÖLGESİ			ERZİNCAN		
	Belge Sayısı	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)	Belge Sayısı	Toplam Yatırım Tutarı	İstihdam (Kişi)
1990	3.140	67.438.8	181.784	697	5.671.6	20.194	15	167.5	716
1991	1.775	97.781.6	171.681	188	3.117.8	9.270	6	193.8	463
1992	1.554	172.719.8	113.227	41	2.219.2	2.260	7	131.0	271
1993	3.052	674.577.9	198.758	70	6.360.4	4.177	11	1.527.7	749
1994	1.392	392.770.8	90.890	39	13.292.6	3.229	1	8.2	500
1995	4.955	3.689.047.7	375.822	72	78.817.4	10.150	1	128.3	73
1996	5.024	3.358.820.4	270.395	112	50.428.4	5.878	6	2.105.2	226
1997	5.144	4.111.222.1	335.805	120	81.363.5	8.547	7	3.361.1	291
1998	4.291	4.445.093.6	287.381	176	111.365.5	11.018	13	5.244.2	571
1999	2.968	5.120.916.9	192.891	131	113.629.2	7.249	11	11.434.1	668
2000	2.186	4.238.796.5	123.671	109	137.455.1	5.234	8	10.233.3	660
Toplam	35.481	26.369.186.3	2.342.305	1.755	603.720.7	87.206	86	34.534.5	5.188

KAYNAK: T.C. Hazine Müsteşarlığı, Teşvik Uygulama Genel Müdürlüğü

1990-2000 dönemi itibariyle il yatırım teşvik ve izin belgelerinin sayısı, toplam yatırım tutarı ve istihdam açısından, Doğu Anadolu Bölgesi ve Türkiye geneli ile karşılaştırıldığında; ilde anılan dönemde alınan yatırım teşvik belgesi sayısı Doğu Anadolu Bölgesi içinde %4.9'unu ve Türkiye genelinde ise %0.24 gibi çok düşük bir orana sahip olduğu anlaşılmaktadır. Toplam yatırım tutarı açısından ise, Doğu Anadolu Bölgesi içinde %5.72'sini ve Türkiye genelinde ise %0.13 paya sahiptir. İstihdam açısından ise sırasıyla %5.95 ve %0.22 oranlarını almaktadır.

5.1.10. Sosyo-Ekonomik Durum

Erzincan 1998 yılı itibariyle yaratmış olduğu GSYİH ile Türkiye ekonomisi içerisinde %0.22, Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde ise %6.65 paya sahiptir. 1998 yılı itibariyle ilin GSYİH'sı (cari fiyatlarla) 162.0 Trilyondur.

Yıllar itibariyle Erzincan'ın ülke milli geliri içindeki payları incelendiğinde; 1987 yılında %0.31 iken bu değer sürekli azalma göstererek 1998 yılında %0.22 gibi bir düzeye gerilemiştir. Bu durum ise, Erzincan'ın ekonomik olarak ülke gelişmesine paralel gelişmediğini ve dolayısıyla gerilediğini ortaya koymaktadır.

Erzincan ili GSYİH'sının içinde (cari fiyatlarla) en fazla payı %31.2 ile tarım sektörü alırken, %22.7 pay ile sanayi sektörü ikinci, %18.7 pay ile devlet hizmetleri üçüncü, %11.5 pay ile ulaştırma ve haberleşme sektörü dördüncü ve %9.1 pay ile ticaret sektörü beşinci sırada yer almaktadır.

GSYİH'nın il içinde dağılımına bakıldığında, Merkez ilçenin, il GSYİH'sının %66.7'sini gerçekleştirdiğini ve bunu %13.4 pay ile Tercan, %5.1 pay ile de Refahiye ilçesinin izlediği görülmektedir. GSYİH içinde ise diğer ilçelerin payı düşük oranlarda bulunmaktadır.

Kişi başına gelir düzeyi açısından bakıldığında ise, 1987 yılı itibariyle 897 \$ düzeyinde olan gelirin, artış göstererek 1998 yılında 2.247 \$ düzeyine yükseldiği dikkati çekmektedir.

Sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında Erzincan ili 76 il içerisinde 47. sırada yer almaktadır. İlçeler itibariyle incelendiğinde ise; Merkez ilçenin 858 ilçe arasında 111. sırada, Kemaliye ilçesinin 378. sırada, Üzümlü ilçesinin 413. sırada ve diğer ilçelerin ise alt sıralarda yer aldığı görülmektedir.

5.2. Yatırım Ortamını İyileştirmek İçin Alınması Gereken Diğer Önlemler

Yatırımların özendirilmesinde yatırım teşviklerin yanı sıra önemli sayılabilecek diğer teşvik unsurları arasında; Organize Sanayi Bölgesinin kurulması, Serbest Bölgenin oluşturulması, kara, hava ve deniz yolu ulaşımının sağlanması, altyapı yatırımlarının yeterli düzeye getirilmesi vb. gibi uygulamalar da yer almaktadır.

Organize Sanayi Bölgesi (OSB); birbiriyle işbirliği halinde üretim yapan orta ve küçük ölçekli işletmelere planlı bir alanda ve ortak altyapı hizmetlerinden yararlanarak daha kolay ve ucuz üretim yapma olanağı veren bir sistemdir. Bu nedenle, bu bölgeler sınai yatırımların teşvik edilmesinde, planlı sanayi yerleşimin sağlanmasında, düzenli şehirleşme ve istihdamın geliştirilmesinde etkili bir kalkınma aracı olarak kullanılmaktadır. Başlı başına bir teşvik unsuru olan Organize Sanayi Bölgelerinde yapılan (ve/veya yapılacak) yatırımlara bazı ek teşvikler de sağlanmaktadır.

Altyapı tesislerinin genellikle yüksek yatırım harcamaları gerektirmesi nedeniyle, bu yatırımların bizzat teşebbüs tarafından gerçekleştirilmesi mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla belirli bir bölgede (örneğin organize sanayi bölgesinde) altyapı tesislerinin yeterli derecede mevcut olması önemli bir kuruluş yeri avantajıdır. Ayrıca belirli bir konuda altyapı tesislerinden faydalanabilme düzeyi, buraya yerleştirilecek ölçek büyüklüğünün (özellikle üst kapasite sınırı olarak) belirlenmesinde önemli bir faktör olarak değerlendirmeye dahil edilmelidir.

Organize sanayi bölgelerinde aynı veya farklı sektörlerdeki birçok işletmelerin toplanması sonucunda yatay ve dikey uzmanlaşmaya gitmek ve işletmeler arası işbölümü derecesini artırmak için uygun şartlar ortaya çıkmaktadır. Aynı bölgede toplanmış aynı sektöre dahil işletmeler arasında işbirliğine giderek tek tek işletmelerin ürün programlarını daraltmaları yanında (yatay uzmanlaşma), artan girdi ve hizmet talebini karşılamak üzere uygun ölçekli birçok yan sanayi ve hizmet işletmelerinin bu bölgede faaliyet göstermeleri mümkün olur. Ayrıca aynı veya farklı sektörlerdeki işletmeler arası işbölümü derecesini artırarak işletmelerin üretim derinliklerinin azaltılması yoluna gidilebilir(dikey uzmanlaşma).

Gerek sanayi sektöründe gerekse hizmetler sektöründe yatırımların ivme kazanmasında önemli olan bir diğer unsur ulaşım imkanlarının çeşit ve nitelik bakımından yeterli düzeyde olmasıdır. Ulaşım şebekesinin ve burada kullanılabilen taşıma araçlarının nitelikleri de taşıma maliyetini belirleyen önemli bir faktördür. Ulaştırma teknolojisindeki gelişmelerin bir neticesi olarak gerek taşıma maliyetinin düşürülmesi ve gerekse taşıma süresinin kısaltılması sonucunda, önceleri en önemli kuruluş yeri faktörü olan taşıma maliyetinin nispi önemi azalmaktadır.

5.3. Yörenin Altyapısını ve Ekonomisini Geliştirmeye Yönelik Çalışmalar

İlin sağlıklı bir altyapıya kavuşturulması ve ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda kalkınmasına yönelik olarak yürütülmekte olan kamu yatırımların sektörler ve yatırımcı kuruluşlara göre dağılımı Tablo 64 ve 65'de verilmiştir.

TABLO 64: İL KAMU YATIRIM HARCAMALARI (SEKTÖRLERE GÖRE - MİLYON TL)

Sektör	Proje Sayısı	Proje Bedelleri Toplamı	Önceki Yıllar Harcamalar Toplamı	2000 Yılı Yatırımı	Dönem Sonuna Kadar Yapılan Nakdi Harcamalar	Nakdi Gerçekleşme Oranı
Enerji	23	4.793.477	3.550.807	1.242.670	156.452	35
Haberleşme	36	1.128.107	-	1.059.607	488.470	13
Ulaştırma	121	57.517.033	6.417.344	3.701.872	979.344	46
Tarım	53	23.365.736	3.885.727	3.352.321	1.882.793	26
Orman	13	695.936	-	695.936	216.691	56
Altyapı	32	9.106.339	6.771.339	1.113.306	134.168	31
Sağlık	1	8.550.000	2.194.000	100.000	19.000	12
Eğitim	16	4.191.000	1.754.340	1.268.300	504.952	19
Genel İdare	17	4.041.082	850.912	771.620	232.362	30
Toplam	312	113.388.710	25.424.469	13.305.632	4.614.232	35

KAYNAK: İl Planlama Müdürlüğü

Tablodan da görüldüğü gibi, 121 proje ve 57.5 Trilyon TL proje bedeli olarak ilk sırada ulaştırma sektörü, 53 proje ve 23.4 Trilyon TL ile tarım sektörü ikinci sırada yer almaktadır. Bu iki sektörün toplam proje bedeli içinde %77.3 gibi yüksek bir pay aldığı dikkati çekmektedir. İlde toplam nakdi gerçekleşme oranının (%35) ise çok düşük olduğu görülmektedir.

TABLO 65: İL KAMU YATIRIM HARCAMALARI (YATIRIMCI KURULUŞLARA GÖRE - MİLYON TL)

Sıra No	Kuruluşlar	Proje Sayısı	Proje Bedelleri Toplamı	Önceki Yıllar Harcamalar Toplamı	2000 Yılı Yatırımı	Dönem Sonuna Kadar Yapılan Nakdi Harcama	Nakdi Gerçekleşme Oranı
1	İller Bankası 14. Bölge Müd.	12	3.954.600	2.654.300	818.606	129.168	16
2	D.Anadolu Orman Böl. Müd. (Fidanlık, OR-KÖY, AGM)	12	686.736	-	686.736	216.691	32
3	Orman Bölge Müdürlüğü	1	9.200	-	9.200	-	-
4	TRT Bölge Vericiler Müd.	18	68.500	-	-	-	-
5	İl Telekom Müd. Erzincan A.Ş.	18	1.059.607	-	1.059.607	488.470	61
6	Atatürk Üniversitesi	2	10.339.000	3.883.000	200.000	35.500	18
7	Karayolları 12. Böl. Müd.	1	18.000	-	1	-	-
8	Karayolları 16. Böl. Müd.	7	34.097.138	6.417.344	1.083.196	412.610	38
9	Bayındırlık ve İskan Müd.	9	4.670.934	384.860	1.056.920	482.498	50
10	Milli Eğitim Müdürlüğü	13	1.115.000	65.340	771.000	166.316	21
11	Vakıflar Bölge Müdürlüğü	3	90.096	-	-	-	-
12	S.T.B. (Organize San. Böl. Müd.)	1	5.007.039	4.117.039	150.000	-	-
13	TEAŞ	1	100.000	-	100.000	8.550	45
14	DSİ VII Bölge Müd.	32	20.687.347	3.880.727	2.994.131	1.784.423	60
15	TEDAŞ Müdürlüğü	22	4.693.477	3.550.807	1.142.670	147.902	13
16	Tarım İl Müdürlüğü	10	49.789	-	49.789	14.370	28
17	T.C. Ziraat Bankası Müd.	2	2.000	-	2.000	-	-
18	Köy Hizmetleri Müd.	138	4.544.500	-	2.204.901	645.525	29
19	TCDD İşletmesi	3	21.562.095	-	848.875	10.209	1
20	DSİ IX. Bölge Müd.	2	68.600	5.000	18.000	-	-
21	Bağkur İl Müdürlüğü	1	170.000	71.000	-	-	-
22	Gençlik ve Spor İl Müdürlüğü	4	395.052	395.052	110.000	72.000	65
	TOPLAM	312	113.388.710	25.424.469	13.305.632	4.614.232	35

KAYNAK: İl Planlama Müdürlüğü

6. ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ DEĞERLENDİRME KRİTERLERİNE GÖRE SINIFLANDIRILMASI

6.1. Değerlendirme Kriterleri

Erzincan ili için önerilen yatırım konularının değerlendirilmesinde; tarım ve sanayi sektörüne yönelik olmak üzere iki ayrı değerlendirme kriteri uygulanmıştır.

Tarım sektörü için önerilen yatırım konuları; *Pazar Olanakları, Yardımcı Malzeme ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık, Taşıma, İşgücü, Enerji, Yakıt ve Su, Arazi Durumu, Sosyal ve Kültürel Çevre, İklim Koşulları, Özendirme Önlemleri ve Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı ve Finansman Olanakları* olmak üzere 10 kriter açısından değerlendirilmiştir. **Her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı;** 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Sanayi sektörü için önerilen yatırım konuları ise; *Pazara Yakınlık, Yardımcı Malzeme ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık, Taşıma, İşgücü, Enerji, Yakıt ve Su, Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti, Sosyal ve Kültürel Çevre, İklim Koşulları, Çevre Koşullarına Uygunluk, Özendirme Önlemleri, Yan Sanayiye Yakınlık, Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Personelin Sağlanması, İletişim İmkanları, Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı, Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizmetlerinden Yararlanma ve Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)* gibi 16 faktör üzerinden değerlendirilmiştir. Yine **her bir yatırım konusu için toplam faktör puanı;** 1-3 arası faktör ağırlıkları ile söz konusu yatırım göz önünde bulundurularak 1-10 arası verilen puanların çarpılması sonucu oluşan rakamların toplamından oluşmaktadır.

Ayrıca önerilen yatırım konuları kendi içlerindeki göreceli üstünlüklerini yansıtmak üzere üç grupta değerlendirilmiştir;

A Grubu: Gerek talep-pazar-kaynak, gerekse yatırım boyutları, karlılık ve risk derecesi bakımından sorunlu bulunmadığı düşünülen girişim alanlarını kapsamaktadır.

B Grubu: Bölgesel olanaklar ve hazırlık derecesine göre birinci gruptaki yatırımlar gibi sorunsuz konular olarak düşünülmele birlikte kuruluş yeri, pazarlama, kapasite, işgücü vb. unsurlar açısından daha ayrıntılı çalışmayı gerektiren girişim alanlarını kapsamaktadır.

C Grubu: Bölge ve ülkenin gereksinim duyabileceği, girdi çıktı değerlendirilmesi bakımından anlamlı potansiyel gösteren yatırım alanlarıdır. Ancak, bölgede belirli bir altyapı ile ekonomik oluşum ve gelişmelere bağlı olarak öteki gruplara oranla daha ciddi hazırlık dönemi gerektiren girişim alanlarını kapsamaktadır. Buna göre,

Tarım sektörü için;

Sanayi ve hizmetler sektörü için;

0 – 120 arası puan C Grubu

0 – 150 arası puan C Grubu

121 – 160 arası puan B Grubu

151 – 200 arası puan B Grubu

161 – 200 arası puan A Grubu

201 – 250 arası puan A Grubu

yatırım konularını ifade etmektedir.

6.2. Uygun Yatırım Konuları

Erzincan ili için uygun yatırım konuları önerilirken, öncelikle Erzincan'daki doğal kaynak potansiyeli gözönünde tutulmuştur. Tarım, hayvancılık ve maden varlığından meydana gelen doğal kaynak potansiyeli, öncelikle ve kolaylıkla değerlendirilebilecek kaynakları oluşturur. Erzincan ili ekonomisinde sanayi sektörü ile birlikte ve sanayi sektörüne girdi sağlayacak tarım ve hayvancılık sektöründeki gelişmeler dikkate alındığında, doğal kaynak potansiyeline öncelik verilmesinin gerekliliği çok açıktır.

Ön araştırmalar, Erzincan iline yönelik daha önce yapılan çalışmalar ve sektör uzmanlarıyla yapılan görüşmeler sonucunda Erzincan'a yönelik olarak 22 yatırım konusu önerilmiştir. İl için önerilen yatırım konuları aşağıda verilmektedir.

6.2.1. Doğal Kaynak Potansiyelini Değerlendirmeye Yönelik Yatırımlar

Erzincan'ın doğal kaynak potansiyelini meydana getiren tarım ve hayvancılık sektörleri ile madencilik sektörüne dayalı olarak yapılabirliği öngörülen yatırım konuları aŖađıdaki gibidir.

Tarım ve Hayvancılık Sektöründe Yapılabilecek Yatırımlar

Türkiye nüfusunun yaklaşık %35'i kırsal kesimde yaşamakta ve bu nüfusun yaklaşık beşte dördü geçimini tarımsal faaliyetlerden sağlamaktadır. GSYİH'nın %14.5'ini oluşturan tarım sektörü ayrıca gıda maddeleri talebinin önemli bir kısmını karşılamaktadır.

Türkiye'de hayvancılık sektörünün Milli Gelir içindeki payı %6, kırsal gelirler içindeki payı ise %25 civarındadır. Hayvancılıkta ileri durumda olan ülkelerde ise bu oran %60-80'ler seviyesindedir. Ülkemizin hayvancılığın Milli Gelire olan katkısı ve gelirler içinde aldığı pay dikkate alındığında, bu sektörün önemi ve mevcut potansiyelinin iyi değerlendirilemediği anlaşılmaktadır. Ülkemiz hayvan varlığının çokluğuna rağmen birim başına verimlilik oldukça düşüktür.

Ülkemizde artan nüfusun meydana getirdiği talep ve yükselen sosyo-ekonomik refah düzeyi hayvansal protein üretiminin artırılmasını gerekli kılmaktadır. Aynı zamanda dış pazar potansiyelinin de bulunması hayvancılığın önemini daha da attırmaktadır.

Başlıca hayvancılık faaliyetleri; büyükbaş ve küçükbaş hayvancılık, kümes hayvancılığı, arıcılık ve su ürünleri yetiştiriciliğidir. Hayvansal proteinin dolayısıyla hayvansal üretimin artırılmasında hayvan varlığı yanında, birim hayvandan alınan elde edilen verim de oldukça önemlidir. Hayvansal ürünlerin üretiminde mevcut ihtisaslaşmış işletmelerin miktarının yetersizliği ve genel olarak hayvansal ürünler üretiminin bitkisel üretimle birlikte yapılması, birim hayvan başına düşen verimi etkilemekte, hayvansal üretim potansiyelinin yeterince değerlendirilmesine olanak vermemektedir. Birim başına verimi etkileyen diğer önemli etkenler ise; hayvanların büyük bir bölümünün düşük verimli ırklardan oluşması, yem üretiminin yetersizliği, yem fiyatları ile ürün fiyatları arasındaki dengesizlik, hastalıklarla mücadelenin yetersizliği, pazarlama zincirinin uzunluğu ve örgütlenmenin eksikliğidir.

Nüfusunun %43.3'ü kırsal kesimde yaşayan, iktisadi faal nüfusunun %62.24'ü tarım sektöründe istihdam edildiği Erzincan ilinde tarımsal hasıla (cari fiyatlarla) toplam il hasılasının %31.18'ini, Doğu Anadolu Bölgesi tarımsal hasılasının %8.35'ini ve Türkiye tarımsal hasılasının ise %0.55'ini oluşturmaktadır.

Erzincan'da tarım ve hayvancılık sektörüne yönelik olarak 7 yatırım konusu önerilmiştir. İl hayvancılığının gelişimi açısından aşağıda önerilen yatırım konuları orta-büyük işletme niteliğinde olmadığı sürece geçimlik düzeyde kalacak veya imalat sanayi ve ticari açıdan sınırlı ölçüde ele alınacaktır. Tarım ve hayvancılık sektöründe önerilen yatırım konuları ise şöyledir:

- ***Koyun yetiştiriciliği***
- ***Damızlık et ve süt sığırcılığı***
- ***Yumurta ve et tavukçuluğu***
- ***Seracılık***
- ***Kültür balıkçılığı üretimi***
- ***Arcılık***
- ***Kaba yem üretim***

Erzincan ili hayvan varlığının yapısı incelendiğinde; ilde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin hakim durumda ve yıllar itibariyle azalışların olduğu dikkati çekmektedir. İlde son yıllarda merinos yetiştiriciliği yapılmakta olup, küçükbaş hayvan varlığı içerisinde payının artırılması ve geliştirilmesi gerekmektedir.

İlde büyükbaş hayvan varlığı incelendiğinde; küçükbaş hayvan varlığında olduğu gibi yıllar itibariyle büyükbaş hayvan varlığında da azalışların olduğu dikkati çekmektedir. Ancak bu azalışların önemli bir kısmı yerli sığırlardan oluşmaktadır. İl sığır varlığı daha ziyade kültür melezi ırklardan oluştuğu dikkati çekerken, kültür ırkı sığırların il sığır varlığı içerisinde %10.9 gibi bir paya sahiptir. İlde yıllar itibariyle toplam sığır varlığı içinde kültür ırkı sığır varlığının payının artmasına rağmen yeterli düzeyde olmadığı görülmektedir. Erzincan iline önerilen damızlık et ve süt sığırcılığı, ilde kültür ırkı sığır sayısının artmasına ve bölge ve ülke et verimlilik düzeyine ulaşması mümkün olabilecektir.

Temelde aile tüketimini karşılamaya yönelik geleneksel bir yapı görünümünde olan il hayvancılığı, orta ve uzun dönemde geliştirilerek, pazar üretimine yönelik bir yapı kazanmasını sağlayacaktır.

İlde yumurta ve et tavukçuluğu belli bir seviyeye gelmiş olmasına rağmen yeterli düzeyde değildir. Erzincan'ın bölge ve ülke geneli içindeki yumurta üretim payı sırasıyla %9.8 ve %0.28 ve tavuk etin de ise %2.9 ve %0.13 paya sahip olup geliştirilmesi gerekmektedir. İlde yapılmakta olan bu tür faaliyetlerin geliştirilmesi ile il hayvancılık gelirinin artması sağlanacaktır.

Seralar, iklime bağlı kalmadan bütün yıl boyunca ekonomik olarak bitkisel üretim (sebze, meyve, çiçek) yapılabilen cam, plastik vb ışık geçirebilen malzeme ile örtülerek değişik biçimlerde inşa edilen, yüksek sistemli ve tüm iklim elemanlarının denetimine olanak sağlayabilen örtü altı yetiştiriciliği tesisleridir. Türkiye'de, 1996 yılı itibariyle 35.515 dekar cam ve 338.041 dekar plastik örtü altı olmak üzere toplam 373.556 dekar alanda sera uygulaması yapılmaktadır.

Erzincan ili için önerilen seracılık modeli; üretimde kalite ve standardizasyonu sağlayabilmek için tüm iklim ve besin elemanları kontrol altında tutulan, ısıtmanın suni kaynaklardan sağlandığı topraksız seracılık modelidir. Sera işletmeciliğini kısıtlayıcı en önemli etmen, bitkinin gelişimine en uygun sıcaklığı sağlamak için katlanılan maliyettir. Erzincan'da mevcut termal kaynaklardan yararlanılarak ısıtma önerilmektedir. Serada üretilmesi uygun olan sebzeyle ilişkin ayrıntılı pazar araştırması yapılmalıdır.

Arıcılık ve su ürünleri üretim faaliyetleri il de yapılacak diğer hayvancılık uğraşı alanlarıdır. Bal üretimi konusunda il belli bir düzeyde olup, geliştirilmesi gerekmektedir. İlde akarsu kaynaklarında su ürünleri üretimi uygun bir ortam bulacağı düşünülmektedir. Yonca, korunga gibi kaba yem bitkileri üretimi ise kapalı dam besiciliği yapan hayvancılık işletmeleri için önerilmiştir.

Madencilik Sektörüne Yapılabilecek Yatırımlar

Erzincan ilinin doğal kaynak potansiyelini (özellikle tarım ve hayvancılık ile maden potansiyelini) değerlendirmeye ve bu ürünlerin katma değerinin artırılmasına yönelik olarak madencilik sektöründe bir adet yatırım konusu önerilmiştir. Bu kapsamda Erzincan ili için önerilen yatırım konusu aşağıdaki gibidir.

- **Manyezit değerlendirme**

Refahiye ve Çayırılı bölgesinde yaklaşık 7 Milyon ton görünür+muhtemel manyezit rezervi söz konusudur.

Çimento, suni ipek, suni gübre, izalasyon, metalik magnezyum, refrakter malzemeler, kimya endüstrisi, kağıt endüstrisi, ilaç boya gibi birçok alanda kullanımı olan manyezit hammaddesinin değerlendirilmesine dönük tesislerin gerekli görünür rezerv ve kalite araştırması önemli olup, tespit çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bu tespit çalışmasının olumlu bulunduğu zaman yatırımın yapılması uygun olacaktır.

İmalat Sanayinde Yapılabilecek Yatırımlar

Erzincan ili doğal kaynak potansiyelini değerlendirmeye ve bu ürünlerin katma değerini artırılmasına yönelik olarak 4 adet yatırım konusu önerilmiş olup, bu yatırım konuları aşağıdaki gibidir.

- ***El halısı ve kilim dokuma***
- ***Yün iplik üretim tesisi***
- ***Süt işleme tesisi***
- ***Bakliyat paketleme ve tasnifleme***

Atölye tipi el halısı ve kilim atölyesi olarak önerilen yatırım konusu, butik üretimi olarak tabir edebileceğimiz, piyasa ihtiyaçlarına göre modayı takip eden ve organize olmayan ev üretiminden organize olmuş atölye üretimine geçmeyi amaçlayan bir projedir. Orta ve uzun vadeli olarak ele alınan bu projenin başarı şansı; ihracata yönelik ürün kompozisyonunun tespiti ve geniş çevrelerin katılımını gerektirmektedir. İstihdam yaratılması açısından emek yoğun bir yatırım önerisidir.

Yün iplik üretim tesisi, özellikle kalın tip yün ipliği (strayhgarn) üretimi için önerilmektedir. Ülkemizde üretilen yünlü ipliklerin %20'si %100 yünden, %80'i yünün suni ve sentetik liflerle çeşitli oranlarda karışımından veya %100 sentetik elyaftan üretilmektedir. 2000 yılı itibariyle, Türkiye yün ipliği üretim kapasitesinin 340 bin ton, yün ipliği üretiminin 290 bin ton ve kapasite kullanım oranının %85 olacağı tahmin edilmektedir. Strayhgarn iplikler kışlık dış giyim, battaniye ve halı üretiminde kullanılmaktadır. Yünlü iplik üretiminde kullanılan temel girdiler, yün ve akrilik elyaftır. İnce yün ipliğinde ağırlıklı olarak ithal elyaf kullanılmakta, kalın yün ipliğinde ise yerli elyaf veya karışımli elyaf kullanılmaktadır. Erzincan'da kurulması önerilen ve halı ve battaniye üretimine yönelik kalın yün ipliği üretecek olan bir tesiste %100 yerli yün elyaf kullanımı mümkündür. 1998 yılı itibariyle Erzincan ili yapağı üretimi 545 ton olup, bölge üretiminin %4.2'sini ve Türkiye üretiminin %1.23'ünü oluşturmaktadır.

Hayvansal hammadde ürünlerinin çabuk bozulabilir olma özelliği, yüksek taşıma maliyetleri ve kayıplar nedeniyle üretilen yerlerde küçük ve orta ölçekli işletmeler tarafından işlenerek pazara sunulmasını daha uygun hale getirecektir. İl hayvancılığında gelişmeye paralel olarak, mevcut durumda düşük kapasite ile çalışan tesislerle birlikte yeni kurulacak tesislerde, anlaşmalı üretici bağlantılarının kurulduğu, süt toplama merkezlerinin organize edildiği ve minimum hammadde ihtiyacını kendi üretimi ile karşılayabilecek nitelikte tesisler önerilmektedir.

6.2.2. Yurtiçi ve Yurtdışı Talebi Karşılamaya Yönelik Yatırımlar

İlde, doğal kaynak potansiyelinin değerlendirilmesi yanında özellikle yurtiçi talebi ve ihracatı karşılamaya yönelik olarak, gelişme potansiyeli yüksek olan belli yatırımların yapılması da il sanayisi açısından önemli bir potansiyel teşkil etmektedir.

T.C. Başbakanlık, Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından ihracatın belirli sektörlere bağımlılıktan kurtarılması ve hedef sektörlerin belirlenmesi anlamında ihracatta özel önem taşıyan 7 ayrı sektöre işaret edilmiştir. Bu sektörler bilgi vermek amacıyla ana başlıklar itibariyle aşağıda özetlenmiştir;

1. **Enformasyon Teknolojisi;** Bilgisayar, ekran, sabit disk , software (yazılım).
2. **Elektrik-Elektronik Ürünleri;** Beyaz eşya, kahverengi eşya, telekomünikasyon (telekomünikasyon kabloları, telefon santralleri, telsiz telefon/telsiz telgraf alıcısı, verici cihazları, transmasyon cihazları, alıcı/verici uydu antenleri, uç cihazlar).
3. **Otomotiv Ana ve Yan Sanayi;** Ana sanayi (kamyonet, otobüs), yan sanayi (dış lastikler, iç lastikler, motor aksam ve parçaları, akümülatörler, ateşleme cihazları, karoser aksamı, jantlar ve tekerlek aksamı, konteynerler).
4. **Toprak Ürünleri;** Seramik (karo fayans, sağlık gereçleri, ev eşyası), Cam, Porselen eşya.
5. **Kimya Sanayi Ürünleri;** Temizlik malzemeleri (sabun, deterjan vb.), Boya, Plastik (high-tech).
6. **Konfeksiyon ve Deri Mamulleri;** Moda ve markalı ürünler.
7. **Gıda Ürünleri;** Dondurulmuş, kurutulmuş meyve ve sebze, konserveler, unlu mamuller (makarna, bisküvi), şekerli mamuller, organik tarım ürünleri.

Sermaye, teknoloji ve kuruluş yeri boyutu daha fazla ön plana çıkan bu sektörlerle dikkat çektikten sonra, **sektörel talebi karşılamaya yönelik** olarak Erzincan ili için önerilen yatırım konuları aşağıdaki gibi belirlenmiştir;

- *Helva, lokum, reçel ve marmelat tesisi*
- *Bisküvi ve gofret üretim tesisi*
- *Styropor tesisi*
- *Çorap üretim tesisi*
- *Örme kumaş*
- *Soğu hava deposu*
- *Viol üretim tesisi*
- *Soğuk lastik kaplama*
- *Otel*
- *Kış sporlarına yönelik tesis*

Örme kumaş ve çorap üretim tesisi yatırımları ise yurtiçi pazarın yanı sıra özellikle ihracata yönelik pazar için önerilen yatırım konularıdır.

1997 yılında İl Özel İdaresi ve Belediye Başkanlığı tarafından dünyanın en gelişmiş kayak merkezlerinde belirlenen kriterlere göre kış sporları merkezinin fizibilitesi hazırlanmıştır. Kayak kompleksi, Munzur dağları serisinin 3.325 m yükseklikteki Ergan dağı tepesinde kurulması planlanmakta olup, dağın yılın beş ayı karla kaplı oluşu kış sporlarına uygun ortam olarak değerlendirilmektedir. Fizibilitesi yapılan kayak merkezinin proje tutarı 350 milyon dolar ve taşıyıcı sistemi ise 60 milyon dolardır. Projede kayak pistleri, konaklama tesisleri, tatil kampları, eğitim merkezleri, restoranlar, kültür merkezleri, iş merkezleri, park alanları, sinema ve tiyatro, çocuk oyun sahaları, buz pateni gibi bir çok birim ve tesislerden oluşmaktadır. Hazırlanan fizibilite doğrultusunda altyapı yatırımlarının yapılması gerekmektedir.

6.3. Değerlendirme Kriterlerine Göre Önerilerin Sınıflandırılması

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak belirlenen 22 yatırım konusunun 10'u A grubunda, 11'i B grubunda ve 1'i ise C grubunda yer almaktadır.

A grubu içerisinde bulunan ve sorunsuz yatırım konuları arasında yer alan yatırım konularından 5'i tarım ve hayvancılık sektöründe, 4'ü imalat sanayiinde ve 1'i ise hizmetler sektöründe yer almaktadır.

B grubundaki belirli koşullara ve ön hazırlıklara bağımlı yatırım konularından 2'si tarım ve hayvancılık sektöründe, 8'i imalat sanayiinde ve 1'i ise hizmetler sektöründe bulunmaktadır.

C grubundaki temel koşulların ve ortamın gelişmesine bağımlı 1 yatırım konusu ise hizmetler sektöründe yer almaktadır.

Erzincan ili ve yöresi için önerilen gerek A, gerek B ve gerekse C grubu yatırım konuları, ön değerlendirme niteliğinde olup, uygulanabilirlikleri, teknik, ekonomik ve mali yapılabilirlik çalışmalarının sonucunda netleşecektir.

Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz ki, potansiyel yatırımcıların Erzincan ili ve yöresinde yatırım yapmaya motive edilmesine bağlıdır.

Erzincan için önerilen yatırım konularının göreceli üstünlüklerine göre sınıflandırılması ve önerilen yatırım konularının kuruluş yeri faktörlerine göre değerlendirilmesi Tarım ve Hayvancılık sektörü ve İmalat Sanayi için Tablo 66 ve Tablo 67 'de verilmiştir.

TABLO 66: TARIM VE HAYVANCILIK SEKTÖRÜNDE YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Koyun Yetiştiriciliği		Damızlık Et ve Süt Sığırcılığı		Yumurta ve Et Tavukçuluğu		Seracılık	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
		1. Pazar Olanakları	3	8	24	9	27	7	21
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	7	14	7	14
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	1	9	9	8	8	8	8	8	8
5. Enerji, Yakıt ve Su	2	9	18	9	18	9	18	8	16
6. Arazi Durumu	3	9	27	9	27	9	27	9	27
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	7	7	8	8	8	8	8	7
8. İklim Koşulları	3	8	24	8	24	8	24	7	24
9. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
10.Top.Yatırım Tutarı,İşletme Sermayesi İhtiyacı ve Finansman Olanakları	2	8	16	7	14	7	14	7	14
TOPLAM			164		164		156		153
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		A		A		B		B	

Tablo 66'ın Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Kültür Balıkçılığı Üretimi		Arıcılık		Kaba Yem Üretimi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazar Olanakları	3	8	24	7	21	9	27
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	9	18	9	18
3. Taşıma	1	8	8	9	9	9	9
4. İşgücü	1	8	8	10	10	9	9
5. Enerji, Yakıt ve Su	2	9	18	9	18	9	18
6. Arazi Durumu	3	8	24	10	30	8	24
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	3	9	27	9	27	9	27
9. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14
10.Top.Yatırım Tutarı,İşletme Sermayesi İhtiyacı ve Finansman Olanakları	2	7	14	7	14	7	14
TOPLAM			161		169		168
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		A		A		A	

TABLO 67: SANAYİ VE HİZMETLER SEKTÖRÜNDE ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ KURULUŞ YERİ FAKTÖRLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	El Halısı ve Kilim Dokuma		Yün İplik Üretim Tesisi		Süt İşleme Tesisi		Bakliyat Paketleme ve Tasnifleme	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
		1. Pazara Yakınlık	3	7	21	8	24	7	21
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	8	16	9	18	9	18
3. Taşıma	1	9	9	9	9	8	8	8	8
4. İşgücü	2	9	18	8	16	9	18	9	18
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	9	9	9	9	9	9	9	9
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	9	9	9	9	9	9	9	9
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	9	9	8	8	8	8	9	9
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	10	20	9	18	9	18	9	18
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	6	6	7	7	8	8	8	8
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	8	16	8	16
13. İletişim İmkanları	1	9	9	8	8	8	8	8	8
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	8	8	8	8	8	8	8	8
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	7	18	9	18	9	18
TOPLAM			206		200		203		204
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		A		B		A		A	

Tablo 67'nin Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Manyezit Değerlendirme		Helva, Lokum,Reçel ve Marmelat Tesisi		Bisküvi ve Gofret Üretim Tesisi		Styropor Tesisi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
		1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	7	21
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	9	18	7	14	8	16	7	14
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	8	8
4. İşgücü	2	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	9	9	9	9	9	9
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	7	7	8	8	8	8
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	7	7	8	8	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	8	16	8	16	8	16
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	8	8	8	8	8	8
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	7	14	7	14	8	16	7	14
13. İletişim İmkanları	1	8	8	9	9	9	9	9	9
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	7	14	7	14
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	8	8	8	8	7	7	7	7
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	8	16	8	16	8	16
TOPLAM			193		190		194		193
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		B		B		B		B	

Tablo 67'nin Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Çorap Üretim Tesisi		Öme Kumaş		Soğuk Hava Deposu		Viol Üretim Tesisi	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
		1. Pazara Yakınlık	3	7	21	7	21	7	21
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	8	16	8	16
3. Taşıma	1	8	8	8	8	8	8	7	7
4. İşgücü	2	8	16	8	16	8	16	8	16
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	8	8	8	8	9	9	9	9
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	7	7	7	7	8	8	8	8
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	8	8	8	8
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	8	8	8	8
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	8	16	8	16	9	18	8	16
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	7	14	7	14
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	7	7	7	7	8	8	7	7
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	8	16	8	16	8	16
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	9	9	9	9
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	7	14	7	14	8	16	7	14
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	7	7	7	7	7	7
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	9	18	9	18	9	18	7	14
TOPLAM			193		193		200		190
Yatırımın Yer Aldığı Göreli Üstünlük Grubu		B		B		B		B	

Tablo 67'nin Devamı

Kuruluş Yeri Faktörleri	Faktör Ağırlığı	Soğuk Lastik Kaplama		Otel		Kış Sporlarına Yönelik Tesis	
		Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı	Puan	Faktör Puanı
1. Pazara Yakınlık	3	9	27	8	24	5	15
2. Yardımcı Malz. ve Hammadde Kaynaklarına Yakınlık	2	8	16	8	16	5	10
3. Taşıma	1	8	8	7	7	7	7
4. İşgücü	2	7	14	7	14	6	12
5. Enerji, Yakıt ve Su	1	9	9	9	9	7	7
6. Arsanın Maliyeti, Topoğrafik Yapısı ve İnşaat Maliyeti	1	8	8	8	8	6	6
7. Sosyal ve Kültürel Çevre	1	8	8	8	8	7	7
8. İklim Koşulları	1	8	8	8	8	7	7
9. Çevre Koşullarına Uygunluk	2	9	18	8	16	6	12
10. Özendirme Önlemleri	2	7	14	7	14	6	12
11. Yan Sanayiye Yakınlık	1	8	8	8	8	7	7
12. Üst Düzey Yöneticilerin ve Teknik Pers. Sağlanması	2	8	16	7	14	6	12
13. İletişim İmkanları	1	9	9	9	9	7	7
14. Toplam Yatırım Tutarı, İşletme Sermayesi İhtiyacı	2	8	16	8	16	5	10
15. Finansman İmkanları ve Bankacılık Hizm. Yararlanma	1	7	7	7	7	6	6
16. Diğer (Güvenlik ve Milli Savunmaya Uygunluk vs.)	2	8	16	8	16	6	12
TOPLAM			202		210		149
Yatırımın Yer Aldığı Görelî Üstünlük Grubu		A		A		C	

Erzincan ili ve yöresinin ekonomik ve doğal koşulları dikkate alınarak önerilen yatırım konularının, belirlenmiş kurulu kapasitesine göre tahmini yatırım tutarı ve yaratacağı istihdam miktarı Tablo 68’de verilmektedir.

TABLO 68: ÖNERİLEN YATIRIM KONULARININ TAHMİNİ YATIRIM TUTARI VE İSTİHDAM DURUMU

SEKTÖRLER	KAPASİTE	TOPLAM YATIRIM TUTARI (\$)	İSTİHDAM (Kişi)
TARIM VE HAYVANCILIK			
- Koyun yetiştiriciliği	-	-	-
- Damızlık süt inekçiliği	1.000 Adet/Yıl	2.000.000	40
- Yumurta tavukçuluğu	42.840.000 Adet/Yıl Yumurta 50.000 Adet/Dönem Civciv	1.692.000	18
- Et tavukçuluğu	960.000 Adet/Yıl Etlik Piliç 1.500.000 Adet/Civciv	1.200.000	25
- Seracılık	7.500 m ² Serada Sebze Yetiştir.	200.000	20
- Kütür balıkçılığı üretimi	60 Ton/Yıl Alabalık Yetiştiriciliği	206.000	6
- Arıcılık	60 Kovanlık	9.000	2
- Kaba yem ekimi	-	-	-
İMALAT SANAYİİ			
- El halısı ve kilim dokuma	11.250 m ² /Yıl El Halısı ve Kilim	180.000	480
- Yün iplik üretim tesisi	-	-	-
- Süt işleme tesisi	36.000 Ton/Yıl Süt İşleme	780.000	15
- Bakliyat paket. ve tasnifleme	5.000 Ton/Yıl	450.000	20
- Manyezit değerlendirme	-	-	-
- Helva, lokum, reçel ve marmelat tesisi	720.000 Ton/Yıl Reçel 2.400 Ton/Yıl Marmelat 1.350 Ton/Yıl Şekerleme	675.000	25
- Bisküvi ve gofret üretim tesisi	22.000 Ton/Yıl Bisküvi 550 Ton/Yıl Gofret	3.000.000	600
- Styropor tesisi	-	-	-
- Çorap üretim tesisi	157.500 Düzine/Yıl	445.000	80
- Örm kumaş	1.100.000 Adet/Yıl Basic T-Shirt	1.100.000	30
- Viol üretim tesisi	-	-	-
- Soğuk lastik kaplama	-	-	-
HİZMETLER			
- Soğuk hava deposu	15.000 m ³ Soğuk Hava Deposu	725.000	15
- Otel (3 yıldızlı)	50 Oda, 100 Yatak 100 Kişilik Lokanta 80 Kişilik Çok Amaçlı Salon	1.450.000	50
- Kış sporlarına yönelik tesis (*)	Komple Proje Taşıyıcı Sistem	350.000.000 60.000.000	- -

NOT: Önerilen yatırım konuları ile ilgili kapasite, toplam yatırım tutarı ve istihdam miktarı verileri fikir vermek amacıyla verilmiş olup, tahmini tutarlardır. Dolayısıyla fizibilite aşamasında kapasite ve maliyetlerde değişiklik olabilir.

(*) İl Özel İdaresi ve İl Belediyesi tarafından 1997 yılında fizibilite çalışması yaptırılmıştır.

7. GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Bir ülkede ekonomik gelişmenin en önemli şartlarından biri yatırımların rasyonel bir şekilde en verimli alanlara yapılmasıdır. Üretim faktörlerinin etkin ve verimli kullanımı en uygun zamanda gerekli olan yatırımların yapılması ile gerçekleşir. Ülkelerin kalkınmasındaki temel faktörlerden biri de tasarrufların başka bir ifadeyle finansal kaynakların karlı ve verimli alanlara tahsis edilmesidir.

Bu anlamda yatırım projelerinin değerlendirilmesinde uygun yatırım alanları araştırmasının önemi ortaya çıkmaktadır.

Uygun yatırım alanları araştırması; ilin/ilçenin veya bölgenin kısa ve uzun dönemde beklenen gelişmeleri de dikkate alınarak önerilebilecek yatırım konuları ile bunların olası kuruluş yerlerini tespit etmeye yönelik çalışmaları kapsamaktadır.

Bu çalışmaları yönlendiren birincil amaç, yöre kalkınmasına katkıda bulunacak, yöre kaynakları ile uyumlu ve pazarlama olanağı yüksek yatırım alanlarının belirlenmesidir.

Uygun yatırım alanları araştırmasının temel inceleme alanı ise ***“kuruluş yeri faktörleri”*** analizidir. Kuruluş yeri faktörleri, belirli bir üretim biriminin belirli bir coğrafi konuma yerleştirilmesi halinde, söz konusu üretim biriminin maliyeti, satış hasılatı ve sermaye yapısı üzerinde etkili olan tüm konumsal özellikleri kapsar. Başka bir ifadeyle kuruluş yerinin seçimi genellikle işletme giderlerinin en düşük, işletme gelirlerinin en yüksek olduğu yerin belirlenmesi sürecini içerir.

Yatırım projesinde belirlenecek kuruluş yeri, işletmenin amaçlarına ulaşması için gerekli koşulları gerçekleştirebilecek özellikleri taşımalıdır. Bu amaçla, kuruluş yerinin belirlenme sürecinde üç ekonomik unsur (prodüktivite-verimlilik; iktisadilik- ekonomik olma; karlılık-rantabilite) göz önünde bulundurulmalıdır.

Kuruluş yeri seçimine ilişkin verilecek bir karar, tesisin faaliyeti süresince değiştirilmesi zor ve çoğu zaman mümkün olmayan, değiştirilmesi mümkün olduğunda ise çok yüksek maliyetlere katlanması gereken bir karardır. Kuruluş yeri kararının bu özelliği, ciddi ve isabetli araştırmaların yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, kuruluş yeri seçimine etki eden faktörleri çok iyi bir şekilde tespit etmek ve bu faktörlerin kuruluş

yeri üzerindeki olumlu ve olumsuz etkilerinin detaylı bir şekilde analiz edilmesi gerekmektedir.

Erzincan ili genelinde yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda, ilin sosyo-ekonomik yapısı ile ilgili olarak aşağıdaki tespitler yapılmıştır:

Doğu Anadolu Bölgesi'nin batı bölümünün Yukarı Fırat Havzasında yer alan Erzincan ili 11.903 km²'lik yüzölçümüne sahiptir. 1997 Genel Nüfus Tespitine sonuçlarına göre il nüfusu 280.118'dir.

1998 yılı itibariyle Erzincan ilinin Türkiye gayri safi yurtiçi hasılası içindeki payı % 0.22 gibi çok küçük bir orana sahiptir. İl bu oranla Türkiye geneli içinde alt sıralarda yer almaktadır. Erzincan'da kişi başına gayri safi yurtiçi hasılası (1998 yılı itibariyle) Türkiye ortalamalarının altında olup, bölge ortalamasının üzerinde yer almaktadır. Bu değerlendirmeler ışığında Erzincan ilinin Türkiye ölçülerine göre orta-alt düzeyde gelişmiş bir il olduğu söylenebilir.

Erzincan ili ekonomisinde hakim sektör tarım olmakla birlikte, yıllar itibariyle tarımsal hasılda gerilemenin olduğu görülmektedir. Nitekim 1987 yılında il GSYİH içinde % 35.9 olan tarımsal hasılanın payı 1998 yılında 31.8 düzeyine indiği dikkati çekmektedir. İl gayri safi yurtiçi hasıla içinde sanayi kesimi payının yıllar itibariyle arttığı görülmektedir. Nitekim, 1987'de il gayri safi yurtiçi hasılası içinde sanayi kesiminin payı %13.2 iken, 1998'deki payı % 22.7 civarlarında gerçekleşmiştir. İl de son iki yılda (1997 ve 1998 yıllarında) madencilik sektöründeki hasıla artışı, il sanayi hasılasında önemli artışlara neden olduğu dikkati çekmektedir. Bunun yanı sıra il imalat sanayi hasılasının da yıllar itibariyle sürekli düşüşlerin olduğu görülmektedir.

1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre il aktif nüfusunun %62.24'ü tarımda, %4.69'u gibi küçük bir bölümü de imalat sanayiinde istihdam edilmektedir.

Bölge illerinin tamamı net göç veren illerden oluşmaktadır. Erzincan ili net göç hızı (% -0.94) açısından bölge ortalamasının (% -0.102) hemen altında yer almaktadır. Özellikle ilde 1992 yılında görülen deprem, ekonomik dengelerdeki bozulmalar ve yeterli iş imkanlarının yaratılmaması sonucu ildeki göçün hızını artırmıştır.

İl arazisinin kullanımına göre dağılımında tarım dışı arazinin (% 36.0) ve çayır mera alanının (%38) önemli yerler teşkil ettiği görülmekte olup, il tarım arazisi %17 gibi düşük bir orana sahiptir. Bunun yanı sıra il tarım arazisinin %43'ü sulanmaktadır.

Kullanılan tarım arazisinin büyük bir bölümü de tarla alanı olarak kullanılmaktadır. İlde sebzeçik ve meyvecilik gelişmiş değildir.

İlde hayvancılığı gelişmesi açısından elverişli ortam bulunmaktadır. Ancak ilde, çayır meraların bakımsızlığı, verimsizlik ve kaba yem açığı vb. sorunlar nedeniyle son yıllarda hayvancılık sektöründe gerileme görülmektedir. Bununla birlikte, ilin mevcut tarımsal katma değerinin büyük kısmını hayvancılık sektörüne ait olduğu dikkati çekmektedir. İl hayvancılığın gelişmesi için, bu çalışmanın "Önerilen Yatırım Konuları" kısmında verilen yatırım konularının yapılabilirliği konusunda çalışmalar yapılmalıdır.

Erzincan ilinin sosyo-ekonomik yapısı incelendiğinde, ilde daha ziyade merkez ilçenin gelişmiş olduğu görülmektedir. Diğer ilçelerde ise ekonomik yaşamın tarım ve hayvancılığa dayalıdır. İlçelerde imalat sanayinin gelişmediği ve mevcut sanayi tesislerinin de, genel olarak tarıma dayalı sanayi işletmeleri (agro-industry) karakteristiğine sahip bulunduğu dikkati çekmektedir. Nitekim, Devlet Planlama Teşkilatı'nın (DPT) 858 ilçeye yönelik olarak yapmış olduğu değerlendirme sonucunda, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması içerisinde Merkez ilçe 111.sırada yer alırken il içinde birinci sırada bulunmaktadır. Yine Kemaliye ilçesi Türkiye içinde 375. sırada bulunurken il sıralamasında 2.sırada yer almaktadır. Bu ilçelerin dışındaki ilçeler ise, sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından 858 ilçe arasında son sıralarda yer aldığı gibi, il içerisinde de son sıralarda yer almaktadır.

İlde devam eden kamu altyapı projelerinin (2000 yılı itibariyle 312 projenin bedeli 113.4 Trilyon olup, % 51'ini ulaştırma sektörüne aittir) kısa sürede tamamlanması, il ekonomisinin gelişimindeki en büyük engellerden birisi ortadan kalkacaktır.

İl'de, sanayi sektörünün gelişmesini engelleyen başka nedenler de bulunmaktadır. Bu nedenlerin başında Erzincan ilindeki müteşebbis gücünün eksikliğidir. Ayrıca sermaye birikimi açısından Erzincan'ın yetersiz durumda olması ve var olan sermayenin de yanlış alanlara geliş güzel bir şekilde kanalize edilmesi, başka bir ifadeyle kıt konumda olan sermayenin etkin kullanılmaması da sanayinin gelişmesini olumsuz olarak etkilemiştir.

Erzincan ili, Kalkınmada Birinci Derecede Öncelikli İller arasında yer almaktadır. Böylelikle Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve dolayısıyla Erzincan ilinde yapılacak tüm yatırımlar devlet yardımlarından azami ölçüde yararlanabilecektir.

Ancak, Erzincan ili sanayi sektöründe önümüzdeki yıllarda beklenen bu olumlu gelişmelerin istenilen şekilde gerçekleşmesi her şeyden evvel mevcut kaynakların **Uygun Yatırım Alanlarına** kanalize edilmesine bağlıdır.

Bu çalışmada Erzincan ili ve yöresinin mevcut ekonomik ve sosyal dengesizliklerine çözüm getirme çalışmaları kapsamında kısa ve orta dönemde yapılabilirliği olası görülen, yeni istihdam alanları yaratabilecek yatırım konusu önerileri geliştirilmiştir. Kuşkusuz bu önerilen yatırım konuları daha da çeşitlendirilebilir.

Yörenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları ve potansiyel gelişme eksenleri dikkate alınarak 22 yatırım konusu önerilmiş olup; önerilen yatırım konularının 10'i A grubunda, 11'i B grubunda ve 1'i de C grubunda yer almaktadır.

A grubu içerisinde bulunan ve sorunsuz yatırım konuları arasında yer alan yatırım konularından 5'i tarım ve hayvancılık sektöründe, 4'ü imalat sanayiinde ve 1'i ise hizmetler sektöründe yer almaktadır.

B grubundaki belirli koşullara ve ön hazırlıklara bağımlı yatırım konularından 2'si tarım ve hayvancılık sektöründe, 8'i imalat sanayiinde ve 2'si de hizmetler sektöründe bulunmaktadır.

C grubundaki temel koşulların ve ortamın gelişmesine bağımlı 1 yatırım konusu ise hizmetler yer almaktadır.

Erzincan ili ve yöresinin ekonomik ve sosyal koşulları dikkate alınarak yapılan araştırmalar ve değerlendirmeler sonucunda, belirlenen yatırım konuları öneri niteliğinde olup, uygulanabilirlikleri teknik, ekonomik ve mali yapılabilirlik çalışmalarının sonucunda netleşecektir.

Söz konusu yatırım önerilerinin gerçekleşme oranı ise şüphesiz potansiyel yatırımcıların Erzincan ili ve yöresinde yatırım yapmaya motive edilmesine bağlıdır.

EKLER

**EK 1: HAYVANSAL ÜRETİMİ GELİŞTİRMEDE ETKİLİ
OLAN FAKTÖRLER**

**EK 2: İL SANAYİ ÜRETİMİNİ GELİŞTİRMEYE ETKİLİ
FAKTÖRLER VE ÖNERİLER**

EK 3: YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI

EK 1 : HAYVANASAL ÜRETİMİ GELİŞTİRMEDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER VE ÖNLEMLER *

Türkiye, hayvan varlığı bakımından dünyada ilk sıralarda yer almakla birlikte, hayvan başına elde edilen verim itibariyle gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmaktadır. Bunun başlıca nedenleri arasında; mevcut hayvan popülasyonunun büyük bir kısmının düşük verimli ırktan oluşması, olumsuz çevre faktörleri ve bakım-besleme koşullarının yeterli düzeyde olmaması sayılabilir.

Ülkemizde yıllardır yürütülen ıslah çalışmaları ve uygulanan teşvik tedbirleri sonucu birim başına verimde önemli gelişmeler sağlanmış olmasına rağmen henüz istenen düzeye ulaşılamamış, hayvansal ürünler arz ve talebi arasında bir denge kurulamamıştır. Nüfus artış hızının yüzde ikiler seviyesinde olduğu ülkemizde gerekli önlemler alınmazsa bu dengesiz durum daha da artabilecektir. Ülke nüfusunun yeterli ve dengeli bir şekilde beslenmesi bakımından, hayvancılığın gelişmesi büyük önem taşımaktadır.

Diğer taraftan, Türkiye’de tarım işletmelerinin çoğunda bitkisel ve hayvansal üretim birlikte yürütülmektedir (1991 yılı Genel Tarım Sayım sonuçlarına göre 4.1 milyon tarım işletmesinin %72.14’ü bu şekildedir). 1997 yılı itibariyle cari fiyatlarla tarım sektörünün GSYİH içindeki payı %14.5’dir. Bunun yıllara göre %33-38 arasında değişen kısmı hayvansal üretimden elde edilmektedir. Hayvancılığın GSYİH’ya olan bu katkısı yanında yerli sanayiye hammadde temini ve ihracat olanakları açısından küçümsenemeyecek döviz katkısı da bulunmaktadır.

Türkiye’de (gerekse il bazında) hayvancılık sektöründe üretimi geliştirmek için etkili olan faktörler ile kısa, orta ve uzun dönemde alınması gerekli önlemler ve çözüm önerileri aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

a) Hayvan Varlığı ve Yapısı

Türkiye mevcut hayvan varlığının büyük kısmı genetik olarak verim düzeyleri düşük yerli ırktan oluşmaktadır. Diğer taraftan ülke hayvancılığı doğal, sosyal ve ekonomik koşullara bağlı olarak ta bölgelerimize göre farklılıklar göstermektedir.

Son 20 yıllık dönemde Türkiye hayvan varlığındaki gelişmeler incelendiğinde, hayvan sayılarında önemli düzeyde azalmalar dikkati çekmektedir. Bu durum; nispeten sayım yılları itibariyle uygulanan farklı sayım yöntemlerinden ve çoğunlukla da hayvan popülasyonunda daha yüksek verimli kültür ırkları ile bunların melezlerinin giderek artması sonucu, yerli ırk hayvan sayısının azalmasından kaynaklanmaktadır.

Daha çok mera ve anıza dayalı bir görünüm arzeden koyunculüğümüzda da, nadas alanlarının giderek daralması ve mera alanlarında ıslah çalışmalarının yavaş gidişi olumsuz etki yapmaktadır. Bu olumsuzluğu gidermek için koyun popülasyonunda da sığır popülasyonunda olduğu gibi, daha yüksek verimli kültür ırkı ve melezlerinin artırılması yönünde gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir.

Ülkede arıcılık, daha çok aile işletmesi niteliği taşımakta olup gezici ve sabit arıcılık şeklinde sürdürülmektedir. Yeterince değerlendirilemeyen arıcılık potansiyelinin daha iyi değerlendirilebilmesi için; kaliteli arı üretimine ve damızlık seçimine önem verilmesi, kovan başına bal veriminin artırılması, arıcılık ürünlerinin iyi bir pazar organizasyonuna kavuşturulması ve üreticilerin eğitilmeleri ve örgütlenmeleri sağlanmalıdır.

Ülkenin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları çerçevesinde; yüksek verimli hayvan sayısının artırılması, ıslah, daha iyi bakım, beslenme ve hastalıklarla mücadele gibi önlemler alınmalıdır.

b) Hayvansal Üretim Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Yapısı

Türkiye tarım işletmelerinde, genellikle bitkisel ve hayvansal üretim faaliyetleri birlikte yürütülmektedir. Nitekim 1991 yılı Genel Tarım Sayımı sonuçlarına göre, mevcut 4.068.032 tarım işletmesinin %72.14'ü hem bitkisel ve hem de hayvansal üretim faaliyetine birlikte yer vermekte, %3.43'ü ise yalnız hayvancılıkla uğraşmaktadır. Sinop ilindeki 32.895 tarımsal işletmenin %92.4'ünde bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetleri birlikte yürütülürken, %7'sinde yalnızca hayvancılık faaliyeti yapılmakta, %0.6'sında da yalnızca bitkisel üretim faaliyetleri yapılmaktadır. Bitkisel üretimle birlikte yürütülen hayvancılık, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesindeki işletmelerde büyükbaş ağırlıklı olmak üzere daha ziyade meraya dayalı olarak yapılmakta, İç Anadolu ve Trakya Bölgesindeki işletmeler ise koyun ve keçi yetiştiriciliği daha büyük ölçüde yer almakta olup Ege, Marmara, Karadeniz ve Güney Bölgelerindeki

---

* DPT, 7. Beş Yıllık Kalkınma Plan, Hayvancılık Özel İhtisas Komisyonu Raporundan yararlanılmıştır.

işletmelerde süt sığırıcılığı, sığır besiciliği ve tavukçuluk daha entansif olarak yürütülmektedir.

Türkiye'de mevcut büyükbaş hayvanların işletmeler itibariyle dağılımları 1991 sayım yılı itibariyle incelendiğinde; %71.85'inin 1-4 hayvana sahip işletmeler, %20.08'inin 5-9 hayvana sahip işletmeler, %6.57'sinin de 10-19 hayvana sahip işletmelerden oluştuğu görülmektedir. Küçükbaş hayvan sayısındaki dağılım incelendiğinde ise; 50-100 hayvana sahip işletmeler %33.46 ile ilk sırada yer almakta olup bu işletmeleri %31.55 ile 1-19 hayvana sahip işletmeler ve %26.39 ile de 20-49 arasında hayvana sahip işletmeler izlemektedir. 100 hayvandan fazla hayvana sahip işletmelerin payı ise %8.9 gibi düşük düzeydedir. Küçükbaş hayvancılığın geliştirilmesi bakımından işletmelerdeki sr mevcudunun ve ıslah çalışmalarının arttırılması gereklidir.

Bitkisel ve hayvansal üretimi birlikte yürüten işletmeler incelendiğinde; işletmelerde mevcut hayvan varlığının %70.87'si büyükbaş, %28'i küçükbaş ve %1.13' de kümes hayvanlarından oluşmaktadır. Bu işletmelerin toplam aktif sermayeleri içinde hayvan sermayesi oranı ise ortalama %9.26'dır. Bu oranın bitkisel ve hayvansal üretimle, tarım teknolojisini bir arada yürüten işletmelerde %25 olması gerektiği dikkate alındığında, incelenen işletmelerde hayvan sermayesinin düşük olduğu, bu durumun da işletmeleri olumsuz olarak etkilediği söylenebilir.

c) ayır-Mera ve Yem Bitkilerinin Gelişim Durumu

lke hayvancılığının geliştirilmesi için yem bitkileri tarımına ve çayır-mera kültürüne gereken önemin verilmesi zorunludur. Çünkü hayvancılık ve yem bitkileri tarımı ile çayır-mera kültürü birbirleri ile sıkı ilişkileri olan ve daima beraber düşünülmesi gereken konulardır.

Yem bitkileri açısından Türkiye, büyük bir iklim ve toprak çeşitliliğine sahiptir. Ancak tarla tarımı içinde yem bitkileri yetiştiriciliği yeterli düzeyde değildir. Tarımda ileri ülkelerde olduğu gibi, yem bitkileri üretiminin yüksek bir düzeye çıkarılması ve mevcut çeşitlerin yerine daha verimli yani ıslah edilmiş kültür çeşitlerinin yetiştirilmesi gereklidir.

Türkiye, doğal çayır-mera alanı bakımından büyük bir alana sahip olmakla birlikte yanlış ve kötü kullanım nedeniyle bu alanların büyük bir kısmı bozulmuş ve zayıflamış durumdadır. Hayvan yetiştiriciliği bakımından büyük bir öneme sahip olmasına

rağmen mera amenajmanı teknik prensipleri olan otlatma mevsimi, otlatma kapasitesi, üniform otlatma ve yem tipine uygun hayvan türü ile otlatma kuralları uygulanmadığından, çayır-meralar günden güne yıpranmış ve birçok bölgede erozyona açık hale gelmiştir.

d) Hayvan Sağlığı ve Hastalıklarının Durumu

Hayvancılığın gelişme aşamasında olduğu Türkiye’de hayvanlardan istenilen seviyede verim alınması ve bu seviyenin yükseltilmesinin gereklerinden biri de hayvan hastalıklarının kontrol altına alınmasıdır. Türkiye’de veteriner hekimlik hizmetleri yeterince amacına ulaşmamaktadır. Koruyucu hekimlik hizmetleri ile görevli devlet kuruluşları eleman, araç-gereç, sıhhi donanım ve mali olanaklar yönünden yetersiz durumdadır. Bu nedenle veteriner hekimlik hizmetlerini planlayıp düzenlemek zorunluluğu gözden uzak tutulmamalıdır.

Hayvansal üretimin gelişmesi üzerinde diğer faktörlerin yanında, çeşitli infeksiyöz ve paraziter hastalıkların kontrol altına alınamaması da olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

Hayvan hastalıkları mücadelesi için; Veteriner Sağlık ve Araştırma Enstitülerine ayrılan ödenekler artırılarak, bu kurumlar günün koşullarına göre alet ve ekipmanla donatılmalı, mevcut aşı, serum ve diğer biyolojik madde üretimi artırılarak ülke ihtiyacına cevap verecek düzeye getirilmeli ve ihtiyaç duyulan yeni aşıların üretimine başlanmalıdır.

e) Hayvan ve Hayvansal Ürünlerin Pazarlanması

Hayvansal ürünlerin üretildikleri yerden tüketildikleri veya işlendikleri merkezlere rahat, kolay ve bol miktarda taşınabilmesi için hayvansal ürünlerin pazar organizasyonlarının öncelikle iyileştirilmesi gereklidir. Hayvansal ürünlere dereceleme, işleme ve değerlendirme, ambalajlama, fiyatlandırma, taşıma, depolama, riskin azaltılması vb. pazarlama hizmetlerinin iyi bir şekilde yapılmasıyla ürünlerden faydalanma derecesi artırılabilir.

Türkiye’de hayvansal ürünler üretimini teşvik edici, ürün kalitesini yükseltici ve pazarlama hizmetlerini iyileştirici bir pazarlama politikasının izlendiği söylenemez. Hayvansal ürünlere yapılacak pazarlama hizmetlerini düzenleyici teknik kurallar yetersizdir. Hayvansal ürünler, destekleme fiyat politikasının kapsamı dışında tutulmuştur.

Türkiye’de toplam tarım işletmelerinin %72.14’ünde bitkisel ve hayvansal üretimin birlikte yapılıyor olması ve toplam işletme sayıları içinde 1-10 baş hayvana sahip olan küçük işletmelerin oldukça büyük pay alması nedeniyle üreticilerin yeterince örgütlenememesi aracı sayısının bazı ürünlerde 7-9’a kadar çıkmasını doğurmaktadır. Bu ise tüketicinin ödediği fiyatın ancak çok az bir kısmının üreticinin eline geçmesi demek olup hayvansal ürün pazarlamasının düzenlenmesinin gerekli olduğunu göstermektedir.

Hayvansal ürünlerin dış pazarlamasını geliştirebilmek için standardizasyonun AB normlarına çıkarılması ve zorunlu olması gereklidir. Ayrıca ambalajlama, kalite kontrol, etiketleme gibi hizmetlere gereken önem verilmeli, hayvansal ürünler işleme sanayi geliştirilmeli ve işlenmiş hayvansal ürünler üretimi arttırılmalıdır.

Hayvan ve hayvansal ürünler pazarlamasında;

- 1. Düzenli işleyen bir pazarlama sisteminin ve ihtisaslaşmış optimum büyüklüğe sahip hayvancılık işletmelerinin kurulması,*
- 2. Et ve süt sanayinin hammadde ihtiyacının düzenli bir şekilde temini ve üreticilere pazar ve fiyat garantisi sağlanması açısından, sanayiciler ile üreticiler arasında sözleşmeli yetiştiricilik sistemi uygulamasına geçilmesi,*
- 3. Hayvancılığın desteklenmesinde optimal işletme büyüklüğü esas alınmalı ve kredilendirmede hayvancılık deneyimi olanlara kredi verilmesi,*
- 4. Hayvansal ürünlerin pazarlanmasında düzenli bir sistemin tesis edilebilmesi için üreticilerin örgütlenmesi,*
- 5. Standart kalitede hayvansal üretimin gerçekleştirilebilmesi için hayvancılık işletmelerinden başlamak üzere pazarlama ve işletme aşamalarındaki tesislerin asgari teknik ve hijyenik özelliklere sahip olması,*

sağlanmalıdır.

f) Hayvan ve Hayvansal Ürün Fiyatları

Türkiye’de canlı hayvan ve hayvansal ürün fiyatları genel olarak arz ve talebe göre oluşmaktadır. Özellikle canlı hayvan fiyatlarının oluşumunda büyük pazarlardaki cari fiyatlar ve ticaret borsalarındaki canlı hayvan borsaları etkili olmaktadır.

Hayvansal ürünlerden süt ve süt mamullerinde, üretilen sütün %90-95’i üreticiden tüketiciye intikal ederken birkaç defa el değiştirdiğinden serbest piyasada farklı fiyatlar ortaya çıkmaktadır. Deri ve yapağı ürünleri ile üretiminin %90’ı ticari işletmelerde gerçekleşen tavukçulukta, tavuk eti ve yumurta fiyatları da genel olarak arz ve talebe göre serbest piyasada oluşmaktadır.

İşletmelerin büyük kısmının küçük işletme olması, güçlü alıcılar karşısında üreticilerin pazarlık gücünü zayıflatmakta, böylece fiyatların normal koşullar altında oluşması çoğu kez mümkün olmamaktadır.

Hayvan ve hayvansal ürünlere ait fiyatlar (endeksler) ile yem fiyatları (endeksleri) karşılaştırıldığında, çeşitli yem fiyatlarına ait endekslerin hayvan ve hayvansal ürünlerin fiyatlarına ilişkin endekslerin üzerinde seyrettiği görülmektedir. Bu durum, üreticiyi ve dolayısıyla üretimi olumsuz yönde etkilemektedir.

g) Hayvancılık Sektöründe Örgütlenme

Türkiye’de hayvancılık genellikle küçük aile işletmelerinde, diğer tarımsal faaliyetlerle birlikte yürütülmektedir. Türkiye’nin genel ekonomik ve demografik yapısı göz önüne alındığında bu durumun uzun süre değişmeyeceği görülmektedir. Dolayısıyla yetiştiricilerin her türlü girdiye en uygun şartlarda erişebilmesi ve ürünlerin pazarlanmasında daha güçlü duruma gelmesi için aralarında birleşmeleri veya örgütlenmeleri gerekmektedir. Küçük ve dağınık görünümde bulunan hayvancılık işletmelerinin örgütlenmeyle rasyonel yapıya dönüştürülmesi mümkün olabilmektedir.

Hayvancılık sektörünün örgütlenmesinde; dernekler, birlikler, kooperatifler ve bordlar gibi modeller bulunmaktadır. Gelişmiş ülkelerde hayvancılık sektörünün genel tarım sektörü içindeki payının bitkisel üretime göre büyük olmasında, yetiştiricilerin bu tip örgütlenmeler yoluyla güçlenmesinin büyük etkisi bulunmaktadır.

Üreticilerin örgütlenmesinde dünyada en fazla görülen ve yaygın olan örgütlenme modeli kooperatiflerdir. Kooperatifler, üreticilerin tek başlarına yapamayacakları veya birlikte yapmalarında yarar bulunan işleri en iyi şekilde maliyet fiyatına yapmak üzere dayanışma içersinde ekonomik güçlerini bir araya getirmek için gönüllü olarak

oluşturdukları ve yönetimde söz sahibi oldukları kuruluşlardır. Kooperatifleşme, küçük işletmelerin toplumsal değerlerini ve kimi üstünlüklerini koruyarak, onları büyük işletmelere avantaj sağlayan ekonomik ölçek büyüklüklerine ulaştırmanın başka bir yoludur.

Gelişmiş ülkelerde hayvancılık kesiminde kooperatiflerde örgütlenen üreticiler, kooperatifler aracılığı ile özellikle ürünlerin toplanması, işlenmesi, satışı gibi pazarlamanın tüm alanlarında dikey bütünleşmelerini sağlayan yatırımları gerçekleştirmişler ve böylece pazarda çok etkin bir konuma gelmişlerdir. Türkiye’de ise hayvancılık kesimi üreticilerin en örgütsüz olduğu kesimdir.

Türkiye’de hayvancılık sektörünün gelişmesinde kooperatifleşmeye olan ihtiyaç açıkça bilinmektedir. Ancak kooperatifleşme hareketine üreticilerin sahip çıkması ve kooperatiflere bağlı olmaları sağlanmalıdır. Bunun için de ülkemizdeki tarımsal kooperatiflerin genel sorunları olan; halkın bilinçlendirilmemiş olması, finansman, mevzuat, yönetim, yatay ve dikey teşkilatlanmaya gidilememiş olması, eğitim ve araştırmaların yeterince yapılamamış olması ve kooperatifler arası işbirliğinin sağlanamaması gibi konuların çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu amaçla;

- 1. Öncelikle, sektörde üretim alt sektörlerini hedef alan ihtisas kooperatiflerine yönelmelidir. Bu anlamda işletmelerin teknik, ekonomik ve yapısal farklılıkları mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır.*
- 2. Kooperatif iyi işleyen, kaynak yaratan, sorunları çözecek, bilimsellik ve gerçekçilikte olmalıdır.*
- 3. Üreticilerin öz kaynakları ve öz girişimleriyle kurulmalıdır.*
- 4. Sürekli mesleki ve sektör içi eğitim yaptırabilecek şekilde örgütlenmeli, yayın yapmalıdır.*

Yetiştiricilerin örgütlenmesinde diğer bir model de, malı üretenler ile ticaretini yapanları, işleyenleri ve devleti bir araya getiren ve bunları karşılıklı olarak uzlaştırmak suretiyle arzı, fiyatları ve ürünün dağılımını kontrol eden, böylece toplumun çeşitli kesimleri arasında denge kuran pazarlama bordlarıdır. Hayvancılık kesiminde öncelikle çabuk bozulabilen ürünlerin pazarlanmasında bu örgütlenme modelinden yararlanma düşünülebilir.

h) Hayvancılık Sektöründe Kredi ve Finansman

Hayvancılıkta kalkınma ve atılımın gerçekleşmesinde, devletin kredi ve finansmanda öncülük etmesi en başta gelen görevleri arasındadır. Hayvancılık işletmelerin oto-finansmanındaki yetersizlikler devletin bu konuda öncülüğünü daha da zorunlu hale getirmektedir.

Türkiye genelinde ekstansif bir yapı gösteren hayvancılık işletmeleri çağdaş gelişme ve ihtisaslaşmanın gereği olarak giderek entansif bir yapı kazanmaktadır. Özellikle sığır ve koyun besicilik işletmeleri, süt sığırcılığı işletmeleri ve sanayi tipi üretim yapısı kazanmış broiler (et tavuğu) ve yumurta tavukçuluğu işletmeleri entansif karakterli olmaları nedeniyle önemli ölçüde sabit ve döner sermayeye gereksinim duymaktadırlar. Dolayısıyla sektör ve onu oluşturan hayvancılık işletmelerinde uzun, orta ve kısa vadeli krediye gereksinim vardır.

Ülkemizde bitkisel ve hayvansal üretim sektörlerinin kredi ve finansman gereksiniminin büyük bir bölümü Ziraat Bankası'nca karşılanmaktadır. Ancak, banka mevzuatı çerçevesi içinde karşılık gösteren veya teminat verebilen üreticiye bankaca uygun görülen miktarda kredi sağlanmaktadır. Bunun yanısıra kooperatifleşemeyen, karşılık veya teminat gösteremeyen üreticiler mevcut kredilerden yararlanamamaktadır.

Sonuç olarak; hayvancılık sektörüne yönelik sorunların giderilmesi ve hayvancılığın arzu edilen hedeflere ulaşabilmesi bakımından, aşağıda tespit edilen önlemlerin dikkate alınmasında fayda görülmektedir;

- 1. Mera alanlarının kalite ve kantite yönünden iyileştirilmesi ve üreticilere, meraya bakım yükümlülüğünün getirilmesi,***
- 2. Bitkisel üretim kompozisyonunda yem bitkileri oranının artırılması,***
- 3. Yüksek verimli kültür ırkı hayvanlar ile bunların melezlerinin sayısının artırılması,***
- 4. Suni tohumlama çalışmalarının yoğunlaştırılması,***
- 5. Hastalıklarla mücadelenin gereken ölçüde sağlanması,***

- 6. Üreticilerin hayvancılık kredisini yeterli ve uygun faizle temin etmelerinin sağlanması,**
- 7. Üreticilerin kooperatifleşmesinin teşvik edilmesi ve kooperatiflerin iyi işleyen, kaynak yaratan ve sorunları çözebilecek seviyeye ulaştırılması, çabuk bozulabilen hayvansal ürünlerin pazarlanmasında bordların tesisi ve standart uygulamasının gerçekleştirilmesi,**
- 8. Canlı hayvan ihracatının et ihracatı haline dönüştürülmesi gayretlerinin teşvik edilmesi,**
- 9. Hayvan beslemede optimal yem kullanım seviyesinin tespiti ve uygulamasının sağlanması,**
- 10. Kuzu ve dana besiciliğinde hayvanların optimal ağırlık kazanılıncaya kadar beside bırakılması.**
- 11. Üreticilerin sosyal güvenliğinin temini ve tarımsal faaliyetlerle ilgili sigortacılığın geliştirilmesi,**

EK 2: İL SANAYİ ÜRETİMİNİ GELİŞTİRMEYE ETKİLİ FAKTÖRLER VE ÖNERİLER

İlde 1990-2000 yılları arasında toplam 86 yatırım teşvik belgesi alınmıştır. 2000 yılı Ağustos ayı itibarıyla ilde 10.233.3 Milyar TL toplam yatırım tutarı olan 8 teşvik belgesinin alındığı dikkati çekmektedir.

İlde son yıllarda çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan sosyal ve fiziki altyapı yatırımlarının önümüzdeki yıllarda hizmete girecek olması, tarımda (özellikle

hayvancılıkta) verimliliği artırıcı uygulamaların gelişmesi ve benzer alanlarda yaşanan gelişmeler ekonomik ve sosyal yönden kalkınmayı hızlandıracaktır.

Öngörülen gelişmenin hızı, yönü ve sürekliliğinin tayininde, kamu (merkezi-yerel) ve özel sektörün ayrı ayrı ya da birlikte gerçekleştirecekleri çalışmaların önemi büyüktür. Gelişme sürecinde kamu sektörü; eğitim, ulaşım (karayolu ve liman), tarımsal sulama, organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi bölgeleri gibi sosyal ve fiziki altyapı projelerinin gerçekleştirilmesinde önemli işlevler üstlenecektir. Özel sektörün ise; kamu sektörüncce gerçekleştirilecek yatırımlara, uyumlu bir işbirliği çerçevesinde azami düzeyde ekonomik ve sosyal katılımı sağlaması bu kapsamda önem arz etmektedir.

Ayrıca yerel ekonomik ve sosyal faaliyetleri geliştirme doğrultusunda; özel sektörcce yapılacak ortaklaşa girişimler, dayanışma tarzları ve fakülte-sanayi işbirliği gibi faaliyetler Erzincan'ın ekonomik ve sosyal yapısında önemli adımlar olacaktır.

Sonuç ve Öneriler;

İl dışından gelecek büyük sermaye en kısa sürede en çok kar etmeyi hedeflemekte ve istemektedir. Oysa yerel sermaye için hedef hemen kara geçmek olmamaktadır. Bu bakımdan Erzincan'da yerel sermayenin sanayi yatırımlarına yönelmesi özendirilmeli, kuruluşlar birbirine destek olmalıdır.

İlin ve yörenin karşılaştırmalı üstünlükleri yatırım kararlarında dikkatlice değerlendirilmelidir.

Erzincan yöresinde hizmet sektörü geliştirilmelidir. Bu sektördeki gelişme, turizmin gelişmesiyle yeni istihdam alanları yaratacaktır.

Aynı alana yapılan ve yeterli piyasa araştırmasına dayanmayan yatırımlar, toplam arzı toplam talebin üzerine çıkarırlar. Bu tür işletmeler yöredeki diğer işletmeleri de olumsuz yönde etkileyebilir. Böylece atıl duruma düşen tesisler ekonomiye yük olur. Bu husus yatırım kararlarında önemle göz önünde bulundurulmalıdır.

Gelişmekte olan yörelerde şirketleşmelerin artmasına ihtiyaç vardır. Bu şirketleşmeler aile, arkadaşlık veya hemşehrilik ilişkilerinden çok, ekonomik fayda unsuruna öncelik verilerek oluşturulmalıdır.

Sanayileşme ürün pazarına sahip olmayı gerektirir. Yapılabilirlik incelemelerinde pazar araştırmaları gerçekçi verilere dayandırılmalıdır.

Müteşebbisler öncelikle ve özellikle yöre halkından çıkmalı, bu girişimler kamu desteklerinden zamanında ve yeterince yararlanmalıdır.

Erzincan'ın kalkınması sadece tek bir sektör tesislerin kurulmasına bağlı değildir. Bir plan dahilinde tüm sektörlerde gelişme kısa, orta ve uzun dönemli olarak planlanmalıdır.

İnsan gücüne yatırımın önemi bilinmeli, gelecek kuşakların bilgi birikimini işletmelere yeni ufuklar açacağı unutulmamalıdır. Bilgi ve eğitime, araştırma geliştirme faaliyetlerine önem verilmelidir. İhracatın önemi dikkate alınarak dış pazarlara açılmada olabildiğince çaba harcanmalıdır.

Erzincan'da yerel kaynaklara dayalı işletmelerin en çok katma değer yaratacak şekilde gelişmesi sağlanmalı, ayrıca ürün çeşitliliğine yönelinmelidir. İl'de kazanılan gelirin İl'de yeni yatırımlara kaynak olması teşvik edilmeli ve sağlanmalıdır.

Genel anlamda ülkelerin, dar anlamda bölgelerin ekonomik gelişmelerini belirleyen temel öge, sahip olunan ekonomik kaynaklardır. Mevcut kaynakların en iyi şekilde değerlendirilmesi gereklidir.

Yatırımcılar kendilerini piyasa güçlerinin serbest işleyişine alıştırmalıdır. Özellikle gümrük birliği sürecinde, kamu desteklerinin sınırlı kalacağını göz önünde bulundurmak, Devletin rolünün fiziki ve sosyal altyapının tamamlanması olacağını bilmek gerekmektedir.

EK 3: YATIRIMLARDA DEVLET YARDIMLARI

Ulusal ekonomilerin ayakta durabilmesi, yeni nesillere istihdam yaratılabilmesi, üretim, ihracat ve refah düzeyinin artırılabilmesi için yatırım yapılması zorunlu olurken, özellikle Devletin ekonomideki payının azaltılmasının her kesim tarafından kabul gördüğü bir dönemde, ihtiyaç duyulan sanayi yatırımlarının özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi bir mecburiyet haline gelmektedir.

Yatırım; getirisi uzun vadede oluşan ve değişen ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik şartlar nedeniyle yüksek risk taşıyan bir faaliyettir. Söz konusu yüksek riski azaltmak ve müteşebbisleri ülkenin ihtiyaç duyduğu yatırımlara

yönlendirebilmek için, gelişmiş ülkeler dahil tüm ülkelerde olduğu gibi, Türkiye'de de yatırımların Devlet tarafından desteklenmesi kaçınılmaz bir mecburiyet olarak karşımıza çıkmaktadır. Gümrük Birliği, Dünya Ekonomisine Entegrasyon ve yabancı sermayenin Ülkemize çekilmesi gibi hususlar dikkate alındığında Yatırımlarda Devlet Desteklerinin önemi daha da artmaktadır.

Esasen, Avrupa Birliği üyesi ülkeler dahil, tüm ülkelerde bölgesel ve sektörel amaçlara yönelik olarak mali kaynaklar nispetinde;

- **Nakit destek ve hibeler,**
- **Vergisel destekler,**
- **Kredi destekleri,**
- **Sermayeye iştirak,**
- **Arazi-Arza tahsisi,**
- **Eğitim, pazar araştırması ve AR-GE yardımları**

gibi Devlet Destekleri yaygın bir biçimde uygulanmaktadır.

Ülkemizde yatırımlara uygulanan Devlet Yardımlarını;

- a- Yatırımlarda Devlet Yardımları,**
- b- KOBİ (Küçük ve Orta Boy İşletmeler) Yatırımlarında Devlet Yardımları**

olmak üzere iki farklı sistemde ele almak mümkündür. KOBİ Yatırımları ile ilgili Devlet Yardımları belli büyüklüğe kadar olan İmalat Sektörü yatırımlarını hedef alırken, Teşvik Belgeli Sistem çerçevesinde yürütülen ve genel anlamda Yatırımlarda Devlet Yardımları adı altında ifade edilen destekler, belli bir büyüklüğün üzerindeki her tür sektör yatırımını kapsamaktadır.

a- Yatırımlarda Devlet Yardımları

Yatırımlarda Devlet Yardımları ile ilgili Mevzuat, 13 Ocak 1995 tarih ve 22170 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **26/12/1994 tarih ve 94/6411 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar"** 10 Mart 1995 tarih ve 2223 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **8/3/1995 tarih ve 95/6569 sayılı "Ek Karar"** ve 4 Nisan 1995 tarih ve 22248 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **95/2 Sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği** ile düzenlenmiştir. Ayrıca, söz konusu Mevzuatta 8 Aralık 1996 tarih ve 22841 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **19/9/1996 tarih ve 96/8639**

sayılı "Ek Karar" ,19 Mart 1997 tarih ve 22938 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 97/2 Sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği ve YPK'nun 22 Temmuz 1997 tarih ve 97/41 Sayılı kararı, 6 Ağustos 1997 tarih ve 97/45 Sayılı kararı ve 16 Ekim 1997 tarih ve 97/88 Sayılı kararı ile ihtiyaçtan doğan bazı değişiklikler yapılmıştır. Daha sonra, 23 Ocak 1998 tarih ve 23239 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **4325 No'lu Kanunla** Olağanüstü Hal Bölgesinde ve KÖY'lerde istihdam yaratılması ve yatırımların teşvik edilmesine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır.

Daha sonra, 25 Mart 1998 tarih ve 23297 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan, **23/2/1998 tarih ve 98/10755 sayılı** "Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkında Karar" ile; 26/12/1994 tarih ve 94/6411 sayılı, 8/3/1995 tarih ve 95/6569 sayılı, 19/9/1996 tarih ve 96/8639 sayılı, 31/7/1997 tarih ve 97/9688 sayılı Kararlar yürürlükten kaldırılmıştır. Bu kararın uygulanmasına ilişkin esas ve usuller **6 Mayıs 1998 tarih ve 23334 Sayılı** Resmi Gazetede yayımlanan **98/1 Sayılı** Hazine Müsteşarlığı tebliği ile düzenlenmiştir. 98/10755 sayılı karar da 05.03.1999/23630 (Acil Destek) ve 25.04.1999/23676 sayılı Resmi Gazetelerde yayımlanan kararlarla değişikliğe uğramıştır. Son olarak ta **23.06.1999 tarih ve 23734 Sayılı** Resmi Gazetede "Yatırımlarda Devlet Yardımları ve Yatırımları Teşvik Fonu Esasları Hakkındaki Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğde Değişiklik Yapılmasına İlişkin **99/1 No.lu** Tebliğ" yayımlanmıştır. Bu son tebliğle bir önceki tebliğde bazı değişiklikler ve ilaveler yapılmıştır.

En son haliyle destek unsurlarının uygulanması açısından;

1. **Gelişmiş Yörelere:** İstanbul ve Kocaeli il sınırları ile Ankara, İzmir, Bursa, Adana ve Antalya Büyükşehir Belediye sınırları dahil,
2. **Normal Yörelere:** Gelişmiş Yörelere ve Kalkınmada Öncelikli Yörelere dışında kalan iller,
3. **Kalkınmada Öncelikli Yörelere:** Bakanlar Kurulu Kararı ile Kalkınmada Öncelikli Yörelere olarak belirlenen iller,

olarak tespit edilmiştir.

Hazine Müsteşarlığı'ndan alınan "Teşvik Belgesi" kapsamında gerçekleştirilen yatırımlar için, yatırım veya işletme dönemlerini kapsayan aşağıdaki destek unsurları uygulanmaktadır;

- **Gümrük vergisi ve Toplu Konut Fonu istisnası,**

- **Yatırım indirimi,**
- **Katma değer vergisi istisnası,**
- **Vergi, resim ve harç istisnası,**
- **Enerji desteği,**
- **Arsa tahsisi,**
- **Yatırımları Teşvik Fonu'ndan kredi tahsisi.**

Yukarıda sayılan destek unsurlarının ne şekilde uygulanacağı Hazine Müsteşarlığı'nca belirlenmektedir.

Destek Unsurlarından Yararlanma

Destek unsurlarından yararlanabilmek için esas ve usulleri Müsteşarlıkça belirlenecek Yatırım Teşvik Belgesinin temin edilmesi zorunludur. Yatırımın, teşvik belgesine bağlanabilmesi için asgari sabit yatırım tutarının kalkınmada öncelikli yörelerde gerçekleştirilecek yatırımlarda 50 milyar Türk Lirası, gelişmiş ve normal yörelerde 100 milyar Türk Lirası ve finansal kiralama şirketleri aracılığıyla yapılacak yatırımlarda aranacak asgari sabit yatırım tutarı bu miktarların %25'i kadar olması gerekmektedir.

Serbest bölgelerde yapılacak yatırımlar hariç, Kalkınmada Öncelikli Yörelere, Normal Yörelere ile Gelişmiş Yörelerde gerçekleştirilecek aşağıda belirtilen yatırımlar ve bu yörelerde Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca belirlenen Organize Sanayi Bölgelerindeki yatırımlar, yukarıda sayılan destek unsurlarından yararlandırılabilir.

Gelişmiş Yörelerde gerçekleştirilecek yatırımlardan teşvik belgesine bağlanabilecek ve destek unsurlarından yararlandırılacak yatırımlar aşağıda verilmiştir;

- *Elektrik enerjisi üretimi yatırımları (otoprodüktör yatırımları dahil),*
- *Altyapı yatırımları,*
- *Yap-işlet ve/veya yap-işlet-devret modeli çerçevesinde yapılacak yatırımlar,*
- *Ar-Ge, tasarım, yeni ürün ve model geliştirmeye yönelik yatırımlar,*
- *Çevre korumaya yönelik yatırımlar,*
- *Bilim Teknoloji Yüksek Kurulunca belirlenen öncelikli teknoloji yatırımları,*
- *Elektronik sanayi yatırımları,*
- *Gemi ve yat inşa yatırımları,*
- *Tersane yatırımları (gemi inşa ve onarımını sağlayan tesisler),*

- Teknopark, bilişim teknolojisi, eğitim, sağlık ve turizm yatırımları dahil olmak üzere Müsteşarlıkça belirlenecek diğer hizmet yatırımları,
- Mevcut yatırımın Kalkınmada Öncelikli Yörelere ile yurt dışına nakli sonucunda aynı mahalde gerçekleştirilmesi kaydıyla, Müsteşarlıkça uygun görülecek yatırımlar,
- Tevsi, modernizasyon, yenileme, kalite düzeltme, darboğaz giderme, entegrasyon ve tamamlama yatırımları,
- İleri teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirleri ve istihdam artırıcı özelliklerden bir veya birden fazlasını içeren ve sabit yatırım tutarı 50 Milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasının üzerindeki komple yeni yatırımlardan Müsteşarlıkça uygun görülecek yatırımlar.

Yatırımlara Sağlanan Destek Unsurları

Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu İstisnası: Teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizat (hammadde, aramalı ve işletme malzemeleri hariç) ithalatı yürürlükteki İthalat Rejimi Kararı gereğince ödenmesi gereken Gümrük Vergisi ve Toplu Konut Fonu'ndan istisnadır. Teşvik belgesi kapsamındaki makine ve teçhizatın ithaline ilişkin işlemler, Gümrük Mevzuatı çerçevesinde gümrük idaresince yerine getirilir. Uygulamaya ilişkin usuller, Müsteşarlık ve Gümrük Müsteşarlığı'nca (Gümrükler Kontrol Genel Müdürlüğü) müştereken tespit edilir. Bu tebliğin uygulamasından doğacak ihtilaflar gümrük idarelerince doğrudan Müsteşarlığa iletilir.

Yatırım İndirimi: 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Ek 3 üncü maddesi hükmü uyarınca yatırım indirimi uygulaması açısından, teşvik belgesi kapsamında Gelişmiş Yörelere ile Normal Yörelere gerçekleştirilecek yatırımlar ile Küçük ve Ortaboy İşletmelerce gerçekleştirilecek yatırımlar Özel Önem Taşıyan Sektör yatırımdır.

Yatırım İndirimi, Özel Önem Taşıyan Sektörlerde yapılan yatırımlar ile, Kalkınmada Öncelikli Yörelere ve Organize Sanayi Bölgelerinde yapılacak yatırımlarda %100 oranında, ülkemize uluslararası rekabet gücü kazandıracak, yüksek teknoloji gerektiren, katma değeri yüksek, vergi gelirleri ve istihdam artırıcı özelliklerden en az ikisini içeren 250 milyon ABD Doları karşılığı Türk Lirasını aşan sınai yatırımlarında ise %200 oranında uygulanır.

Yatırım indirimi uygulaması yönünden yatırımcının Müsteşarlığa teşvik belgesi için müracaat tarihinden itibaren yapılan harcamalar dikkate alınır. 22/7/1998 tarihli ve 4369 sayılı Kanununun 54 üncü maddesi ile 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununa eklenen geçici 50 nci madde çerçevesinde yatırım indirimi ile ilgili hükümden yararlanmayı teminen teşvik belgesi talep eden yatırımcıların her yıl 15 Nisan tarihine kadar Müsteşarlık evrak kayıtlarına girmiş olan müracaatları bu madde çerçevesinde öncelikle değerlendirmeye alınır.

Katma Değer Vergisi istisnası: 22/7/1998 tarihli ve 4369 sayılı Kanun gereğince, yatırım teşvik belgesini haiz yatırımcılara 1/8/1998 tarihinden itibaren belge kapsamında yapılacak makine ve teçhizat ithal ve teslimleri Katma Değer Vergisinden istisnadır.”

Vergi, Resim ve Harç İstisnası: 3/12/1988 tarihli ve 3505 sayılı Kanun’un Geçici 2’nci maddesine göre yatırımcının, yatırımın tamamlanmasına müteakip 2 yıl içinde 10.000 ABD Doları tutarında ihracat yapacağına dair taahhütte bulunması kaydıyla;

- Şirket kuruluşu,
- Yatırım termin süresi içinde kalınmak kaydıyla teşvik belgesinde öngörülen özkaynak tutarını geçmemek üzere sermaye tezyidi,
- Teşvik belgesinde öngörülen yabancı kaynak tutarını geçmemek üzere bir yıl ve daha uzun vadeli olarak yurt içinden ya da dışından sağlanacak yatırım kredileri,
- Teşvik belgeli yatırıma ilişkin gayrimenkul ve gayrimenkule müteferri aynı hakların aynı sermaye olarak konulması halinde bunların şirket adına tapuya tescil,

işlemleri ve bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek kağıtlar 1/7/1964 tarihli ve 488 sayılı Kanuna göre Damga Vergisinden ve 2/7/1964 tarihli ve 492 sayılı Kanuna göre harçlardan istisna edilir.

Enerji Desteği: İlgili mevzuatla belirlenen esas ve usuller çerçevesinde teşvik belgeli yatırımlara enerji desteği sağlanır.

Yatırımları Teşvik Fonu’ndan Kredi Tahsisi : Fon’dan, Yatırımlarda Devlet Yardımları ile ilgili mevzuat çerçevesinde Araştırma-Geliştirme (Ar-Ge), Teknopark, Çevre Korumaya Yönelik Yatırımlar, Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu’nca belirlenen Öncelikli Teknoloji Alanındaki Yatırımlar ve KOBİ Yatırımları ile Bölgesel

Gelişmeye Yönelik Yatırımların desteklenmesi ve yönlendirilmesi amacıyla Müsteşarlıkça belirtilen kriterler çerçevesinde kredi tahsisi yapılabilir.

Ayrıca, Olağanüstü Hal Bölgesinde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde vergi teşvikleri uygulamak ve yatırımlara kamu arsa ve arazisi temin etmek suretiyle yatırımları ve istihdam imkanlarını artırmayı amaçlayan, 4325 No.lu Kanun kapsamında çeşitli teşvikler getirilmiştir.

Bu Kanunda geçen Olağanüstü Hal Bölgesi; 4325 No.lu Kanunun yürürlüğe girdiği 1 Şubat 1998 tarihinde, Olağanüstü Hal Bölgesi ve mücavir alanına dahil iller ile Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca belirlenen fert başına GSYİH miktarları 1.500 ABD Doları veya daha az ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca belirlenen sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi –0.5 ve daha düşük bulunan illerden Bakanlar Kurulunca tespit edilen; Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Bayburt, Erzurum, Gümüşhane, Iğdır, Kars, Ordu, Şanlıurfa ve Yozgat illerini kapsamaktadır.

Bu Kanun kapsamında getirilen teşvikler ise şöyledir;

Gelir ve Kurumlar Vergisi İstisnası: 1.1.1998 tarihi ile 31.12.2000 tarihi arasında; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin, bu illerdeki işyerlerinde fiilen ve sürekli olarak 10 ve daha fazla işçi çalıştırmaları şartıyla, münhasıran bu iş yerinden elde ettikleri kazançları işe başlama tarihinden itibaren yatırım dönemi dahil 5 vergilendirme dönemi gelir ve kurumlar vergisinden müstesnadır.

Çalışanlardan Kesilen Vergilerin Ertelenmesi: 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde, 1.2.1998 tarihini izleyen aybaşından itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu illerdeki işyerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 1.2.1998 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.10.1997 tarihinden önce ilgili idareye vermiş oldukları en son 4 aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu işyerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçilerin, ücretlerinden kesilen ve beyan edilerek tahakkuk ettirilen gelir ve damga vergileri, beyanname verme süresini izleyen ikinci yılın aynı döneminde ödenir.

İşletmelerde Vergi, Resim, Harç İstisnası: 1.2.1998 tarihinden 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde yapılacak teşvik belgeli yatırımlarla ilgili olarak;

- Arazi veya arsa tedariki ile ilgili olarak ivazlı veya ivazsız devir, temlik, kamulaştırma, satış vaadi sözleşmesi, intifa ve iştirak hakkı, alım, satım, kira, geri alma, geri verme, ifraz, tevhid, tescil, cins değişikliği, rehin ve ipotek tesis ve terkini, ıslah ve değişiklik işlemleri ile bu işlemler dolayısıyla düzenlenen kağıtlar,
- Kredi verilmesi ile ilgili işlemler, bu konuda düzenlenen kağıtlar ve kredi işlemleri nedeniyle her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaba alınan paralar

veraset ve intikal vergisi, damga vergisi, banka ve sigorta muameleleri vergisi, emlak vergisi ve harçlar ile 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanununa göre alınan vergi, resim ve harçtan müstesnadır.

Sigorta Primi İşveren Payları: 31.12.2002 tarihine kadar uygulanmak üzere; Olağanüstü Hal Bölgesi kapsamında sayılan illerde, 1.2.1998 tarihinden itibaren yeni işe başlayan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin bu illerdeki işyerlerinde çalıştırdıkları işçiler ile 1.2.1998 tarihinden önce işe başlamış olan gelir ve kurumlar vergisi mükelleflerinin 31.10.1997 tarihinden önce idareye vermiş oldukları en son 4 aylık sigorta prim bordrolarında bildirdikleri işçi sayısına ilave olarak yeni işe aldıkları ve bu işyerlerinde fiilen çalıştırdıkları işçiler için, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 72 ve 73'ncü maddeleri uyarınca prime esas kazançları üzerinden tahakkuk ettirilecek primlerin işveren hissesi Hazinece karşılanmaktadır.

Bedelsiz Yatırım Yeri Tahsisi: 23 Ocak 1998 tarih ve 23239 Sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 4325 Sayılı Kanunun 8'inci maddesiyle Kalkınmada Öncelikli Yörelere; organize sanayi bölgelerine öncelik verilmek üzere en az 10 kişilik istihdam öngören teşvik belgeli yatırımlar için gerçek ve tüzel kişilere, Hazineye ait arazi ve arsaların mülkiyeti bedelsiz olarak devredilebilir hükmü getirilmiştir. Bu maddenin uygulanması ile ilgili hükümler Maliye Bakanlığınca hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenecektir.

Yatırımın Finansmanı

Teşvik belgesi kapsamındaki yatırımların finansmanında uygulanabilecek asgari özkaynak oranları aşağıda belirtilmiştir;

- **Kalkınmada Öncelikli Yörelerde yapılacak yatırımlarda** %20,
- **Normal ve Gelişmiş Yörelerde yapılacak yatırımlarda** %40,
- **Ro-Ro taşımacılığı, havayolu kargo taşımacılığı yatırımları** %25,
- **Tersane, gemi inşa, yat inşa, gemi ithali ve uçak ithali yatırımları** %15,
- **Finansal kiralama şirketlerinin yapacağı kiralama yatırımları** %10,

Teşvik belgeli yatırımlar kapsamında dış kredi ve yurtiçinden döviz kredisi (iç kredi ile birlikte kullanılması dahil) temin edilmesi halinde, özkaynak oranları %20'ye kadar indirilebilir. Ayrıca, ihraç edilmek üzere inşa edilen gemi ve yatlar (deniz araç ve gereçleri dahil) ile Müsteşarlıkça uygun görülen Yap-İşlet-Devret modeli çerçevesinde gerçekleştirilecek yatırımlarda bu sınırlara bağlı kalınmaz.

Yatırıma Fon kaynaklarından kredi desteğinin öngörülmesi halinde, bu kredi ile dış kredi yukarıda belirtilen %80 limitlerini aşmamak üzere birlikte kullanılabilir. Yatırımların finansmanında; yeniden değerlendirme fonu, özkaynak olarak mütalaa edilmez.

Madencilik yatırımları (Görünür rezerve oturtulmuş istihraç yatırımları, maden istihracı ile beraber entegrasyon yatırımları ve maden aramaya yönelik yatırımlar dahil), kalkınmada öncelikli yörelerde uygulanan destek unsurlarından yararlanmaktadır.

b- KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları

Küçük ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Teşvik Belgeli olarak Devlet Yardımlarından yararlanmaları ilk kez, 16 Ekim 1996 tarih ve 22789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **19/9/1996 tarih ve 96/8615 sayılı** "Küçük ve Orta Boy İşletmelerin Yatırımlarında Devlet Yardımları Hakkında Karar" ve 31 Ekim 1996 tarih ve 22803 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 96/3 sayılı Hazine Müsteşarlığı Tebliği ile sağlanmıştır. Daha sonra 7 Mart 1998 tarih ve 23279 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan **23/2/1998 tarih ve 98/10669 sayılı** Kararla KOBİ yatırımlarına ilişkin Devlet yardımları yeniden düzenlenerek 96/8615 sayılı Karar yürürlükten kaldırılmıştır. Son olarak ta, 05.03.1999 tarih ve 23630 sayılı Resmi Gazetede

yayımlanan **19/2/1999 tarih ve 99/12474 sayılı** Kararla KOBİ yatırımlarına ilişkin yeni düzenlemeler getirilmiş ve 98/10669 sayılı Kararname yürürlükten kaldırılmıştır.

Son Karar kapsamında; imalat sanayi sektöründe faaliyette bulunan, işyerinde en fazla 150 işçi çalıştıran, kanuni defter kayıtlarında arsa ve bina hariç, makine ve teçhizat, tesis, taşıt araç ve gereçleri, döşeme ve demirbaşları toplamı net tutarı 100 milyar Türk Lirasını aşmayan işletmeler KOBİ kapsamında değerlendirilmiş ve Devlet Yardımlarından faydalanmaları imkanı yaratılmıştır. KOBİ'lere sağlanan başlıca destek unsurları;

- **Yatırımları Teşvik Fonundan Kredi,**
- **Gümrük Vergisi ve Fon İstisnası,**
- **Yatırım İndirimi,**
- **Onaylanan Global Listeler Muhteviyatı Makine ve Teçhizat Alımlarında Katma Değer Vergisi (KDV) İstisnası,**
- **Vergi, Resim ve Harç İstisnası,**

olarak sıralanabilir.

Acil Destek kapsamında yer alan; Adıyaman, Ağrı, Ardahan, Batman, Bayburt, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Elazığ, Erzincan, Erzurum, Gaziantep, Giresun, Gümüşhane, Hakkari, Hatay, Iğdır, Kahramanmaraş, Kars, Kilis, Malatya, Mardin, Muş, Ordu, Rize, Siirt, Sinop, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Tunceli, Van ve Yozgat illerindeki KOBİ'lere öncelikli olarak Yatırımları Teşvik Fonu'ndan kredi tahsis edilmektedir.

Fon kaynaklı krediler sadece makine ve teçhizat alımı için yatırım kredisi ile hammadde (enerji hariç) alımına yönelik olarak işletme kredisi şeklinde kullanılabilir. Yurtiçinden kullanılmış olarak temin edilecek makine teçhizat için Fon'dan kredi tahsisi yapılmaz.

KOBİ'lere Fon'dan, Acil Destek Kapsamındaki illerde 75 milyar TL., Kalkınmada Öncelikli Yörelere 60 milyar TL., diğer yörelerde 50 milyar TL.'na kadar olmak üzere Fon kaynaklı yatırım kredisi tahsis edilebilir. Ayrıca, KOBİ'lere yukarıdaki limitler içinde kalmak kaydıyla Fon'dan 25 milyar TL.'na kadar Fon kaynaklı işletme kredisi de tahsis edilebilir.

Fon kapsamındaki kredilerin kullanımında yatırımcının krediye konu toplam yatırımın Acil Destek Kapsamındaki illerde en az %10'unu, Kalkınmada Öncelikli Yörelere en az %20'sini, diğer yörelerde en az %30'unu öz kaynaklardan karşılaması gerekmektedir.

KOBİ'lere Fon kaynaklarından kullanılan kredilerin faizleri; Acil Destek Kapsamındaki illerde ve Kalkınmada Öncelikli Yörelerde %20, diğer yörelerde yapılacak yatırımlarda ise %30'dur. KOBİ'lere kullanılacak Fon kaynaklı yatırım kredilerinde azami vade 4 yıl, işletme kredilerinde 2 yıldır. Yatırım kredilerinde 1 yıl ödemesiz dönem uygulanır.

Fondan tahsis edilecek kaynakların en az %20'si Esnaf ve Sanatkarlar Odalarına kayıtlı KOBİ'lere ayrılır. Talebin %20'yi bulmaması halinde aktarılan kaynak diğer odalara kayıtlı KOBİ'lere kullanılır.

Kobi Desteklerinden Yararlanılması

KOBİ Yatırımlarında Devlet Yardımları Hazine Müsteşarlığı ve Türkiye Halk Bankası (Halkbank) tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Teşvik unsurlarından yararlanabilmek için Yatırım Teşvik Belgesine konu makine ve teçhizat ve/veya hammadde yatırımının, 100 milyar Türk Lirasını aşmaması gerekmektedir.

KOBİ Yatırım Teşvik Belgesi alınabilmesi için, yatırımcı kendisi için en uygun olan Halkbank Şubesine başvurmakta, şube tarafından talebin uygun görülmesi halinde kendisinden istenen bilgi ve belgeleri yine ilgili şubeye vermektedir. Fon kaynaklı kredi kullanılmasına yönelik alınacak teminata ait esaslar Halkbank'ın kendi uygulamalarında belirlediği usul ve esaslara tabidir. Halkbank tarafından Teşvik Belgesi talebi olumlu karşılanan Yatırımcılara, Bankanın başvurusu üzerine, Hazine Müsteşarlığı Teşvik ve Uygulama Genel Müdürlüğü'nce Teşvik Belgesi verilmektedir.

Yatırım Teşvik Belgesi şart ve karakteristiklerinin gereği gibi yerine getirilememesi halinde, Hazine Müsteşarlığı destek unsurlarının kısmen veya tamamen kaldırılarak, yararlanılan desteklerin geri alınmasını sağlama yetkisine sahiptir.

Yatırımın gerçekleşmesi ile ilgili takip, kontrol ve sorumluluk Halkbank'a aittir. Yatırımın, Yatırım Teşvik Belgesinde kayıtlı destek unsurlarından birinin uygulanmasını müteakip en geç 6 ay içerisinde tamamlanması esastır. Yatırım süresi Teşvik Belgesinde kayıtlı destek unsurlarından birinin uygulanmasını müteakip başlamakta ve verilen süre içinde tamamlanamayan yatırımlarla ilgili olarak ise, Müsteşarlıkça KOBİ Teşvik Belgesi iptal edilerek, sağlanmış olan destek unsurları 6183 sayılı Kanun çerçevesinde ilgililerden geri alınmaktadır.

Yatırımların gerçekleşmemesi veya Yatırım Teşvik Belgesinin iptal edilmesi halinde, yararlanılan Fon kaynaklı kredi faiz oranı; Fon kaynaklı kredinin ilk kullanıldığı tarihten, yatırımcının kredi anapara ve faizlerini vadelerinde ödenmemesi halinde ise temerrüde düşülen tarihten itibaren, Halkbank'ın sanayi kredileri kapsamında KOBİ kredilerine uygulayacağını ilan ettiği faiz oranına yükseltilerek, anaparanın (kredinin), buna göre hesaplanacak faizi ile birlikte yatırımcıdan Halkbank tarafından tahsili söz konusudur.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Erzincan Yıllığı, Erzincan Valiliği, 1999
- Erzincan İl Brifing Dosyası, Kasım 1999,
- 1998 Yılı Erzincan İlinin Yıllık Sanayi, Ekonomik ve Ticari Durumu Hakkında Rapor, T.C. San. ve Tic. Bakanlığı, Erzincan San. ve Tic. İl Müd., Kasım 1999,
- KOSGEB, Doğu Anadolu Bölgesi'nde Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi İşletmeleri Profili, Ankara, 1997,
- T.C. Başbakanlık DİE, Tarımsal Yapı 1998,
- T.C. Başbakanlık DİE, 1990 Genel Nüfus Sayımı "Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri".
- T.C. Başbakanlık DİE, 1997 Genel Nüfus Tespiti Sonuçları.
- T.C. Başbakanlık DİE, Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı 1992.
- T.C. Başbakanlık DİE, 1991 Genel Tarım Sayımı, Tarımsal İşletmeler (Hane Halkı) Araştırma Sonuçları.
- Sağlık Bakanlığı, Yataklı Tedavi Kurumları İstatistik Yıllığı 1998.
- T.C. Başbakanlık DPT, İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması 1996.
- T.C. Başbakanlık DPT, 7. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Hayvancılık Özel İhtisas Komisyon Raporu.
- TEDAŞ, Türkiye Elektrik Dağıtım ve Tüketim İstatistikleri, 1998.
- YÖRÜK Sedat, Yatırımlarda Devlet Yardımları, T.C. Hazine Müsteşarlığı, TUGM
- T. Bankalar Birliği, Bankalarımız , 1999.
- Yurt Ansiklopedisi, Anadolu Yayıncılık.
- İlgili Resmi Gazeteler.